

Saara Laatinen

SOSIAALIPEDAGOGINEN HEVOSTOIMINTA

**Opinnäytetyö
CENTRIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma
Lokakuu 2014**

Yksikkö Humanistinen ja kasvatusala, Ylivieskan yksikkö	Aika Lokakuu 2014	Tekijä/tekijät Saara Laatinen
Koulutusohjelma Sosiaaalialan koulutusohjelma		
Työn nimi SOSIAALIPEDAGOGINEN HEVOSTOIMINTA		
Työn ohjaaja Marja Savolainen		Sivumäärä 66+2

Opinnäytetyön aiheena on sosiaalipedagoginen hevostoiminta. Sosiaalipedagoginen hevostoiminnan tavoitteet tulevat sosiaalipedagogisesta ajattelusta. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta on yhteisöllistä, toiminnallista ja elämyksellistä toimintaa talliympäristössä. Hevostoiminnan avulla pyritään parantamaan asiakkaan arjen laatua, vahvistamalla hänen sosiaalista elämäänsä sekä lisäämään hyvinvointia.

Opinnäytetyöni on toiminnallinen. Toteutin sen keväällä 2013 Lahden Hevosystäväinseuran (ry) alaisessa ponikerhotoiminnassa, ohjaamalla kymmenen kerhokertaa 7-10 vuotiaille lapsille.

Kerhotoiminnan avulla opinnäytetyöni tarkoituksena on tuoda pedagogista toimintaa näkyville raviurheilun nuorisotoimintaan, sekä laajemmassa mittakaavassa tuoda syrjäytymistä ennalta ehkäisevän työn piirteitä esiin raviurheilun nuorisotoimintaan. Ponikerhotoiminnan tavoitteena on että lapset saisivat uusia ystäviä, kokisivat osallisuuden tunteen, saisivat elämyksiä sekä onnistumisen kokemuksia, kehittyisivät ryhmätyöskentelytaitoissaan sekä oppisivat tuntemaan itseään paremmin hevosmiestaitojen opettelemisen lomassa.

Kerhokerrat osoittivat sosiaalipedagogisen hevostoiminnan tukevan lasten osallisuutta, itsetunnon kehitystä, toiminnallisuutta sekä tuovan lasten elämään yhteisöllisyyttä ja elämyksiä. Lisäksi sosiaalipedagoginen hevostoiminta ja ponikerhotoiminta tulivat näkyville raviurheilun nuorisotoiminnassa sekä Suomen hevosalan keskusjärjestössä, Hippoksessa.

Asiasana

Sosiaalipedagogiikka, sosiaalipedagoginen hevostoiminta, elämyksellisyys, toiminnallisuus, yhteisöllisyys

ABSTRACT

CENTRIA UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES Social activity degree programme, Ylivieska	Date October 2014	Author Marja Savolainen
Degree programme Civic Activity and Youth Work		
Name of thesis PEDAGOGICAL HORSE ACTIVITY		
Instructor Marja Savolainen		Pages 66+2

The subject of this thesis is social pedagogical horse activity. The goals of social pedagogical horse activity are coming straight from social pedagogical thinking. Social pedagogical horse activity is communal, functional and experiential activity in horse stable environment. Social pedagogy horse activity aims to improve client's sociability and to increase his or hers welfare by making their every-day life overall better.

This thesis is a functional. I put my research into action by running pony clubs for seven to ten year-old children ten times in spring 2013 for the organization Lahti Hevosystäväinseura ry.

The purpose of my thesis is to bring educational activity in sight trotting youth activities. On a larger scale, I want to exclusion of the preventive aspects of the work out of the trotting youth activities. Ponyclubactivities the aim is that the children would get new friends, would feel a sense of inclusion, would experience as well as experience success, develop their group work skills, as well as get to know themselves better with horses.

Club races showed the socio-pedagogical horse activities to support children's participation, self-esteem development, and functionality as well as to bring the children's lives and experiences of community. In addition, the social pedagogical equestrian activities and pony clubs came into sight trotting youth activities.

Key words

social pedaogy, social pedagogical horse activity, experiantiality, functionality, community

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	1
2 SOSIAALIPEDAGOGINEN HEVOSTOIMINTA.....	3
2.1 Sosiaalipedagoginen viitekehys.....	3
2.2 Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan lähtökohdat.....	6
2.2.1 Osallisuus ja yhteisöllisyys sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa.....	9
2.3 Hevosen vaikuttavuus sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa	12
2.4 Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan kriteerit	14
2.5 Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ulottuvuudet	15
2.6 Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan vaikuttavuus.....	18
2.7 Sosiaalipedagoginen hevostoiminta lapsen sosiaalisen kehityksen tukemisessa	20
2.8 Ohjaajan tehtävät lapsen sosiaalisen kehityksen tukemisessa	23
3 SOSIAALIPEDAGOGISEN HEVOSTOIMINNAN TYÖMUOTOJA.....	26
3.1 Tunnekasvatus.....	27
3.2 Ilmaisulliset menetelmät	28
3.3 Vuorovaikutuksen edistäminen.....	29
3.4 Aistien aktivointi.....	30
3.5 Sosiokulttuurinen innostaminen.....	31
4 TOIMINNALLISEN OSUUDEN TAVOITE JA SUUNNITELMA.....	33
4.1 Toiminnallisen osuuden kuvaus ja tavoite.....	33
4.2 Toteutussuunnitelma.....	37
4.3 Toimintakertojen toteutus.....	41
5 OPINNÄYTETYÖN ARVIOINTI.....	48
5.1 Toiminnan suunnittelun ja tavoitteiden arviointi	48
5.2 Toiminnan toteutumisen arviointi.....	51
5.3 Ulkoinen palaute toiminnasta	55
5.4 Sosiaalipedagogisten periaatteiden toteutuminen toiminnassa	57
6 POHDINTA.....	62
LÄHTEET	
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on kuvata sosiaalipedagogisen hevostoiminnan käsitettä, päämääriä, mahdollisuuksia ja toimintamalleja. Tavoitteena on edistää tietämystä sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta, sekä toiminnallisen osuuden kautta tarkastella sosiaalipedagogisen hevostoiminnan mahdollisuuksia lapsen sosiaalisen kasvun ja kehityksen tukemisessa ennaltaehkäisevänä työmuotona. Koska sosiaalipedagoginen hevostoiminta on vielä kohtalaisen uusi ja tuntematon työmuoto, on opinnäytetyön tavoitteena myös tarkentaa sosiaalipedagogisen hevostoiminnan käsitettä. Opinnäytetyöni tietoperustassa avaan sosiaalipedagogisen hevostoiminnan käsitettä sekä kuvaan sosiaalipedagogisen hevostoiminnan työmuotoja.

Toiminnallisen opinnäytetyöni tarkoituksena on tuoda sosiaalipedagogista toimintaa näkyville raviurheilun lapsi – ja nuorisotoimintaan. Opinnäytetyössäni sosiaalipedagoginen toiminta näyttäytyy ponikerhossa lapsen sosiaalisen kasvun ja kehityksen tukemisessa, sekä laajemmin katsottuna syrjäytymisen ennaltaehkäisemisenä. Toiminnallinen osuus koostui kymmenestä ponikerhokerrasta 7-10 vuotiaille lapsille. Kerho pyöri Lahden Hevosystäväinseuran alaisuudessa keväällä 2013. Ponikerhotoiminnan tavoitteena on että lapset saisivat uusia ystäviä, kokisivat osallisuuden tunteen, saisivat elämyksiä sekä onnistumisen kokemuksia, kehittyisivät ryhmätyöskentelytaidoissaan sekä oppisivat tuntemaan itseään paremmin hevosmiestaitojen opettelemisen lomassa.

Sosiaalipedagoginen hevostoiminta on itselleni hyvin läheinen aihe ja mielenkiinnon kohde. Hevoset ovat aina vaikuttaneet elämääni suurella tavalla, ja hevosten kanssa harrastaessa on saanut mahdollisuuden uusiin elämyksiin ja ainutlaatuisuuteen ystävyyteen suuren eläimen kanssa. Talliyhteisöllä on ollut myös suuri vaikutus koko lapsuuteeni, ja yhteisö onkin säilynyt muuttumattomana tähänkin päivään asti. Vuosien myötä olen ymmärtänyt luonnon ja eläimen läsnäolon vaikutuksen; hevonen suorastaan pakottaa elämään hetkessä. Työni Jokimaan hevosystäväinseuran nuorisovastaavana kannusti minua syventymään sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan. Nuorten, lasten ja hevosten kanssa touhutessa konkretisoitui se, kuinka tärkeä, merkittävä ja voimaannuttava harrastus poniraviurheilu todella voi lapselle olla.

Syventääkseni tietämystäni sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta, suoritin Ypäjän Hevosopiston ja Turun Yliopiston järjestämän täydennyskoulutuksen sosiaalipedagogisen hevostoi-

minnan perusteet (25op) vuonna 2012. Koulutus antoi minulle eväitä sekä tämän opinnäytetyön kirjoittamiseen, että sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ohjaamiseen. Käytännössä olen ohjannut sosiaalipedagogisen hevostoiminnan toimintakertoja sekä opinnäytetyössäni, että omassa yhdistyksessäni järjestämällä leirejä ja kehitysvammaisille hevostoimintaa. Opinnäytetyötäni tehdessä vakuutuin sosiaalipedagogisen hevostoiminnan rajattomista mahdollisuuksista lapsen sosiaalisen kehityksen ja hyvinvoinnin tukemisessa. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta voidaanakin määritellä ihmisen sosiaalisen kasvun ja hyvinvoinnin tukemiseksi hevosen kanssa tapahtuvassa yhteisöllisessä toiminnassa (Kjälman 2010, 1).

2 SOSIAALIPEDAGOGINEN HEVOSTOIMINTA

Sosiaalipedagoginen hevostoiminta näyttäytyy opinnäytetyöni toiminnallisessa osuudessa, ponikerhossa, lasten sosiaalisen kasvun ja hyvinvoinnin tukemisena, hevosten kanssa tapahtuvan yhteisöllisen toiminnan avulla. Opinnäytetyössäni keskityn sosiaalipedagogisen hevostoiminnan punaisen langan avaamiseen; sosiaalipedagogiseen viitekehykseen, osallisuuteen, ryhmän ohjaukseen, sekä hevosen vaikuttavuuteen. Sosiaalipedagogista hevostoimintaa lähdän avaamaan sosiaalipedagogiikan käsitteen kautta, minkä jälkeen päästään sosiaalipedagogisen hevostoiminnan tavoitteisiin ja päämääriin, kuten yhteisöllisyyteen, osallisuuteen ja elämyksellisyyteen, sekä siihen, että mihin tarvitsemme hevosta.

2.1 Sosiaalipedagoginen viitekehys

Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa vallitsee vahva sosiaalipedagoginen viitekehys, mikä pohjautuu sosiaalipedagogiikan teoriaan. Juha Hämäläinen (1999, 14, 17-18) määrittelee pedagogiikan kasvatuksen taidoksi ja opiksi ihmisen kasvatuksesta. Sanalle ”sosiaalinen” hän näkee kolme päämerkitystä: Yhteiskunnallinen, yhteisöllinen ja toisia huomioon ottava. Pohjimmiltaan sosiaalipedagogiikka on syrjäytymisen ehkäisemiseen ja lievittämiseen liittyvä ala (Ranne 2002, 123). Opinnäytetyössäni lähestyn aihetta sosiaalipedagogisen ajattelutavan ja toimintaperiaatteiden kannalta.

Yhteiskunnallinen näkökulma korostuu erityisesti sosiaalipedagogiikan historiassa. Hämäläisen mukaan (1998, 22-30) sosiaalipedagogiikka on alunperin saksalaisella kielialueella syntynyt käsite, jolloin nähtiin etiikan, politiikan ja pedagogiikan kysymykset yhtenä suurena kokonaisuutena. Historiallisen katsauksen pohjalta sosiaalipedagogiikasta löytyikin vastaus teollisen yhteiskunnan luomiin sosiaalsiin ongelmiin, joita perinteinen kasvatustiede ei kyennyt kohdata. Sosiaalipedagogiikka on hankalasti määriteltävissä oleva käsite, koska siihen vaikuttaa niin vahvasti kansalliset perinteet ja käsitykset, ja alasta esitetään kokoajan uusia tulkintoja. Tulkinnat ovat myös tiiviisti yhteydessä erilaisiin aatevirtauksiin, sekä ihmis- ja yhteiskuntakäsityksiin. Sosiaalipedagogiikan lähtökohta on kuitenkin kulkenut koko historian sosiaalipedagogiikan mukana: yhteisöllisyyden vahvistaminen, kasvatuksellinen syrjäytymisen ennaltaehkäisy ja pedagogikseen itsepuun ohjaaminen. Sosiaalipedagogisen työn tavoitteena

onkin ihmisten auttaminen itseapuun, mikä merkitsee sitä, että yhteiskunnasta syrjäytyneitä ja sosiaalisista ongelmista kärsiviä ihmisiä kannustetaan tavoitteelliseen ponnisteluun elämänlaatunsa parantamiseksi. Kaikilla tulisi olla mahdollisuus itsetietoiseen toimintaan elämänlaatunsa parantamiseksi. (Hämäläinen 1998, 150-160.)

Sosiaalipedagogiikan painopiste on siinä, miten yksilö kiinnittyy yhteiskuntaan, sen toimintajärjestelmiin ja yhteisöihin. Sosiaalipedagogiikka tieteenä tarkastelee yksilön sosiaalisoitumista ja osallistumista yhteiskuntaan, sekä yhteisöjen ja ryhmien vaikuttavuutta tässä prosessissa. Sosiaalipedagogiikassa korostuukin yhteiskunnalliset ja yhteisölliset näkökohdat ihmisen kasvatuksessa ja kehityksessä. Kasvatuksen järjestämisen vaikutukset yhteiskunnassa vaikuttaa yksilön koko elämään. Sosiaalipedagogiikan käsitteessä yhdistyykin politiikka, pedagogiikka ja etiikka. Sosiaalipedagogisessa ajattelutavassa korostetaan voimavaraistavaa, osallistavaa, innostavaa ja pedagogista näkökulmaa. Lisäksi sosiaalipedagogiikan kiinnostuksen kohteina ovat erityiset ongelmat ja se pedagoginen toiminta, jolla edistetään yksilön liittymistä yhteiskuntaan sekä ehkäistään syrjäytymistä. Sosiaalipedagogiikka tutkivana tieteenalana kohdistuu hyvinvoinnin ja yhteiskunnallisen osallisuuden sekä sosiaalisen osallistumisen kasvatukselliseen edistämiseen. (Hämäläinen 1999, 16-17, Ranne, k. 2005, 35-36.)

Kokonaisvaltaisesti katsottuna sosiaalipedagoginen perustehtävä koskee koko väestöä, ja sosiaalipedagoginen työ voidaankin erotella korjaavaan ja ennaltaehkäisevään näkökulmaan. Sosiaalipedagogisen työn kohderyhmiin kuuluvat kuitenkin erityisesti ne ihmiset, joiden yhteiskunnallinen paikkansa, osallistuminen, sosiaalinen identiteetti ja elämänhallinta ovat puutteellisesti kehittyneitä tai uhattuina. Sosiaalipedagogisen toiminnan kohderyhmäksi nähtiin aiemmin vain lapset ja nuoret, mutta nykyään toiminnan katsotaan kattavan koko ihmisen elämänkaaren (Kurki, Nivala 2006, 10). Ennaltaehkäisevä työ painottuu pitkälti lapsiin ja nuoriin, mutta samalla tavalla esimerkiksi vanhusten arkea voidaan sosiaalipedagogisin keinoin ja menetelmin parantaa. Korjaavan toiminnan kohderyhmiksi nähdään tänä päivänä niin rikolliset, työttömät, päihdeongelmaiset, vammaiset, vanhukset ja laiminlyödyt lapset. (Hämäläinen 1999, 73-75.)

Sosiaalipedagogiikka, kuten myös sosiaalipedagoginen hevostoiminta koostuu teoriasta ja käytännöstä. Ranteen mukaan voidaan puhua sosiaalipedagogiikasta vasta, kun ideologia muuttuu käytännön toiminnaksi (Ranne 2002, 135). Käsite sisältää ajattelun ja tekemisen, teorian ja käytännön yhteen hitsautumisen ja näiden elementtien vuorovaikutuksen.

Sosiaalipedagogiikan teoria kuvaa syrjäytymisen ehkäisyä sekä sosiaalisten ongelmien lievittämistä, ilmenemistä sekä vaikutuksia. Sosiaalipedagoginen toiminta eli käytäntö taas syntyy toimijoiden ajattelutavasta, toiminnan viitekehyksestä, eli teoriasta (Ranne, Rouhilainen-Valo 2005, 14, 35.)

Sosiaalipedagogiikka toimintatieteenä suuntautuu sosiaalisten ongelmien ja syrjäytymisen ehkäisyyn ja lievittämiseen. Tiede ei vain kuvaile ongelmien syntymistä ja ilmenemistä, vaan painopisteenä on kysyä, mitä ongelmille voitaisiin tehdä. Sosiaalipedagogiseen teoriaan sisältyykin vahvasti käytännöllinen, toiminnallinen lähtökohta. Toimijoiden ajatellessa sosiaalipedagogisesti syntyykin sosiaalipedagoginen käytäntö. Työntekijän tulee käsittää työnsä lähtökohdat, tavoitteet ja periaatteet, jotta pystyy toimimaan sosiaalipedagogisista lähtökohdista käsin. (Hämäläinen 1999, 17.)

Sosiaalipedagogisen työn kolme lähtökohtaa eivät ole selvästi rajautuvia, vaan pikemminkin näyttäytyvät limittäin. Lähtökohtina sosiaalipedagogisessa työssä ovat osallisuus, yhteisöllisyys ja dialogisuus. Yhteisöllisyys näyttäytyy sosiaalipedagogiikassa erityisesti yhteisöjen vahvistamisena jäseniään tukevaksi. Tarkoitus onkin luoda uusia ja vahvistaa aikaisempia yhteisöjä, jotta jäsenet kokisivat itsensä osalliseksi ja heillä olisi turvallinen olo. Osallisuus on yhteisöön liittymistä, kuulumista ja siihen vaikuttamista. Osallisuus rakentuu vastavuoroisessa toiminnassa, joka edellyttää yhteisöltä jäsentensä huomioon ottamista ja jäseniltä aktiivista osallistumista (Hämäläinen 1999, 75). Dialogisuus taas on vastavuoroisuutta; ohjaajan herkkyyttä reagoida työssä esiin tuleviin tilanteisiin ja vahvistaa asiakkaan omatoimisuutta. (Hämäläinen 1998, 150-160.)

Käytännön työssä sosiaalipedagoginen viitekehys näyttäytyy yhteisöllisenä pedagogiikkana, missä korostuvat sosiaalisen ympäristön, kuten erilaisten yhteisöjen merkitykset yksilön itsetunnon, sosiaalisen kasvun ja identiteetin tukemisessa. Sosiaalipedagogisella työotteella toimiminen mahdollistaa yksilön arjen tukemisen ja siinä rinnalla kulkemisen. Sosiaalipedagoginen lähestymistapa etsii ratkaisua sosiaalisiin ja toiminnallisiin ongelmiin. Tehtävänä on sosiaalisen ympäristön parantaminen niin, että jokaiselle annetaan mahdollisuus elää omalla yksilöllisellä tavallaan, kokien osallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Tavoitteena on luoda ihmiselle edellytyksiä parantaa elämänlaatuaan ja lisätä elämän merkityksellisyyttä. (Ranne, k. 2005, 45.)

Sosiaalipedagogisen työn päämääriä ovat muun muassa itsetunnon vahvistuminen, myönteisen identiteetin rakentuminen sekä oman luovuuden löytäminen. Sosiaalipedagoginen työ perustuukin paljon luovaan toimintaan. Sosiaalipedagogisessa työssä merkityksellistä on kasvattajan ja kasvatettavan välinen pedagoginen suhde, jonka tulee olla aito, vuorovaikutuksellinen ja dialoginen. Sosiaalipedagogisessa työssä käytetään paljon luovan työskentelyn eri muotoja. Luova toiminta auttaa ihmistä ymmärtämään itseään ja jäsentämään itsetuntemustaan, pohtimaan arvokysymyksiä, löytämään uusia elämän sisältöjä ja orientaatioita, vahvistamaan itsetuntoa sekä cheyttämään sisäistä tasapainoa. Se auttaa löytämään itsestä uusia ulottuvuuksia ja näin ollen avaamaan elämän uusia mahdollisuuksia. Luovaa toimintaa voi olla esimerkiksi musiikki, seikkailu, kuvataiteet, luonnossa tapahtuva toiminta, draama tai kirjallisuus. Vuorovaikutuksen merkitystä luovassa toiminnassa ei voi liikaa korostaa; toisen ihmisen kohtaaminen keskustelussa, toiminnassa ja yhteisöissä on toimintakyvyn tukemisen kannalta ensiarvoisen tärkeää. (Hämäläinen 1999, 66-69.)

Sosiaalipedagogiikan yksiselitteinen määrittelemine on vaikeaa, lähes mahdotonta. Opinnäytetyössäni kuvaan sosiaalipedagogiikan ilmenemistä lasten kanssa tehtävässä syrjäytymistä ennaltaehkäisevässä työssä. Keskitynkin sosiaalipedagogiikan pedagogiseen, kasvatukselliseen puoleen, jota tehdään esimerkiksi vapaa-ajalla ja harrastuksissa. Hämäläisen (1998, 150-160) mukaan kasvatuksellisessa ennaltaehkäisyssä perimmäinen tarkoitus on ehkäistä sosiaalisia ongelmia ennen kuin niitä edes pääsee syntymään.

2.2 Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan lähtökohdat

”Sosiaalipedagoginen hevostoiminta voidaan määritellä lasten ja nuorten sosiaalisen kasvun & hyvinvoinnin tukemiseksi sekä syntyneiden vaurioiden kuntouttamiseksi hevosen kanssa tapahtuvan yhteisöllisen toiminnan avulla”(Fageström 2012).

Jo kautta aikojen hevonen ja ihminen on toiminut vuorovaikutuksessa, jossa on syntynyt voimavaroja, joilla on ollut hyvin positiivisia vaikutuksia ihmisen hyvinvointiin. Suomessa sosiaalipedagogisen hevostoiminnan juuret ovat ratsastusterapiassa, josta on kehittynyt pikkuhiljaa ratsastuspedagogiikka, ja siitä sosiaalipedagoginen hevostoiminta. Suomessa pedagogisen hevostoiminnan historia onkin hyvin lyhyt; Suomeen sosiaalipedagoginen hevostoiminta on rantautunut vasta vuonna 2002, jolloin aiheen tiimoilta alettiin järjestää myös

koulutuksia. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta on muotoutunut Kuopion yliopiston ja Suomen ratsastajainliiton yhteisen ratsastuspedagogiikka hankkeen myötä, joka käynnistyi vuonna 2001. Ratsastuspedagogiikka hankkeen tarkoituksena oli ehkäistä lasten ja nuorten syrjäytymistä, myöhemmin toiminta nimitettiin sosiaalipedagogiseksi hevostoiminnaksi, koska toiminta oli enemmän sosiaalisesti orientoitunutta. Kun työhevoset vaihtuivat traktoreihin, niin Suomessa alettiin nähdä hevosharrastus entistä kilpailukeskeisempänä; raviurheilussa kilpaillaan jo huikeista voittosummista, ja ratsastuksessa suomalaiset painivat kansainvälisissä kilpaluokissa. Kuitenkin suurimmalle osalle lapsista ja nuorista hevostoiminta on yhteisöllistä toimintaa, jossa hevonen on päätähtenä. Kysymys ei ole kuitenkaan perinteisestä ”kerran viikossa” harrastuksesta, vaan hevostoiminta on sitouttavaa ja koukuttavaa, ja siitä tulee ikään kuin elämäntapa. Talliyhteisö voikin olla suurelle osalle nuorista ainoa sosiaalinen yhteisö, ja tässä hevostoiminnan eroavaisuudet ilmenevätkin muihin harrastuksiin verrattuna. Tallitoiminta opettaa kokonaisvaltaiseen vastuuseen, se on osallistavaa ja antaa mahdollisuuden lapselle kokeilla erilaisia rooleja turvallisessa yhteisössä. (Koistinen 2005; 1-5.)

Sosiaali-, terveys-, ja kasvatusalan ammattilaisia alettiin kouluttaa vuonna 2002 sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan Kuopion Yliopiston täydennyskoulutuskeskuksessa. Nykyään koulutuksen toteuttamisesta vastaavat Kuopion yliopiston lisäksi Ypäjän hevosopisto sekä Turun yliopisto. Koulutukseen on osallistunut muun muassa opettajia, toimintaterapeutteja, talliyrittäjiä, psykologeja, erityisopettajia, sosiaalityöntekijöitä ja lähihoitajia. Koulutuksen saaneet ovat perustaneet oman yhdistyksen, Sosiaalipedagoginenhevostoimintayhdistys ry. (Seppälä 2009, 43-44.)

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan tavoitteista tai lähtökohdista ei ole vielä tehty laajaa kartoitusta tai selvitystä. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan keskeisinä lähtökohtina voidaan korostaa kuitenkin elämyksellisyyttä, yhteisöllisyyttä, toiminnallisuutta ja osallisuutta. Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa haetaan ennen kaikkea onnistumisia, mikä mahdollistaa lapsen sosiaalisten taitojen sekä itsetunnon vahvistumisen (Saastamoinen, K. 2007, 10). Jotta hevostoiminta voisi olla aitoa sosiaalipedagogista työtä, toiminnan vaihtelevat käytänteet vaativat kriittistä ja ammatillista tarkastelua, kuten tavoitteiden asettamista ja niiden seuraamista (Orava 2010, 2).

Yksi Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan lähtökohdista on yksilön sosiaalisten taitojen ja itsetunnon vahvistuminen (Orava 2010, 2). Tämä näyttäytyy keskeisenä tavoitteena myös ponikerhotoiminnassa. Sosiaalisilla taidoilla tarkoitetaan kielellisiä ja verbaalisia toimintoja sekä

niiden soveltamista, ymmärrystä sosiaalisista tilanteista sekä ihmisten toiminnasta, sekä kykyä tehdä oikeanlaisia tulkintoja. Sosiaaliin taitoihin katsotaan kyky tehdä aloitteita sekä vastata toisen tekemiin aloitteisiin. Näihin taitoihin vaikuttavat lapsen sosiaalinen minäkuva ja asemansa ryhmässä. Lapsen taitoja kehittäessä on asetettava tavoitteet lapsen iän, aiempien taitojen ja kykyjen mukaisesti. Sosiaaliset taidot ovat oppimisen ja kehityksen tulosta. (Aro, T., Adenius-Jokivuori, M., 2000, 254.)

Itsetunnon vahvistuminen sisältyy sosiaalipedagogisen hevostoiminnan keskeisiin tavoitteisiin. Itsetunto rakentuu oman kehon tuntemuksesta, itsearvostuksesta, ympäristön turvallisuuden kokemuksesta sekä seksuaalisuudesta. Se koostuu myös myönteisistä ja kielteisistä asenteista sekä erilaisista kokemuksista ja uskomuksista (Cacciatore, Korteniemi-Poikela, Huovinen 2008, 138 & 148). Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa pyritään vahvistamaan itsetuntoa antamalla lapsille positiivista palautetta, sekä luomalla tiivis turvallinen yhteisö. Hevostoiminnalla on hyvät lähtökohdat edistää oman kehon tuntemusta; hevosen liikkeen rytmittäminen oman kehon liikkeisiin luo uusia mahdollisuuksia lapsen kehonkuvan hahmottamiseen ja tiedostamiseen.

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan yhteiskunnalliseksi tavoitteeksi voidaan katsoa syrjäytymisen ennaltaehkäiseminen. Yhteiskunnasta syrjäytyminen, kuten koulutuksen puute, huonot sosiaaliset suhteet sekä työttömyys on yksi tämän päivän merkittävimmistä haasteista. Erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten määrä tulee kasvamaan koko ajan. Ennalta ehkäisevän työn ja varhaisen puuttumisen merkitys painottuu auttamistyössä yhä selkeämmin. Toiminnallisuuden, yhteisöllisyyden ja elämyksien kautta voidaan parantaa jo pienen lapsen arkea niin, että sosiaaliset taidot ja itsetunto saavat vakaan jalustan kehittyä. (Koistinen 2005, 1-2.)

Syrjäytymisen käsite on hyvin laaja, ja sillä voidaan tarkoittaa sekä erilaisia hyvinvoinnin ongelmia että sosiaalisista yhteisöistä putoamisen tapoja. Syrjäytymistä on ilmennyt kautta aikain yhteiskunnan eri osa-alueilla. Suomeen käsite ilmestyi 1970 – luvulla, aiemmin on puhuttu huono-osaisuudesta, marginaalisuudesta, alaluokista sekä suhteellisesta deprivatiosta. (Vilppola 2007, 43-44.) Tässä yhteydessä syrjäytymisellä tarkoitetaan ihmisen poissulkemista, osattomuutta, jota hän voi kokea jäädessään ulkopuolelle erilaisista sosiaalisista yhteisöistä, kuten työstä, koulutuksesta, vapaa-ajan harrastuksista tai sosiaalisista suhteista. Kuten aiemmin on ilmennyt, sosiaalipedagogiikan tavoitteena on ehkäistä syrjäytymistä, kuten myös sosiaalipedagogisen hevostoiminnan. Syrjäytymistä ehkäistään tukemalla ihmisen

elämänhallintaa, kannustamalla itseapuun sekä arjen mielekkyyteen. Keinona tällaiseen toimintaan voidaan katsoa olevan pedagoginen suhde ja dialogisuus sekä yhteisöllisyys, toiminnallisuus ja elämyksellisyys. (Orava 2010, 12, 13.)

Sosiaalipedagogisessa toiminnassa tavoitellaan aina pedagogista suhdetta, mikä perustuu aitoon, vilpittömään vuorovaikutukseen ja asiakkaan kohtaamiseen. Sosiaalipedagogiikan tavoitteena ei ole sanella asiakkaalle miten hänen elämänsä kuuluisi olla, ja mitä hänen kuuluisi tehdä, vaan nimenomaan kohdata asiakas pedagogisesti, ja asettua hänen kanssaan samalle viivalle. Dialogisen vuorovaikutuksen lähtökohtana voidaan nähdä vastavuoroisuus, jolla pyritään aitoon kohtaamiseen. Tämän dialogin avulla kasvatettava voi alkaa itse hallita omaa elämäänsä. Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa ohjaajan ja lapsen väliseen suhteeseen vaikuttaa hevonen. Se aikaan saa yhteisen kiinnostuksen kohteen, ja toimii vuorovaikutusta edistävänä, yhdistävänä tekijänä ihmisten välillä. Lisäksi toiminta itsessään ja idyllinen ympäristö edistävät aitoa vuorovaikutusta. (Orava 2010, 13; Kurki 2002, 33.)

Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa painotetaan elämyksellisyyttä ja toiminnallisuutta. Ajattelun lähtökohtana on ajatus ihmisestä aktiivisena ja luovana, toimintaympäristöönsä vaikuttavana ja elämyksiä hakevana olentona. Toiminnallisuus ja elämyksellisyys nähdään ihmisen keskeisinä ominaisuuksina. Toiminnan tavoitteena on tukea ihmistä elämänhallintaan ja identiteetin vahvistumiseen. (Hämäläinen 1998, 159 – 164.)

2.2.1 Osallisuus ja yhteisöllisyys sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa

Sosiaalipedagogisissa yhteisöissä nähdään olevan suuri pedagoginen, kasvatuksellinen voima, joka parhaimmillaan edistää ihmisen itsenäisyyttä, itsetoteutusta ja positiivisen identiteetin kehittymistä (Orava 2010, 13). Kurjen (2001, 122) mukaan yhteisöllisyys on ensiarvoisen tärkeää, sillä ihmisen perusolemukseen sisältyy yhteisöllinen elämä, koska ihminen on sosiaalinen olento ja vain yhteisöissä hän pystyy saavuttamaan ylimmät yksilölliset tavoitteensa.

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan yksi päämäärä on yksilön osallisuus talliyhteisössä. Koistinen (2005, 5) kuvaa talliyhteisöä moni kerrokselliseksi organisaatioksi, mikä sisältää monia sosiaalisia yhteyksiä ja rooleja. Talliyhteisösystemiin kuuluvat hevoset, ratsastajat, talliyrittäjä, muut ihmiset, vanhemmat, henkilökunta sekä ympäröivät yhteisöt ja sidosryhmät. Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa yhteisöllisyys voi muodostua myös pienemmän

ryhmän keskuuteen, esimerkiksi sosiaalipedagogisen kerhoryhmän. Yhteisöäsitettä määriteltäessä keskiöön nousee sosiaalinen toiminta, millä tarkoitetaan osallistujien levittämää yhteistä tietämystä toiminnasta ja sen tavoitteista. Tämä sosiaalinen toiminta tapahtuu sellaisessa ympäristössä, jossa toiminnan muodot ovat samalla tavalla merkityksellisiä isolle ihmisryhmälle. Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa hevonen luo merkityksellisyyden ja tärkeyden toimintaan. Yhteisön jäsenten yhteinen tavoite on hevosen hyvinvoinnin takaaminen. (Orava 2010, 14; Kurki 2002, 50.)

Osallisuus on yhteisöön liittymistä, kuulumista ja siihen vaikuttamista. Osallisuus rakentuu vastavuoroisessa toiminnassa, joka edellyttää yhteisöltä jäsentensä huomioon ottamista ja jäseniltä aktiivista osallistumista. Osallisuus perustuu mukana olevien toimijoiden tietämiseen, sitoutuvaan vastuunottoon ja vaikutusvaltaan ja se tarkoittaakin omaa kokemusta päättämisestä ja asioihin vaikuttamisesta sekä kokemuksen myötä syntyvää sitoutumista. Osallisuuden kokemuksen tarjoaminen lapselle edesauttaa yhteisöön kuulumisen kokemusta, ja laajemmassa mittakaavassa voidaankin puhua jo syrjäytymisen ennaltaehkäisemisestä. (Hämäläinen 1999, 75.)

Osallisuuden kokemukseen vaikuttaa se, millainen rooli yksilölle tarjotaan; onko yksilö toimenpiteiden kohde, palvelua käyttävä ja vaikuttamiseen oikeutettu ihminen, vai oman yhteisönsä aktiivinen jäsen (Tolonen 2011). Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa lapset ovat yhteisönsä aktiivisia jäseniä. Vuorovaikutuksellinen talliyhteisö on parhaimmillaan joustava, erilaisuutta hyväksyvä, helposti lähestyttävä ryhmä, jolla on yhteiset tavoitteet. Ihmiset ja hevoset vaikuttavat talliyhteisön toimintaan ja tunteisiin, ja talliyhteisö vaikuttaa hevosten hyvinvointiin. (Haavisto 2007, 55.) Osallisuudessa on kyse yhdestä kasvun ja kehityksen perusedellytyksestä – opitaan elämään yhdessä (Tolonen 2011). Lapsen kannalta mahdollisuus olla osallisena itselle tärkeässä yhteisössä on merkittävää sosiaalisen kehittymisen näkökulmasta. Itsetuntemus ja vahva sosiaalinen identiteetti ovat yhteiskunnallisen osallistumisen ja osallisuuden perustekijöitä, ja ne myös kehittyvät erilaisiin yhteisöihin kuulumisen kautta (Hämäläinen 1999, 89-80).

Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa osallisuus näyttäytyy siten, että lapset ovat yhteisönsä aktiivisia jäseniä ja toimijoita. Vuorovaikutuksellinen talliyhteisö on parhaimmillaan joustava, erilaisuutta hyväksyvä, helposti lähestyttävä ryhmä, jolla on yhteiset tavoitteet. Ihmiset ja hevoset vaikuttavat talliyhteisön toimintaan ja tunteisiin, ja talliyhteisö vaikuttaa hevosten hyvinvointiin. (Haavisto 2007,1.)

Sosiaalipedagogisessa yhteisössä on mahdollisuus oppia samanaikaisesti yksilönä ja ryhmänä, yhteishengen lisääntymisen myötä tavoitteena on ryhmän itseohjautuvuus ja itseoppivuus, eli ryhmän itsenäinen toiminta (Heiskanen, Hiisijärvi 2012, 9-10). Kun ryhmä pohtii hevosen huolenpitoon liittyviä asioita yhdessä, ja ryhmän jäsenet luottavat toisiinsa, turvallinen ilmapiiri mahdollistuu. Parhaimmassa tapauksessa ryhmä toimii sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa itsenäisesti, ohjaajan huolehtiessa vain turvallisuudesta sekä harjoitteiden suunnittelusta ja toiminnan tavoitteellisuudesta. (Saastamoinen, K. 2007, 55-58.) Lapsen harjaantuessa hevostaidoissaan hänelle voidaan antaa yhä enemmän vastuuta talliyhteisössä, jolloin hänen osallisuutensa ryhmän jäsenenä kasvaa (Heiskanen, Hiisijärvi 2012, 20-30).

Lasten osallistaminen voi näyttäytyä tallitoiminnassa esimerkiksi yhteisten sääntöjen laatimisella tallin seinälle. Lasten kanssa voidaan yhdessä pohtia toiminnalle pieniä tavoitteita, kuten esimerkiksi rohkeuden lisääntyminen hevosen kanssa toimiessa, uusien kavereiden saaminen tai itseluottamuksen lisääntyminen. Monesti sosiaalipedagoginen hevostoiminta näyttäytyykin lapsille vain mukavana harrastuksena, kun sillä ammattilaisen silmistä katsottuna on kuitenkin korkealuontoisempia tavoitteita. Asiakkaiden osallistaminen voi näyttäytyä harjoitteissa myös erilaisissa rooleissa. Esimerkiksi hevostaitojen kehittyessä ohjaajan sijasta taluttajaksi voikin tulla toinen ryhmäläinen. Kun jokaisella on tietty rooli sen hetkisessä harjoituksessa, jokainen voi kokea olevansa osallinen. Esimerkiksi kolmen hengen ryhmässä yksi voi valokuvata, yksi taluttaa ja yksi olla hevosen selässä. (Haavisto 2007, 8.)

Hämäläinen (1999, 20) katsoo yhteisöllisyyttä korostettavan erityisesti yksilön vuoksi, sillä erilaisiin yhteisöihin kuulumisen katsotaan ihmisen persoonallisuuden muodostumisessa ja identiteetin kehityksessä keskeiseksi tekijäksi. Parhaimmillaan talliyhteisö voi tukea yksilön itsenäisyyttä, itsearvostusta ja positiivisen identiteetin muotoutumista, mutta pahimmillaan huono yhteisö voi myös tukahduttaa niitä. Hämäläisen mukaan yksilön henkinen kehitys ja elämänhallinta riippuukin hänen elämänsä vaikuttavien yhteisöjen pedagogisesta tasosta. (Hämäläinen 1999, 20, 63, 75.)

Kokemus osallisuudesta syntyy vuorovaikutteisessa sosiaalipedagogisessa talliyhteisössä, jossa jokaisella on mahdollisuus vaikuttaa pieniin asioihin. Talliyhteisössä syntyy kokemus oman itsensä tarpeellisuudesta, sekä siitä että voi vaikuttaa yhteisiin asioihin. Osallisuuden kokemuksen myötä lapsen itsevarmuus kehittyy myös tallin ulkopuolisessa elämässä saadessaan tunteen siitä, että todella kuuluu johonkin (Saastamoinen, K. 2007, 25-26).

2.3 Hevosen vaikuttavuus sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa

Hyvätin (2004, 37) mukaan ratsastusterapia perustuu hevosen liikkeen ainutlaatuisuuteen, sosiaalipedagoginen hevostoiminta taas pohjautuu hevosen olemassa oloon. Leimerin (1994, 61-64) mukaan ihmiset, erityisesti lapset on luontaisesti kiintyneet eläimiin. Vuorovaikutus eläimen kanssa, ja eläimen lähestyminen on usein helpompaa kuin ihmisten. Eläimen kautta kontaktin ottaminen muihin ihmisiin on myös helpompaa. Eläin voi ikään kuin ”aukaista portin” esimerkiksi lapsen ja ohjaajan välillä, joka mahdollistaa keskustelun ja luo luottamusta. Hevosen vaikuttavuudesta fyysiseen toimintakykyyn on kohtuullisen paljon tutkimustietoa, tässä opinnäytetyössäni keskityn kuitenkin tuomaan sellaisia seikkoja ilmi, jotka tukevat hevosen käyttöä psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin tukemisessa.

Orava (2010,16) tuo esiin lukuisia ulkomailla tehtyjä tutkimuksia hevosen käytön vaikuttavuudesta. Esimerkiksi terapeutin ratsastus on vaikuttanut myönteisesti autistisen lapsen motivaatioon ja tarkkaavaisuuden suuntaamiseen. Tutkimukset ovat myös osoittaneet, että hevosen ja ihmisen välisellä vuorovaikutuksella on kuntouttava vaikutus. Orava (2010, 16) tuo esiin Yorken, Adamsin & Coadyn (2008) tutkimuksen hevosen ja ihmisen välisestä suhteesta. Tutkimustulosten mukaan hevosen ja ihmisen välinen terapeutin suhde edisti runsaasti tutkimukseen osallistuneiden traumasta toipumista. Tulosten mukaan myös hevosen ja ihmisen välisessä suhteessa voi olla sellaisia terapeutisia viitteitä, joita ei välttämättä voi saavuttaa pieneläinten, tai edes toisen ihmisen kanssa.

Hevosten avulla lapset pystyvät saamaan elämyksiä ja onnistumisia, sekä kokemaan yhteenkuuluvuutta eläimen ja talliyhteisön kanssa. Ison, kunnioitusta herättävän eläimen ohjailu ja hallinta kasvattavat epävarmemmankin lapsen itsetuntoa. Hevosella on todella herkkä vaisto äänille, mielialoille ja tunteille. Hevonen heijastaakin välittömästi esimerkiksi levottomuutta, kärsimättömyyttä ja pelkoa. Hevonen antaa ihmiselle suoran palautteen toiminnasta. Palkitsevinta hevosen kanssa toimiessa on hevosen luottamuksen ja kiintymyksen saavuttaminen. Hevosen kanssa pitää elää hetkessä ja keskittyä siihen mitä tekee. Hevosen kanssa toimii samat sosiaalisen vuorovaikutuksen säännöt kuin ihmisen kanssa; kun kohtelet hevosta hyvin, se palkitsee ja edistää luottamussuhdetta. Jos hevosta kohtelee epäoikeudenmukaisesti, eläin usein provosoituu ja muuttuu vihaiseksi.

Oppiminen on mielekästä vain silloin, kun ihmisellä on tarvittava motivaatio ja innostus toimintaan. Hevonen pystyy herättämään lapsissa valtavan motivaation tallitoimintaa kohtaan. Se, miksi juuri hevonen herättää lapsissa tällaista innostusta ei ole tutkittu, mutta luultavammin eläimen suuri koko, erityinen luonne ja ihmisseläinen käyttäytyminen aikaansaavat kiinnostusta. Myös hevosen ainutlaatuinen liike, ja mielikuvat vihreällä pellolla laukkaamisesta saavat aikaan lapsissa unelmointia ainutlaatuisista elämyksistä, ja kenties mahdollisuuden myös toteuttaa ne. Jos lapsella tai nuorella menee muussa elämässä huonosti, hevonen voi toimia terapeuttina ja toisen ihmisen korvikkeena. Hevonen hyväksyy ihmisen juuri sellaisena kuin on, jos ihminen toimii oikeudenmukaisesti. Hevosten kanssa lapsen on mahdollista tuntea sekä positiivisia että negatiivisia tunteita, harjoitella sosiaalista vuorovaikutusta, sekä oppia erilaisia hevostaitoja ja tallitöitä, sekä sitä kautta vastuuta, josta on hyötyä myös myöhemmässä elämässä. (Palola 2003, 85-87.)

Tallissa hevosen hyvinvointi on toiminnan päämääränä. Kun huolehditaan hevosen puhtaudesta, terveellisestä ravinnosta, säännöllisistä ruoka-ajoista sekä riittävästä liikunnasta ja levosta, voidaan näyttää myös lapsille, mistä tekijöistä oma hyvinvointi koostuu. Hevonen vaatii huolenpitoa, mikä kasvattaa lasta vastuuseen. Suuren eläimen hallinta antaa myös itseluottamusta; hevosen kanssa toimiessa tulee toimia kuin laumanjohtaja. (Seppälä 2009, 42.) Härmäläisen (1999, 60-62) mukaan sosiaalipedagogisessa ajattelussa ihmisen subjektiivisuus sisältää ajatuksen ihmisen arkipäivässään tekemien valintojen itsenäisyydestä, vastuun ottamisesta, toimimista moraalisesti oikein, sekä tietoista itsensä kehittämistä ja omaan elämänsäkuuluun vaikuttamista. Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa lapseen luotetaan antamalla hänelle vastuuta erilaisista hevosen huolenpitoon liittyvistä asioista, kuten sen viemisestä tarhaan tai kavioiden putsaamisesta.

Hevoset helpottavat lasten kontaktinottoa ja vuorovaikutusta. Hevoset ovat aitoja, rehellisiä ja ennakkoluulottomia. Suuri eläin herättää jo itsessään kunnioitusta, jolloin onnistumisen kokemuksesta hevosen kanssa toimiessa tulee entistä merkittävämpi. Hevoset antavat tunteen yhteenkuuluvuudesta ja läheisyydestä, ja ne hyväksyvät ihmisen tätä kyseenalaistamatta. Sosiaalipedagogisessa talliyhteisössä vaikuttavinta on hevosten merkitys itsessään, yhteinen kiinnostuksen kohde hevosia kohtaan luo yhteenkuuluvuutta. Ennaltaehkäisevästä näkökulmasta sosiaalipedagogisen hevostoiminnan osallistavalla työotteella on merkittävät vaikutukset. Talliyhteisö on monelle lapselle paikka, johon voi tulla omana itsenään, ilman esimerkiksi koulussa vallitsevaa kiusatun roolia. Ongelmiin päästään nopeasti kiinni, sillä hevostoiminnan lomassa asioiden puheeksi ottaminen on luontevampaa. Talliympäristö on

myös monelle lapselle rauhoittava kokemus; rauhallisuus, eläimet, luonto ja ympäristön esteettisyys ovat jo itsessään vaikuttava kokemus. (Saastamoinen, K. 2007, 35.)

Eläinavusteisessa terapiassa ja toiminnassa onnistumisen edellytyksenä on oikeanlaisen eläimen, tässä tapauksessa hevosen valitseminen. Kuten aikaisemmin mainitsin hevosta on käytetty paljon erilaisissa kuntoutusprosesseissa erilaisilla kohderyhmillä. Onkin mielenkiintoista tarkastella sitä, mikä hevosesta tekee sellaisen, että se sopii todella hyvin tällaiseen työhön. Hevosen fyysiset ominaisuudet ovat eläinkunnassamme ainutlaatuisia; hevosen vaikuttavuus, rauhalliset liikkeet, sekä luonnollisuus ihmisen kanssa tehtävään työhön saavat aikaan sen, että se on yksi tämän päivän käytetyimmistä harraste-eläimistä. Lisäksi se, että hevosella voi ratsastaa, tarjoaa mahdollisuuden läheiseen kehokontaktiin. Kuntouttavaa vaikutusta edistää suuresti se, että asiakkaan on mentävä hevosen asuinympäristöön, sen sijaan että kokoonnuttaisiin sisätiloissa. (Orava 2010, 17).

2.4 Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan kriteerit

Kuten aiemmin on tullut ilmi, hevostoiminnasta tekee aitoa sosiaalipedagogista työtä toiminnan kriittinen ja ammatillinen tarkastelu (Orava 2010, 2). Sosiaalipedagogisen työn kriteerien tiedostaminen on ensiarvoisen tärkeää, jotta tiedetään, mikä tekee hevostoiminnasta juuri sosiaalipedagogista. Mönkkösen, Nurron & Väisäsen (1999, 19) mukaan sosiaalipedagogiseen toimintaan ei kuulu tarkka rajaaminen tai määrittely, vaan toimintojen sosiaalipedagogisia muotoja ja piirteitä pyritään arvioimaan käytännössä. Hämäläinen (1996) katsoo sosiaalisen ja pedagogisen näkökulman yhdistymisen tekevän toiminnasta juuri sosiaalipedagogista. Tämä nähdään sosiaalipedagogisen työn rajahtona; toimintaa ei voida pitää sosiaalipedagogisena jos se puuttuu toiminnasta. Teorian ja käytännön kiinteä yhteys onkin sosiaalipedagogisen toiminnan edellytyksenä; kun sosiaalipedagoginen teoria ja ideologia muuttuvat tiiviiksi käytännön toiminnaksi, voidaan puhua sosiaalipedagogiikasta. (Hämäläinen 1999, 24, 27.)

Ranne (2002, 106-111) on tutkiskellut sosiaalipedagogiikan ammattilaisten näkemyksiä sosiaalipedagogisen orientaation ehdoista. Toiminta tulisi aina suunnitella ja arvioida yhdessä asiakkaan kanssa. Sosiaalipedagogisella hevostoiminnalla tulisi aina olla selkeät tavoitteet, mihin pyritään juuri tietyn asiakkaan tai ryhmän kanssa. Esimerkiksi lapsiryhmien kanssa

toiminnan tavoitteena voi olla sosiaalisen kasvun tukeminen ja elämänlaadun parantaminen syrjäytymistä ennaltaehkäisevästä näkökulmasta, mielenterveyskuntoutujien kanssa voidaan taas keskittyä esimerkiksi yksittäisesti kommunikaatiotaidon parantamiseen tai tunteiden ilmaisemiseen. Ennen hevostoiminnan alkua tavoitteista tulisi aina keskustella asiakkaan kanssa, näin myös asiakas saadaan motivoitumaan tavoitteiden onnistumiseen.

Mönkkösen (1999, 23) mukaan sosiaalipedagogisella toimijalla on vuorovaikutukseen ja kasvatukseen suhde, mikä ohjaa hänen toimintaansa. Tällaista suhdetta voidaan kutsua sosiaalipedagogiseksi tietoisuudeksi. Toimintaa voidaankin pitää sosiaalipedagogisena silloin, kun sitätietoisesti jäsennetään sosiaalipedagogiikan käsitteillä (Mönkkönen 1999, 21). Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa syrjäytyminen, osallisuus, elämänhallinta, yhteisöllisyys, toiminnallisuus ja dialogisuus ovat peruskäsitteitä.

2.5 Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ulottuvuudet

Sosiaalipedagoginen hevostoiminta sopii oikeastaan kaikille, jotka eivät ole allergisia hevoselle tai eivät muuten koe hevosta vastenmieliseksi. Sosiaalipedagogisen työn kohderyhmät näyttäytyvät erityisesti siellä, missä elämänhallinta, osallisuus ja yhteisöllisyys eivät ole kehittyneet. Työn lähtökohtana on, että heikoimmassa asemassa oleville ihmisille annetaan mahdollisuus parempaan arkeen ja parempaan elämään. Sosiaalipedagogisen työn kohderyhmät näyttäytyvät myös sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa, ja niitä voivat olla esimerkiksi alkoholistit, päihderiippuvaiset, kehitysvammaiset ja mielenterveyden ongelmista kärsivät ihmiset. (Hämäläinen 1999, 73-74.)

Hevonen antaa kaikenikäisille ja eri elämäntilanteissa oleville erilaisia mahdollisuuksia. Hevostoiminnan asiakkaiden ikäjakauma kattaakin lähes koko elämänkaaren, vaikkakin paino piste onkin lapsissa ja nuorissa. Asiakkaiden ikäjakauma myötäilee siis sosiaalipedagogisen toiminnan kohderyhmiä (vrt. Kurki 2006, 10). Esimerkiksi iso eläin rauhoittaa erityisesti pieniä lapsia. Hevostoiminnan avulla voidaankin kehittää heidän keskittymiskykyään ja sosiaalisia taitoja. Ohjaajalta vaaditaan vain herkkyyttä lukea tilanteita ja niin sanotusti tarttua hetkeen. Esimerkiksi lapsen riehuessa on hyvä huomauttaa, että myös hevonen voi hermostua jos tallissa ei olla rauhallisesti. Usein kuitenkin jo pelkästään hevosen seura tai liike rauhoittaa lasta.

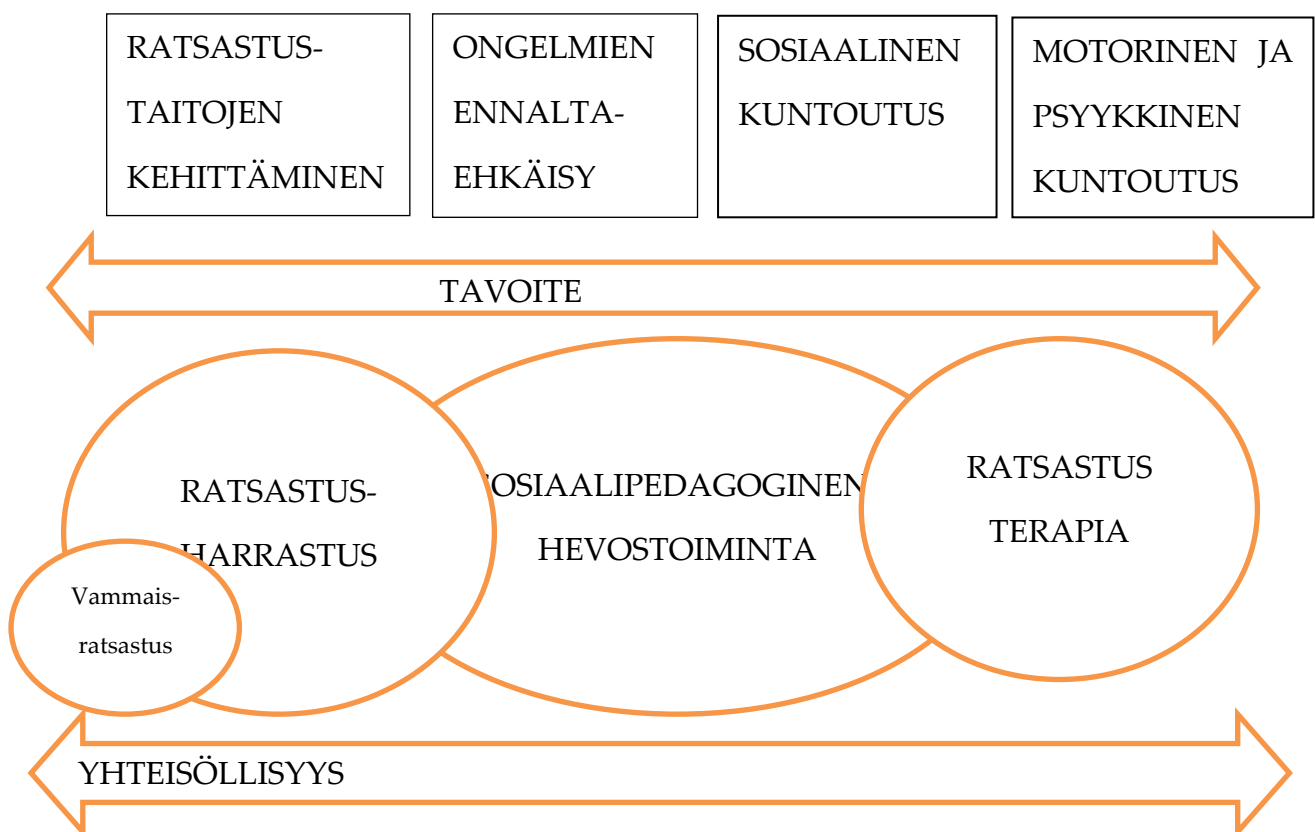
Sosiaalipedagoginen työ, kuten sosiaalipedagoginen hevostoimintakin voi ulottua myös sinne, missä ongelmat ovat vasta aluillaan. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta voidaan nähdä myös pelkästään toiminnan viitekehyksenä, täysin ennalta ehkäisevänä työnä, kuten opinnäytetyössäni ponikerhotoiminta. Usein tiivis talliyhteisö, parempi arki, onnistumisen kokemukset ja yhteenkuuluvuuden tunne sekä eläimen että muiden ihmisten kanssa kantaa jalustalla läpi elämän.

Sosiaalipedagoginen hevostoiminta voi ulottua myös muuhun kuntouttavaan hevostoimintaan ohjaajan ammatillisuudesta ja sosiaalipedagogisesta orientaatiosta riippuen. Kuvio 1 seuraavalla sivulla kuvaa sosiaalipedagogisen hevostoiminnan paikkaa hevostoiminnan eri muotojen sektorilla. Kuviossa olevat ympyrät kuvaavat hevostoimintamuotojen yhteisiä asioita. Kuvion yläpuolinen nuoli kertoo toiminnan tavoitteista; Ratsastusharrastus keskittyy ratsastustaitojen kehittämiseen, mutta sillä on myös varmasti positiivisia sivuvaikutuksia, kuten elämänlaadun paraneminen, liikunnallisen aktiivisuuden ylläpitäminen ja samanhenkiset ihmiset. Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassakin näkyy yhteinen mielenkiinto hevosiin ja harrastamiseen, mikä luo motivaation toiminnalle. Myös sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa voidaan kehittyä itse harrastuksessa. Ratsastusterapia voi taas sivuta joissain määrin sosiaalipedagogista hevostoimintaa kuntouttavan luonteensa vuoksi, sosiaalipedagoginen hevostoiminta kuitenkin painottuu enemmän sosiaalipedagogiikan yhteisöllisiin arvoihin, kun taas ratsastusterapia on aina yksilöllistä. Ratsastusterapia perustuu hevosen liikkeeseen ja sen ainutlaatuisuuteen, ja kuntoutus onkin fysioterapiaan perustuvaa, motorista kuntoutusta.

Kolmantena kuntouttavan hevostoiminnan muotona Suomessa nähdään vammaisratsastus, mikä tarjoaa kehitysvammaisille mahdollisuuden harrastaa ratsastusta siinä missä muutkin. Vammaisratsastus on erityisryhmien harrastetoimintaa, ja usein keskittyy pelkästään hevosen kyydistä nautiskeluun. Kela tukee ratsastusterapiaa, koska sitä hyödynnetään fyysisten vammojen hoidossa. Fysioterapeuttisessa ratsastusterapiassa fysioterapeutti pyrkii yhdessä hevosen kanssa parantamaan asiakkaan ryhtiä, kehon hallintaa ja liikuntakykyä. Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa taas painotetaan tavallisten ihmisten sekä erityisryhmien kanssa toimimista tavallisessa talliympäristössä yhteisöllisenä toimintana. Ratsastusterapian ja sosiaalipedagogisen hevostoiminnan pääpainopisteet poikkeavat siis toisistaan. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta voi vaihdella ympyrän laidasta laitaan; joissain muodoissa se voi ilmentyä esimerkiksi ponikerhotoiminnassa lähellä tavallista hevosharrastustoimintaa, jossa kuitenkin ohjaajalla on vahva sosiaalipedagoginen viitekehys

toiminnassa. Toisessa ääripäässä, lähellä ratsastusterapiaa, sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa voidaan painottaa keskustelevaa työtettä toiminnallisuuden lomassa, joka myös Oravan (2010) tutkimuksessa on noussut tärkeäksi menetelmäksi. (Orava 2010, 25, 86.)

Orava (2010, 25) tiivistää, että toimintaa keskeisesti määrittelee toiminnan suhde ongelmien käsittelyyn: Ratsastusharrastuksien avulla niitä pyritään ennaltaehkäisemään, kun taas ratsastusterapiassa niitä pyritään korjaamaan. Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa voidaan nähdä taas molemmat näkökulmat; ongelmien ehkäiseminen sekä niiden korjaaminen. Kuvion alaosassa oleva nuoli selventääkin toiminnan luonnetta. Ratsastusharrastuksessa korostuu yhteisöllisyys ja yhdessä harrastaminen, kun taas ratsastusterapia on selkeästi yksilöllistä. Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa tavoitteita voidaan asettaa myös yksilöllisesti, mutta toiminnassa painottuu aina yhteisöllisyys. (Orava 2010, 25.)

Kuvio 1: Sosiaalipedagoginen hevostoiminta suhteessa muuhun hevostoimintaan (Orava 2010, 25 mukaan.)

2.6 Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan vaikuttavuus

Vaikka Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan vaikuttavuudesta on suhteellisen vähän tutkittua tietoa, niin viimeisten kolmen vuoden aikana on valmistunut enenevässä määrin pro-gradu töitä sekä opinnäytetöitä. Vuosilta 2002-2009 tutkimuksia onkin saatavilla vain muutamia. Tästä voimmekin todeta, että sosiaalipedagoginen hevostoiminta on lisääntymässä sosiaali- ja terveysalalla, ja sitä harjoittavat henkilöt haluavat tuoda ilmi toiminnan vaikuttavuutta. Ohessa tutkimuksia, jotka osoittavat kukin omalla tavallaan sosiaalipedagogisella hevostoiminnalla olevan vaikutuksia lapsen sosiaalisen kehityksen tukemisessa. Suurin osa tutkimuksista koskee nuoria, mutta uskon samojen positiivisten tulosten olevan näkyvissä myös varhaiskasvatuksen ikäluokissa.

Maija Peltomäen (2007) Pro gradu – tutkielman aiheena on sosiaalipedagogisen hevostoiminnan mahdollisuudet nuorten sosiaalisen kasvun tukemisessa. Tutkielman tulosten mukaan sosiaalipedagogisella hevostoiminnalla on positiivista merkitystä nuorten sosiaaliseen kasvuun, terveyteen, ystävyssuhteisiin sekä yhteisöllisyyden kohtaamiseen. Tutkimuksen mukaan sosiaalipedagoginen hevostoiminta tukee nuorten itsetunnon kehitystä ja opettaa vastuullisuuteen. Esimerkiksi hevostoiminnan opettama vastuu ja huolenpito kasvattaa nuoria ymmärtämään myös omasta hyvinvoinnista huolehtimisen tärkeyttä. Tutkimuksen tulokset siis osoittivat, että sosiaalipedagoginen hevostoiminta tukee monin tavoin nuoren sosiaalista kasvua. (Peltomäki 2007.)

Katri Saastamoinen (2007) on tutkinut Pro Gradu – tutkielmassaan sosiaalipedagogisen hevostoiminnan mahdollisuuksia psykososiaalisen toimintakyvyn tukemisessa. Näkökulmana tutkimuksessa on sosiaalipedagoginen hevostoiminta työmuotona, jota voidaan käyttää missä tahansa ihmisen elämänvaiheessa psykososiaalisen toimintakyvyn tukemiseen. Tutkimus on toteutettu osallistuvan havainnoinnin ja teemahaastattelun avulla tapaustutkimuksena. Saastamoisen mukaan tutkimustulokset osoittivat, että ohjaajan ja asiakkaan välisellä yhteistoiminnalla on suuri rooli tuettaessa asiakasta toimimaan talliympäristössä. Tutkimuksen loppupäätelmänä Saastamoinen kuvailee sosiaalipedagogisen toiminnan talliympäristössä mahdollistavan psykososiaalisen toimintakyvyn tukemisen ja tuo esiin elämänhallinnan tukemisen tärkeyden. (Saastamoinen 2007, 6, 37-41, 67-74.)

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan mahdollisuuksia ilmentää myös Nina Hyvätin (2009a) Pro gradu – tutkielma, jonka hän on toteuttanut yhteistyössä Laukki –projektin kanssa. Hankkeen alkuperäinen nimi oli ”Ratsastuspedagogiikka syrjäytymisen ehkäisyssä ja sosiaalisessa kuntoutuksessa”. Hankkeen kulusta kertoo kuitenkin se, että nimi muutettiin myöhemmin ”Sosiaalipedagoginen hevostoiminta syrjäytymisen ehkäisyssä ja sosiaalisessa kuntoutuksessa”. Hyvätti toteaa, että Suomessa sosiaalipedagoginen hevostoiminta on vähän tutkittu aihe. Hänen tarkoituksenaan oli tutkia, voiko hevostoiminta olla perusteltua käyttäen lastensuojelun tukitoimena. Johtopäätöksissään Hyvätti kuvaa kuinka kiistattomasti tuloksista näkyi hevostoiminnan mahdollisuudet. Hänen mukaansa hevostoiminta voi parhaimmillaan antaa paljon muutakin kuin vain terapiaa, jos näitä mahdollisuuksia osataan käyttää hyväksi. (Hyvätti 2009; 67-77.)

Vuonna 2006 on Suomessa käynnistynyt laaja sosiaalipedagogisen hevostoiminnan vaikuttavuustutkimus. Tutkija Ritva Kjaldman (2010) on tutkinut sosiaalipedagogisen hevostoiminnan vaikuttavuutta tutkimuksessaan *The Impact of socio-Pedagogic Equine – Activities intervention on Special Education Pupils with Neurological Disorders*. Kjaldman kertoo sosiaalipedagogisen hevostoiminnan vaikutuksista Yhdysvalloissa, joissa on saatu tilastollisesti merkittäviä tuloksia erityistä tukea tarvitsevien lasten kanssa hevostoiminnan avulla viimeisen viiden vuoden aikana. Erityisesti merkittävää kehittymistä on löydetty koeryhmän käyttäytymisessä, kommunikaatiotaidoissa ja sosiaalisissa taidoissa. Kjaldman perustelee sosiaalipedagogisen hevostoiminnan tarvetta sillä, että erityistä tukea tarvitsevat ryhmät tarvitsevat riittävän tehokkaita interventioita elämänhallinnan ja sosiaalisen kasvun tueksi (Kjaldman 2010, 4).

Laura Mustosen tutkielman (2008, pro-gradu) johtopäätösten mukaan sosiaalipedagoginen hevostoiminta soveltuu hyvin erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten kuntoutusmenetelmäksi. Myös Mustosen mukaan sosiaalipedagogisella hevostoiminnalla on positiivisia vaikutuksia kuntoutettavan itsetunnon kehitykseen ja minäkuvaan sekä sosiaalisten taitojen hallintaan ja oppimiseen. Hän näkee sosiaalipedagogisen hevostoiminnan olevan kokonaisvaltainen kuntoutusmuoto, joka sisältää menetelmän kuntoutustyöhön. Essi Lauronen (2010) on keskittänyt sosiaalipedagogisen hevostoiminnan tutkimuksensa ADHD-lasten kuntoutumiseen. Sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan osallistuneiden ADHD-lasten vanhemmat havaitsivat lasten sosiaalisten vuorovaikutustaitojen parantuneen toimintaan osallistumisen myötä. Lasten kärsivällisyys parani, sekä kontaktinottokyky vanhempiin. Lasten

epäonnistumisensietokyky myös parani toiminnan myötä. Lapset näyttivät paremmin positiivisia tunteitaan, ja heidän itsehillintänsä ja kärsivällisyys parani.

2.7 Sosiaalipedagoginen hevostoiminta lapsen sosiaalisen kehityksen tukemisessa

Sosiaalipedagoginen hevostoiminta nähdään niin ennaltaehkäisevänä työnä kuin kuntouttavana työnäkin. Lapsen sosiaalisen kasvun ja kehityksen edistämiseksi toiminnan tulee olla tavoitteellista, ammatillista hevostoimintaa mikä noudattaa sosiaalipedagogisen hevostoiminnan arvoja, periaatteita ja tavoitteita. Isompia ryhmiä hallitessa on ohjaajalla oltava myös ryhmän ohjauksellisia taitoja.

Sosiaalisen kehityksen määrittelemisen käsittää monta näkökulmaa, tässä rajaan sen opinnäytetyötäni koskevaan näkökulmaan. Sosiaalista kehitystä voidaan sanoa kasvu – ja oppimisprosessiksi, jonka aikana ihminen luo strategioita, jotka auttavat häntä selviämään arjessa ja vuorovaikutuksessa yhteisönsä kanssa tasa-arvoisena ja osallistuvana jäsenenä. Ihmisen toimintakyvyssä ja sosiaalisessa kehityksessä on aina jäljellä voimavaroja, jotka voidaan aktivoida vahvistamalla eri toimintakyvyn osa-alueita. (Saastamoinen 2007, 36.) Sosiaalisen kehityksen tukemisen perustana on vahvistaa yksilön sosiaalista toimintakykyä ja vuorovaikutuksen edellytyksiä. Toimintakyvyn edistämisen tavoitteena on edistää yksilön ja hänen elinympäristönsä välistä vuorovaikutusta, johon pyritään luomalla tiettyjä keinoja ja edellytyksiä sosiaaliseen osallistumiseen. (Sosiaaliportti 2010.)

Lapsen sosiaalinen kehitys, eli sosiaalinen, emotionaalinen ja eettinen kasvaminen alkaa jo perheessä ja lähiverkostossa. Lapsen minäkuva ja sosiaalinen maailma muodostuu esimerkiksi kasvatuksesta, ympäröivistä ihmisistä, arjesta ja turvallisuuden tunteesta. Erinäisistä syistä johtuen lapsi saattaa kokea turvattomuuden ja syrjäytymisen tuntemuksia, mikä vaikuttaa negatiivisesti lapsen sosiaalisten taitojen kehittymiseen. Sosiaalisten taitojen puutteellinen kehittyminen ilmenee sekä lapsena, että myöhemmällä iällä, mikäli ongelmiin ei löydetä sopivaa kuntoutusmuotoa jo varhaisessa vaiheessa. Lapsilla voi ilmetä vaikeuksia esimerkiksi tunne-elämässä, kuten toisen tunteiden ymmärtämisessä tai omien näyttämisesä, mistä voi seurata vaikeuksia arjen vuorovaikutustilanteissa. (Jalovaara 2006, 9, 38-40.)

Seuraavaksi tarkastelen 7-10 vuotiaiden lasten sosiaalista kehitystä, sillä opinnäytetyöni toiminnallinen osuus keskittyy tähän ikäryhmään. Seitsemänvuotiaan lapsen elämänpiiri laajenee kouluun mentäessä, tulee uusia ihmisiä sekä mielenkiinnonkohteita. Seitsemänvuotiaana lapsen tunne-elämä muuttuu ailahtelevaisemmaksi, lapsella herää uhma vanhempiaan ja kodin sääntöjä kohtaan. Lapsi hakee uusien kaverien myötä uudenlaista itsenäisyyttä, mutta toisaalta tarvitsee valtavasti vanhempien rakkautta. Lapsi alkaa myös pikkuhiljaa pelätä epäonnistumisia ja epäillä omia kykyjään. Hänelle voi ilmetä myös erilaisia pelkoja liittyen vanhempien menetykseen tai nukkumiseen. Vaikka lapsi ymmärtää oikean ja väärän, hän saattaa silti itse sortua narraamaan. Tämän ikäinen lapsi nauttii juuri lapsiryhmässä toimimisesta ja yhdessä leikkimisestä, ja uusia asioita opitaankin parhaiten juuri leikkimällä ja kokeilemalla. Lapsi myös pitää asioiden itse oivaltamisesta ja pohtimisesta. Myös fyysinen liikunta ja liikuntaleikit ovat seitsemän vuotiaan lapsen mieleen. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2014.)

Seitsemän – kymmenenvuotias lapsi on usein yhteistyökykyinen, sopeutuva ja innokas oppimaan uutta. Ajoittain ilmenee vanhempiin takertumista ja ajoittain itsenäistymisen uhmaa. Tunteiden ailahtelevuus ja hallinta ovat tämän ikäisille haastavia asioita. Koululaiselle juuri onnistumisen kokemukset ovat ensiarvoisen tärkeitä, jotta itsetunto pääsee kehittymään. Kaverit, oma vapaa-aika, sääntöleikit ja säännöistä sopiminen ja neuvottelemineen ovat tärkeitä. Suuri merkitys on yhteisöllisyydellä ja ryhmään kuulumiseen onkin tärkeää. Ajattelu alkaa myös laajentua, vaikkakin on vielä tässä vaiheessa konkreettisella tasolla; parhaiten lapsi ymmärtää asiat, joita voi itse nähdä, kuulla ja kokea. Lapsi pystyy ajattelemaan pikkuhiljaa myös enemmän muiden tunteita ja tarpeita, tämän ikäisellä lapsella empatiakyky näkyykin mm. hoivaamisena: hän haluaa hoitaa eläimiä, vauvoja ja pikkulapsia. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2014.)

Yllä mainitut sosiaalisen kehityksen piirteet tiivistävät sosiaalipedagogisen hevostoiminnan osuvuuden nuorten ja aikuisten lisäksi erityisesti lapsille. Kuten kerroin, lapset nauttivat yhdessä toimimisesta, leikkimisestä ja asioiden pohtimisesta liikunnan ohella. Hevostoiminnassa yhdistyvät juuri nämä elementit; lapset pääsevät kokeilemaan, pohtimaan ja oivaltamaan, ja siinä sivussa oppivat sosiaalisia taitoja lisää ja tunnistamaan erilaisia tuntemuksia. Talliyhteisössä lapsi voi kokea olevansa hyväksytty, yhteinen mielenkiinnonkohde ajaa lapsia yhteen. Lapsi voi saavuttaa yhteisöllisyyttä myös pelkästään hevosten kanssa. Hevosten hoivaaminen onkin juuri kouluikäiselle lapselle mielekästä hommaa.

Sosiaalipedagogisella hevostoiminnalla pyritäänkin vaikuttamaan erityisesti lapsen sosiaaliseen kehitykseen, kuten lapsen taitoon käsitellä omia tunteitansa ja tunnistamaan niitä. Tunnetaitokasvatuksen tavoitteena on opettaa hahmottamaan tunnetta eli sitä, miltä tunne näyttää ja tuntuu, ja voiko sitä hahmottaa esimerkiksi kuvien kautta. Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa opetellaan tunnistamaan tunne hevosen kautta, minkä jälkeen tunnetta pyritään aukaisemaan sanallisesti. Hevonen reagoi lapsen tunnetilaan kuin peili, joten hevosen kautta harjoittelu tuottaa tuloksia. Kun tunteet tunnistetaan ja nimetään, lapsella on mahdollisuus myös tallin ulkopuolella hallita tunteitaan paremmin.

Mikäli lapsen sosiaalinen kehitys on puutteellista ja lapsi tarvitsee erityistä tukea, voidaan tarvita sosiaalista kuntoutusta. Sosiaalisen kuntoutuksen tavoitteena on edistää ihmisen toimintakykyä ja takaamaan kansalaisen yhteiskuntakelpoisuus erityisesti silloin, kun ihmisellä on vaikeuksia elämässään. Sosiaalityöntekijän toimesta sosiaalisen kuntoutuksen välineenä voidaan käyttää sosiaalipedagogista hevostoimintaa. Sosiaalityöntekijän kanssa toteutettu hevostoiminta antaa mahdollisuuden työntekijän ja lapsen luottamuksellisen ja avoimen suhteen muodostumiselle. Tallitöiden ja ratsastuksen lomassa arjen ongelmista keskustelu on luontevampaa kuin toimistopöydän ääressä. Lapsi kokee itsensä tärkeäksi, kun työntekijä lähtee tekemään hänen kanssaan jotain mielekästä. Pärnä uskookin, että sosiaalipedagogisella hevostoiminnalla saadaan hyviä tuloksia sekä ennaltaehkäisevästä -, että korjaavasta näkökulmasta. (Pärnä 2004, 36.)

Itsetuntemus ja sosiaalinen identiteetti ovat Härmäläisen (1999) mukaan merkittävässä asemassa yhteiskunnalliseen osallistumiseen ja osallisuuteen, ja ne myös paranevat yhteiskunnallisen osallistumisen ja yhteisöihin kuulumisen kautta. Sosiaalipedagogisen työn kautta autetaan ihmistä rakentamaan identiteettiään, kuten myös sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa. Ihminen pohtii elämäntilannettaan ja tulevaisuuttaan, ja ohjaajan on tärkeä tukea sekä minä – että me identiteetin positiivista, tasapainoista kehitystä. Identiteetti rakentuu talliyhteisössä erilaisissa rooleissa. Olisi tärkeää kiinnittää huomiota ihmisen myönteisiin puoliin, jotta ihminen ei joudu negatiivisiin rooleihin. Sosiaalipedagogista hevostoimintaa ohjatessa identiteetin sosiaaliseen muotoutumiseen huomion kiinnittäminen on avaintekijä ohjatessa ihmistä vahvistamaan identiteettiään. (Härmäläinen 1999, 69–70.)

2.8 Ohjaajan tehtävät lapsen sosiaalisen kehityksen tukemisessa

Tässä osiossa käsittelemme ryhmän kehitystä, ryhmän ohjaajan tehtäviä ja tavoitteita, sekä turvallisen yhteisön luomista. Jotta ohjaaja voi ymmärtää ryhmää ja sen tarpeita, sekä katsoa ryhmälle sopivia toimintamalleja, on ohjaajan tiedostettava ryhmän kehitykseen liittyvät tekijät. Ryhmän ohjaajan yksi tehtävä onkin havainnoida ryhmän kehitystä, ja pyrkiä vaikuttamaan siihen tarkkaan valituilla työmuodoilla.

Ryhmän ohjaajan on tärkeää tiedostaa, millaisia vaiheita ryhmän kehitykseen kuuluu, jotta ohjaaja osaa valita ryhmälle sopivat menetelmät sekä arvioida ryhmän kehitystä. Kun uusi ryhmä muodostetaan, kyseessä on ryhmän aloitusvaihe, jossa odotukset kohdistuvat ohjaajaan. Seuraava ryhmän muotoutumisvaiheista on liittoutumis- ja vastustusvaihe. Tässä vaiheessa ryhmä alkaa olla jo selkeä ja niin turvallinen, että uskalletaan kritisoida ja kysyä. Sitoutumisvaiheessa ryhmän normit ja yhteinen työskentelytapa löytyvät ja syntyy me-henki. Tehokkaassa työskentelyvaiheessa ryhmä löytää joustavat työskentelymuodot ja erilaisuutta hyödynnetään. Tässä vaiheessa ohjaajan on helppo jakaa johtajuutta ryhmäläisten kanssa. Viimeinen vaihe, ryhmän päätös vaihe on tärkeä surutyön ja ryhmän merkityksen arvioimisen kannalta. Ryhmän jäsenillä tulee olla mahdollisuus päättää ryhmä kasvokkain ja sanoa se, mitä he haluavat toisilleen vielä sanoa. Koska ponikerhotoiminta on toistaiseksi jatkuvaa, tätä vaihetta emme tule huomaamaan kuin mahdollisesti lievemässä muodossa, kun kerho jää kesälomalle. (Hyppönen & Linnossuo 2002, 9 – 11.)

Ryhmän ohjaajan tehtävänä on toimia oman ryhmänsä kanssa vahvistamassa ryhmäkulttuuria, vahvistaa ryhmätyöskentelyn mahdollisuuksia ja pitää ryhmää miellyttävässä toiminnassa. Ryhmän toiminnan onnistumiseen vaikuttavat ryhmän ja ohjaajan keskinäinen positiivinen suhde ja lämmin suhtautuminen ryhmään. Ohjaajan oma tyyli ja rooli riippuvat hänen omasta persoonasta, ammatillisesta pätevyydestä ja ohjattavasta ryhmästä. Ohjaajan tyylin on sovelluttava ohjattavaan ryhmään, koska muun muassa kaukainen ohjaustyyli voi antaa kuvan väheksyvistä ohjaajasta. Ohjaajan on myös muistettava edetä ryhmän tahtiin ja kuulostella ryhmässä tapahtuvia muutoksia, hevostoiminnan tuleekin aina perustua vapaaehtoisuuteen. Hevostoiminnassa turvallisuusnäkökulmasta on tärkeää, että ryhmänohjaajalla on hevostaidollista pätevyyttä. Mielestäni ohjaajan tehtäviin kuuluu myös toimia niin sanotusti tulkkina hevosen ja lapsen välillä, jotta lapsi oppii ymmärtämään hevosen elekieltä. (Nokelainen & Toikander 2006, 42.)

Ryhmän olemassaolon tarkoituksesta, päämääristä ja kestoista riippuu, millaisia harjoitteita ja missä järjestyksessä niitä on syytä käyttää. Samoin ohjaajan rooli muotoutuu ryhmän luonteen ja sille asetettujen tavoitteiden perusteella. Toiminnan ohjaajan tulee tuntea työvälineensä eli käyttämänsä menetelmät sekä kohderyhmä, jonka kanssa hän työskentelee. Pysyvä ryhmänohjaaja sekä toimiva vuorovaikutus ohjaajan ja ryhmän välillä vaikuttavat huomattavasti ryhmän turvallisuuteen. (Hyppönen & Linnossuo 2002, 8.)

Kaukkilan & Lehtosen (2007, 58–62) mukaan ryhmänohjaajan eduksi on, jos hän omaa empaattista eläytymistä, avoimuutta, aitoutta, luottamusta ryhmän kykyihin sekä voimavaroihin, tasavertaista kunnioittamista ryhmän jäseniin, välittömyyttä, huumorintajua, taitoa käsitellä haastavia asioita, kykyä tehdä havaintoja ja käytännönläheisyyttä. Lisäksi ryhmänohjaajan on tunnettava itsensä tukeakseen lapsen sosiaalista kehitystä (Ranne 2002, 58). Ryhmänohjaajan perustehtäviin kuuluvat myös havainnointi sekä eri toimintamallien tiedostaminen ja käyttäminen.

Ohjaajan tulee tunnustella ryhmän ilmapiiriä ja tilannetta, jolloin suunnittelu toimintakertoihin tapahtuu lisäksi omien havainnointien pohjalta. Esimerkiksi ponikerhotoiminta on hyvä aloittaa yhteisten tavoitteiden laatimisella, sekä sääntöjen luomisella. Lapsi on tässä iässä valppaana säännöille, ja säännöt luovat turvallisuuden tunnetta (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2014). Lasten osallistuminen toimintaan on myös mielekkäämpää, kun he saavat olla osallisia toiminnan ideoimisessa sekä toteutustapojen pohtimisessa (Salovaara 2008, 6). Näin pystytään myös vahvistamaan lasten kokemusta siitä, että koottu joukko ihmisiä oli juuri heidän ryhmänsä, he kuuluvat osaksi ryhmää ja he pystyivät vaikuttamaan sen toimintaan (Aalto 2000, 170).

Ryhmäyttämisellä tarkoitetaan erilaisiin toiminnallisiin tehtäviin perustuvaa prosessia, jossa ryhmän turvallisuus vaihteittain kasvaa, ja sen tarkoituksena on lisätä jäsenten luottamusta toisiinsa ja kasvattaa ryhmän turvallisuutta (Aalto 2000, 71). Ponikerhossa pyrin lisäämään ryhmän turvallisuutta pienryhmätyöskentelyn ja toiminnallisten menetelmien avulla. Pienryhmässä hiljaisemmatkin lapset rohkaistuvat pohtimaan asioita ryhmässä sekä toimimaan kavereiden kanssa. Toivon lasten heittäytyvän helpommin toimintaan mukaan pohtimalla pienryhmässä asioita niin, että hevosmiestäidollinen osaaminen lähtee muotoutumaan lapsista itsestään. Pienryhmätyöskentelyssä myös tutustuminen uusiin kavereihin on helpompaa. Pienryhmä pyritään tekemään aina niin, että ryhmän jäsenet olisivat tekemisissä niiden kanssa, joita tuntevat siihen mennessä vähiten (Kopakkala 2005, 182). Toiminnallisissa harjoituksissa

lapset sisäistävät asioita ja oppivat tehokkaasti itse osallistumalla toimintaan. Keskeisintä toiminnallisessa työssä on sisällyttää lasta kiinnostavaan aiheeseen toiminnan tavoitteellisuus, kasvatuksellisuus sekä moraalinen, sosiaalisten taitojen, keskittymistaitojen ja itsehillinnän oppiminen. Ponikerhoissa pyritäänkin siihen, että lapset sisäistäisivät asiat omasta näkökulmastaan, pohtien ja tutkiskellen itse uusia asioita toiminnallisten menetelmien kautta, kuten pelien ja leikkien. (Nokelainen & Toikander 2006, 52.)

3 SOSIAALIPEDAGOGISEN HEVOSTOIMINNAN TYÖMUOTOJA

Hämäläinen (1999, 66) kuvaa sosiaalipedagogisen työn muotoja, jotka pätevät myös sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan. Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa käytetään lukuisia erilaisia työmuotoja ja työtä voidaan myös tehdä erilaisilla tasoilla. On talleja, jotka toimivat sosiaalipedagogisesta viitekehyksestä käsin, mikä näkyy heidän toiminnassaan. On myös sosiaalipedagogisen hevostoiminnan pienryhmiä, sekä sosiaalityöntekijän pitämää yksilöllistä sosiaalipedagogista hevostoimintaa. Työ voi siis olla yksilöllistä ohjausta, ryhmässä ja ryhmän kautta tapahtuvaa pedagogista vaikuttamista tai talliyhteisössä toimimista. Työ voi olla syrjäytymistä ennaltaehkäisevää tai korjaavasta näkökulmasta käsin toteutettua.

Tavoitteet ja keinot sosiaalipedagogiselle työlle syntyvät Hämäläisen (1999) mukaan arjen keskellä, eikä niitä tarvitsekaan erotella tiukasti. Eri työmuotojen valintaan vaikuttavat niin tilanne, asiakasryhmä kuten myös työntekijän ammattitaito. Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa suositetaan hevosen kanssa tapahtuvaa toimintaa, ja toiminta voi olla hyvinkin luovaa. Myös sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa liiallisen menetelmällisyyden ajatellaan kahlitsevan herkkyyttä ja aitoutta, sekä avointa vuorovaikutusta. (Hämäläinen 1999, 67-69, 91.)

Hämäläisen (1999) ajatukset sosiaalipedagogiikasta pureutuvat myös sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan, jossa myös sovelletaan erilaisia psykologian työmuotoja ja toimintamalleja. Vaikka sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa pääpaino onkin pedagogisilla menetelmillä, on niillä erityisesti erityistä tukea tarvitsevien ihmisten kanssa myös terapeuttisia tavoitteita, kuten terapiatyössä voi olla myös vahvoja pedagogisia piirteitä. Perinteiseen terapiatyöhön verrattuna pedagoginen työote vaatii kuitenkin työntekijältä enemmän tilanneherkkyyttä ja vahvaa ammattitaitoa. Ratsastusterapeuttiset menetelmät usein limittyvätkin sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan. (Hämäläinen 1999, 68-69, 75.)

Kuten Lipsanen (2002, 62) kuvaa sosiaalipedagogin työtä, myös sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ohjaaja etsii työssään välineitä, joiden avulla voisi tarjota jotain sellaista, josta asiakkaan arjesta tulisi himpun verran parempaa. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta voi kohdistua ryhmään tai yksilöön. Kaikilla työtavoilla on kuitenkin yhteinen päämäärä: sosiaalisten ongelmien lievittäminen ja ehkäisy. Keskeistä sosiaalipedagogisessa työssä on lapsen aito, dialoginen kohtaaminen. Opinnäytetyössäni keskityn erityisesti ennaltaehkäisevään ja yhteisöllisyyttä ke-

hittävään työskentelyyn. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan työmuodoista tai menetelmällisyydestä ei ole aikaisempaa kirjallisuutta tai mitään ohjenuoraa, vaan toiminta perustuu erityisesti työntekijän sosiaalipedagogiseen ajatusmaailmaan mikä luo viitekehyksen työlle. Alapuo-
lalla on muutamia ajatuksia sosiaalipedagogisen hevostoiminnan työmuodoista. (Hämäläinen 1999, 66-67.)

3.1 Tunnekasvatus

Tunnekasvatus sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa on erityisesti pienryhmien kanssa työskenneltäessä merkittävässä asemassa. Lapset näyttävät tunteensa herkästi ja peittelemättä, kuten myös hevoset. Hevonen toimii lapsen sielun peilinä: Jos esimerkiksi lapsi lähestyy hevosta epävarmasti, hevonen hermostuu tai näyttää sen jollakin tavalla. Jos hevonen tuntee mielihyvää lapsen seurassa, esimerkiksi lapsen hoitaessa tai rapsuttaessa hevosta, eläin laittaa silmät kiinni ja huulet tötterölle nauttien hoidosta. Hevonen kertoo nauttivansa olosta lapsen seurassa. Hevosta taluttaessa tulee olla todella rauhallinen; jos lapsi hermoilee tai ei keskity asiaan, hevonen saattaa lähteä puskemaan heinätupoille tai muuten vain saattaa herätellä lasta. Hevostoiminta opettaakin keskittymistä hetkeen. Myös lapset, jotka ovat kokeneet kotonaan turvallisuuden tunteita, nauttivat ison eläimen lämmöstä, rauhallisuudesta ja turvallisuudesta. Eläintä voi halata niin paljon kuin haluaa, eikä se työnnä luotaan pois. Hevosen kanssa on helppo luoda vuorovaikutusta.

Vaikka hevonen on isossa roolissa sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa tunnekasvattajana, on myös ohjaajan herkistytävä lukemaan tai aluksi tulkkaamaan hevosen ja lapsen vuorovaikutusta. Tilanteista on myös hyvä keskustella lapsen kanssa, ja jotta myös lapsi ymmärtäisi mitä tilanteissa on tapahtunut, olisi hyvä käyttää työkaluna myös esimerkiksi valokuvatyöskentelyä. Valokuvat ikuistavat ne pienet hetket, lapsen ja hevosen ilmeet ja eleet. Hevosen tunnetilojen havainnollistamiseksi voidaan käyttää myös hevosaiheisia tunnekortteja, ja sosiaalipedagogisen hevostoiminnan toimintakerta voidaankin aloittaa esimerkiksi peilaamalla lapsen tunnetilaa hevosaiheiseen kuvakorttiin. Tunnekasvatuksen ohella hevostoiminta antaa paljon mahdollisuuksia erilaisten ilmaisullisten menetelmien käyttöön.

3.2 Ilmaisulliset menetelmät

Ranne ym. (2002) mukaan ilmaisullisten menetelmien avulla on mahdollista tunteiden kuvaamisen lisäksi kuvata kokemuksia sekä rakentaa persoonallista identiteettiä ja yhteisöllisyyttä. Ilmaisullinen prosessi voikin olla tekijäänsä voimaannuttava ja itsetuntoa rikastava työväline. Draama, videot, valokuvaaminen ja piirtäminen ovat sosiaalipedagogiikassa tavallisimpia ilmaisullisia menetelmiä. (Ranne ym. 2002, 52.) Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa ilmaisullisia menetelmiä voidaan käyttää monin tavoin. Tallitoiminnassa ja ponikerhoissa esimerkiksi hevosten ovikylttien askartelu, hevosenkenkien maalaaminen, erilaiset pelit ja leikit, hevosaiheet kollaasit ja hevosen kanssa ilmaisu ovat perinteisiä työmenetelmiä. Tallitoimintaa on myös hyvä valokuvata, jolloin esimerkiksi jokaisen kerran jälkeen voidaan yhdessä tarkastella hevosen ja ihmisen vuorovaikutuksesta syntyneitä ilmeitä ja eleitä, joka taas auttaa omien tunteiden tiedostamisessa.

Tunteiden tiedostamisen lisäksi voidaan sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa kehittää kehollista ilmaisua toiminnallisena menetelmänä. Kehollisen ilmaisun tavoitteena on kehittää lapsen itsetuntoa ja vahvistusta omalle identiteetille. Kehonkieli on ihmisen ensimmäinen tapa kommunikoida, ja kehominä on ihmisen ensimmäinen minä. Oma keho liittyykin vahvasti henkilökohtaiseen minäkuvaan. Yksilön suhde kehoonsa muodostuu pitkälti ympäristön palautteen pohjalta. Kehokuva voidaankin määritellä tietopohjaiseksi mielikuvaksi, joka henkilöllä on omasta kehostaan. Kehonkuvaan sisältyy myös tapa, jolla lapsi kuvittelee muiden näkevän hänet. Kehonkuva voi myös muotoutua elämäkokemusten kautta. (Ranne 2005, 73-78.)

Sosiaalipedagogisella hevostoiminnalla voidaan lisätä yksilön kehontietoisuutta sekä psyykkistä hyvinvointia. Esimerkiksi ujojen, koulukiusattujen tyttöjen ryhti voi olla huono, ja olemus hyvin sisäänpäin kääntynyt. Kommunikointiharjoituksissa hevosen kanssa voidaan merkittävästi parantaa yksilön ryhtiä, koska hevonen kertoo heti jos olet hartiat kyyryssä ja poissaoleva. Hevosen johtajana ollessa koko olemuksen täytyy viestiä auktoriteettia hevoselle. Usein ujoimpienkin tyttöjen ryhti ja olemus muuttuu tallitoiminnassa, kun muistutetaan että sinun on oltava hevosen johtaja, ja kuviteltava kuin johtaisit koko maailmaa. Kun yksilö huomaa kehonkielen muutoksen suoran vaikutuksen hevoseen, voidaan myös keskustella siitä, miten kehonkieli vaikuttaa muihin ihmisiin.

Syrjäytymisvaarassa olevat lapset tai nuoret saattavat kadottaa kontaktin omaan kehoon ja itsestä huolehtimiseen, sillä torjutuksi tulemisen kokemukset ja välinpitämättömyys huonontavat suhdetta kehoomme ja itseemme. (Ranne ym. 2005, 77.) Hevosen avulla voidaanakin käsitellä itsestä huolehtimiseen liittyviä asioita, siinä missä hevosen hyvinvointiin liittyvät puhtaus, säännölliset ruoka-ajat, ja liikunta, niin ihmisen kehon hyvinvointi koostuu samoista asioista. Myös ratsastus ja hevosen kanssa kommunikointi on kehollista ilmaisua. Se, että lapsi pystyy oman kehonsa avulla vaikuttamaan ison eläimen liikkeisiin, saa aikaan varmasti kehollisen identiteetin vahvistumista sekä oman kehonsa eleiden tiedostamista, sekä niiden hallinnan paranemista. Kehonhahmotusta onkin hyvä harjoitella hevosen avulla; mihin minä yletyn? Missä minun rajat menevät? Kuka minä olen ja miten minä kommunikoin?

Hevosharrastus itsessään on hyvin liikunnallinen, ja liikunta auttaa oman kehon tuntemusten havainnointiin. Lapsen saadessa uusia liikekokemuksia hän myös oppii hallitsemaan ja tuntemaan kehoaan paremmin. Ratsastus tarjoaa myös vaihtoehtoja tavanomaisille ja automatisoituneille tavoille käyttää kehoaan. Ihmiset, jotka oppivat käyttämään ruumistaan laajasti ja kokonaisvaltaisesti, oppivat myös itsenäisyyteen ja autonomiaan, mikä ilmenee eri elämänalueilla. Talliharrastuksessa ja sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa ilmeneekin paljon liikkumisen eri muotoja; tallitöissä tapahtuva hyötyliikunta, ratsastus eri muodoissaan, hevosen hoitaminen ja niin edelleen. Kun tehdään luovaa liikettä ryhmässä, tullaan näkyväksi erilaisella tavalla, mikä vähentää pelkoja ja häpeää, ja varautuneisuus toisia kohtaan vähenee. Näin syntyy luottamusta, yhteisöllisyyttä ja yhteenkuuluvuutta. Kehollisen ilmaisun voi nähdä myös sosiokulttuurisena innostamisena (ks. s. 24). (Ranne ym. 2005, 77,81.)

3.3 Vuorovaikutuksen edistäminen

Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa vuorovaikutusta voidaan edistää talliyhteisössä, tai yksilö voi edistää vuorovaikutustaan hevosen kanssa. Ihmisten välisessä kielellisessä kohtaamisessa toteutuu dialogi, jossa rakentuu välittävä todellisuus, ja työntekijöiden ja lasten maailmat kohtaavat. Merkittävää dialogissa on kokemus tulla kuulluksi, nähdyksi ja hyväksytyksi. Ohjaajan omien sosiaalisten taitojen vahvistuessa rakentuu myös kyky toisen

kuuntelemiseen, huomioimiseen, toisen asemaan asettumiseen ja kyky toisen tunteiden huomioimiseen. (Ranne ym. 2005, 92.)

Myös Hämäläinen (1999, 68-69, 71) korostaa vuorovaikutusta sosiaalipedagogisen työn tärkeänä osana. Hänen mukaansa ihmisen minäkuva vahvistuu dialogisessa minä-sinä suhteessa, ja vuorovaikutuksen laadusta riippuukin millaista persoonallisuuden kehitystä voi tapahtua. Kaarina Ranne (2005) kuvaa sosiaalipedagogisesti suuntautuneen ammattilaisen työn lähtökohdaksi sosiaalisen diagnoosin tekemisen, tällä hän tarkoittaa yksilön tai ryhmän sosiaalista havainnointia ja huomioonottamista. (Ranne 2005, 16.)

Kuten myös sosiaalipedagogiikan menetelmissä, kehon liikettä voidaan käyttää sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa myös vuorovaikutuksen välineenä. Yhdessä ja ryhmässä tehtävät keholliset harjoitteet antavat mahdollisuuden tutustua toiseen ihmiseen muutoin kuin puhumalla. (Ranne 2005, 78.) Lapset voivat harjoitella toistensa kanssa ponin taluttamista, tai kaverin kanssa voi harjoitella hevoselle kommunikointia ja liikkeiden rauhallisuutta.

Aivan kuin ihmistenkin välisessä vuorovaikutuksessa, sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa kehonkieli kertoo ihmisen syvimmistä tunteista hevoselle, sekä koko olemuksesta. Sanoja ei tarvita. Hevosien kanssa ei voi valehdella, koska tunteitaan ei voi peittää tai totuutta muunnella, sillä kehonkieli ei valehtelee. (Ranne 2005, 78.)

3.4 Aistien aktivointi

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan kautta voidaan aktivoida ja herätellä aisteja, sekä tehdä rentoutumisharjoituksia. Nämä harjoitteet sopivat normaalien ryhmien lisäksi myös erityistä tukea tarvitseville lapsille. Aistien avulla ihminen hankkii tietoa ympäröivästä maailmasta ja kehon sisäisistä muutoksista, aistisolujen reagoidessa ärsykkeisiin ne muuttuvat sähköisiksi signaaleiksi, jotka kulkeutuvat aivoihin (Yle 2014).

Rentoutumista käytetään sosiaalipedagogiikassa kehollisen ilmaisun menetelmänä (Ranne ym. 2005, 78). Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa rentoutusharjoituksia on monenlaisia, ja näiden avulla voidaan myös aktivoida aisteja. Aiheesta ei ole juurikaan tutkittua kirjallisuutta, mutta haluan tässä tuoda esiin käytännön työssäni hyväksi havaitsemiani menetelmiä.

”Aamunaurinko paistaa puiden lävitse, edessä avautuu sumuinen metsätie. Hetki on tässä. Rauhallinen, iso ja leveäselkäinen suomenhevonen kantaa lasta varmoin askelin selässään. Ohjaaja kävelee huomaamattomana vierellä. Hiljaisuudesta erottuu vain kavioiden kopse ja lintujen laulu. Ilmassa tuoksuu kostea maa, puut ja sammal, sekä hevonen. Lapsi tuntee istuinluidensa alla keinuvat ja rytmikkäät liikkeet, tunne on niin rentouttava, että voisi nukahtaa. Luonnon ja eläimen läsnäolo on käsinkosketeltavaa. Lenkin jälkeen tallissa lapsi painaa poskensa hevosen kaulaa vasten, ja upottaa kätensä pehmeään harjaan.”

Usein pelkästään hevonen, sekä ympäröivä luonto luovat lapselle suuria aistikokemuksia ja rentoutumisen tunteen; lukuisat tuoksut, hevosen liikkeen vaikutus, eläimen pehmeys ja rauhallisuus luovat hyvää oloa. Tallilla tuntoaistia voidaan aktivoida myös esimerkiksi tunnustelemalla lasten kanssa hevosten ruokia. Kauranjyviin käden upottaminen on monista elämyksellistä, samoin kivennäisrehun karheus, ja pellavarouheen tuoksu antavat erilaisia tuoksukokemuksia. Kurjen (2000, 18) mukaan erilaiset ilmaisulliset menetelmät ovat tärkeässä asemassa myös sosiokulttuurisessa innostamisessa.

3.5 Sosiokulttuurinen innostaminen

Sosiokulttuurinen innostaminen on sosiaalipedagogiikan yksi suuntaus, sosiaalipedagogiikan soveltamisen ala. Se on ammatillista toimintaa, jonka teoria perustuu sosiaalipedagogiikkaan. Sosiokulttuurinen innostaminen on osallistuvaan pedagogiikkaan perustuvien sosiaalisten käytäntöjen yhdistelmä, joiden tavoitteena on edistää ihmisten omaa osallistumista kulttuuriseen kehitykseen luomalla mahdollisuuksia ihmisten väliselle kommunikaatiolle. Innostamisen tehtävänä on luoda mahdollisuuksia siihen, että ihmiset voivat osallistua monipuoliseen toimintaan ja saavat ilmaista arvojaan ja tunteuksiaan luovasti. (Kurki 2000, 19-22.)

Sosiokulttuurinen innostaminen sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa näyttäytyy ihmisen auttamisena toteuttamaan itseään. Sosiokulttuurinen innostaminen herättää ihmisten tietoisuutta, organisoii toimintaa ja saa ihmiset liikkeelle. Pääpainona on sosiaalisen vuorovaikutuksen lisääminen, elämänlaadun parantaminen, kommunikaation edistäminen, sekä ihmisen itsetunnon kehittäminen. Ihmiset tulevat tietoiseksi omasta arjestaan ja huomaavat lähiyhteisössään sen, miten se liittyy laajempaan yhteisölliseen ja yhteiskunnalliseen toimintaan.

Innostamisessa yhdistyy siis toimenpiteet, joiden myötä ihmiset kasvavat aktiivisiksi toimijoiksi yhteisössään, eli saavuttavat osallisuuden. (Kurki 2000, 19-22, 44.)

Kuten Kurki edellä on maininnut, ihmiset huomaavat arjessaan sen, miten se liittyy laajempiin yhteyksiin ja yhteiskuntaan. Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa tämä näyttäytyy talliyhteisössä erilaisten taitojen harjoittamisena, mikä taas heijastuu lasten muuhun arkeen. Kun tallissa otetaan vastuuta hevosista ja huolehditaan esimerkiksi tallin siisteydestä ja hevosten puhtaudesta, usein ymmärretään myös omassa ympäristössä puhtauden ja tiettyjen arkirutiinien hoitamisen tärkeys. Lisäksi mieluinen harrastus parantaa elämänhallintaa yleisellä tasolla, kun hyvinvointi lisääntyy, myös ihmisen toimintakyky omassa arjessaan kehittyy. Hevonen asettaa lapsille tallissa tietyt rajat toimia, ja usein tallitoiminta heijastuu myös kotiympäristöön positiivisesti; tallissa opittu rauhallisuus, keskittymiskyky ja ihmissuhteet vaikuttavat suoraan myös lapsen muuhun arkeen. Sosiaalisen vuorovaikutuksen lisääntyminen talliyhteisössä vaikuttaa positiivisesti ihmisen sosiaaliseen ympäristöön ja kontaktien lisääntymiseen.

4 TOIMINNALLISEN OSUUDEN TAVOITE JA SUUNNITELMA

Tässä osiossa määrittelen toiminnallisen osuuden tärkeyden, tavoitteen, tarkoituksen sekä tuotoksen. Kerhokertojen toimintasuunnitelman kuvaan taulukon ja kirjallisen suunnitelman avulla. Kerhokertojen toteutumista tarkastelen vielä erillisessä luvussa.

4.1 Toiminnallisen osuuden kuvaus ja tavoite

Opinnäytetyöni tarkoituksena on tuoda pedagogista toimintaa näkyville raviurheilun nuorisotoimintaan, sekä laajemmassa mittakaavassa tuoda syrjäytymistä ennalta ehkäisevän työn piirteitä esiin raviurheilun nuorisotoimintaan.

Ponikerhotoiminnan tavoitteena on, että lapset saisivat uusia ystäviä, kokisivat osallisuuden tunteen, saisivat elämyksiä sekä onnistumisen kokemuksia, kehittyisivät ryhmätyöskentelytaidoissaan sekä oppisivat tuntemaan itseään paremmin hevosmiestaitojen opettelemisen lomassaan. Tavoitteenani on myös, että lapset löytäisivät ponikerhotoiminnan kautta pitkäkestoisen harrastuksen hevosurheilun maailmasta. Näiden tavoitteiden lisäksi asetin jokaiselle kerhokerralle myös pienempiä välitavoitteita kertojen teemojen mukaan.

Toiminnallisessa opinnäytetyössä tavoitellaan käytännön toiminnan opastamista, ohjeistamista sekä toiminnan järjeistämistä tai järjestämistä. Toiminnallisen opinnäytetyön kohteeksi valitsin Lahden Hevosystäväinseuran (ry) alayhteisön Jokimaan Ravinuoret. Suunnittelin ja toteutin ponikerhoa kymmenen kerhokertaa keväällä 2013. Valitsin tämän organisaation kohteekseni, sillä toiminnallisen opinnäytetyön tulisi olla mahdollisimman työelämälähtöinen, käytännönläheinen sekä alan tietojen ja taitojen hallintaa osoittava. Koin, että aiheessani sosiaalipedagogiikan teoria lutviutuu käytäntöön. Toiminnallisen opinnäytetyön yhtenä tavoitteena onkin osoittaa opiskelijan kykyä yhdistää teorian tieto ja käytännön osaaminen sekä pohdiskella näitä asioita kriittisesti. Uskon myös, että aiheeni kehittää minua ammatillisesti sekä myös raviurheilun nuorisotoiminnan ammattikulttuuria. Toimintani on myös ajankohtaista, jopa tulevaisuuteen suuntautunutta, sekä kehittämisenäkökulmana on sosiaalipedagogiikan juurruttaminen raviurheilun nuorisotoimintaan. Vilka & Airaksinen (2004) toteavatkin tiivistetysti toiminnallisen opinnäy-

tetyön olevan käytännössä kehittämistyö, jonka arvoja ei voida niinkään määritellä. (Vilkkä & Airaksinen 2004, 41-42.)

Taulukko 1. Opinnäytetyöni aikataulu

OPINNÄYTETYÖNI AIKATAULU	
Ideointi – ja valmisteluvaihe	heinä – joulukuu 2012
toiminnan toteutusvaihe	tammi – toukokuu 2013
suunnitelmaseminaari	joulukuu 2013
kirjallisen työn toteutusvaihe	tammi – toukokuu 2014
Arviointi – ja julkaisuvaihe	marras - joulukuu 2014

Oheinen taulukko 1 kuvaa opinnäytetyöni aikataulua. Ideointi – ja valmisteluvaihe sai alkunsa heinäkuussa 2012. Sainkin syksyn 2012 ponikerhokerroilta tarpeellista kokemusta kevään toiminnallista osuutta varten. Syksyllä 2012 kehittelin ja suunnittelin kerhokertoja, sekä tein muita käytännön valmisteluja. Ponikerhot toteutuivat keväällä 2013. Aikatauluni viivästyi siten, että poikkeuksellisesti pidin suunnitteluseminaarin vasta toiminnan toteutumisen jälkeen, joulukuussa 2013. Kirjallinen työ alkoi muotoutua tammikuussa 2014, ja julkaisuseminaari on 7.10.2014, jolloin työn on määrä olla myös valmis.

Osittain tarve opinnäytetyölleni lähti myös Suomen Hippos ry:stä, jossa kaivattiin sosiaalipedagogista näkökulmaa raviurheilun nuorisotoimintaan. Yhdessä Suomen Hippoksen toimihenkilön, Elina Hirvosen kanssa pohdimme opinnäytetyöni aihetta syksyllä 2012. Päädyimme valitsemaan toimintakokonaisuuden kohteeksi juuri ponikerhotoiminnan, sillä ponikerho-ohjaamiseen katsottiin tarvitsevan valtakunnallisesti kehittämistä. Hirvonen toivoikin erityisesti sosiaalipedagogista näkökulmaa raviurheilun ponikerhotoimintaan. Hippoksen toiveena oli saada opinnäytetyöni heidän henkilökunnalleen luettavaksi, jotta he saavat sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta teoreettista, jäsentynyttä tietoa ja näin voivat levittää tietoa myös muille ponikerhon ohjaajille. Myös minut pyydettiin esittelemään Jokimaan kerhotoimintaa sekä opinnäytetyötäni nuorille kerhonohjaajille, jotta tieto saataisiin kulkemaan.

Kohderyhmänäni toiminnallisessa osuudessa ovat 7-10 vuotiaat ponikerholaiset, opinnäytetyössäni puhun lapsista. He ovat aloittaneet ponikerhon keväällä 2012, joten osa lapsista jo ennestään tuntevat toisensa. Joukkoon on tullut myös paljon uusia kasvoja. Ponikerho toteutuu Jokimaan ravikeskuksessa ravien aikana kello viidestä seitsemään. Ponikerhoryhmässä lasten määrä vaihteli kymmenestä viiteentoista. Lapsiryhmän heterogeenisyys asetti tietyt haasteensa toiminnalle, sillä ryhmässä oli jo poniharrastuksen aloittaneita lapsia, sekä kokemattomampia. Erityisen tuen tarve ilmeni lievästi joillakin lapsilla ylivilkkaavana tai kulttuurieroavaimuksina, mutta diagnosoituja kehityksen viivästymiä tai alkavaa syrjäytymistä ei ollut ryhmässä havaittavissa.

Opinnäytetyöni budjetti on kohtalaisen pieni. Lahden Hevosystäväinseura (ry) kustantaa ponikerhoissa tarvittavat välineet, ja ravinuorten toiminnalla rahoitetaan ponikerhoon ponit. Sen lisäksi ohjaajille maksetaan korvausta tehdyistä työtunneista. Ponikerhon resursseihin sisältyy kaksi vastuuhjaajaa, minkä lisäksi ravinuoret halusivat osallistua ponikerhon ohjaamiseen. Nuoria on lupautunut paikalle vaihtelevasti yhdestä viiteen. Käytössämme on erään ravinuoren omistamat kaksi Shetlanninponia, sekä tarvitsemamme varusteet. Kerhokerroilla myös vieraili silloin tällöin omia hevosiani.

Toiminta tapahtuu ravikeskuksen nuorisotilassa, sekä ravikeskuksen pihamaalla. Ponikerho on aina ravien aikana, mikä luo omat haasteensa toimintaympäristölle. Ympäröivä melu, kuten kuulutukset luovat levottomuutta. Parkkipaikka ponien kanssa toimimiseen ei ole paras mahdollinen ympäristö, koska ihmisiä kulkee siitä ohi ja monet haluaisivat tulla silittelemään poneja.

Vilkkan & Airaksisen (2004, 9-15) mukaan toiminnallisen opinnäytetyön lähtökohtana on jokin käytännön tarve, johon lähdetään vastaamaan; Miksi toiminta on tärkeää? Miksi se tehdään? Opinnäytetyössäni toiminnan tärkeyttä voidaan perustella yksilön, raviurheilun nuorisotoiminnan sekä yhteiskunnan näkökulmasta. Ponikerholaisten toiveena toimintaa koskien oli mieleinen tekeminen, kuten ponin hoito, ratsastus ja ajaminen. Näin ollen ponikerhon tärkeyttä voidaan tarkastella yksilöllisestä näkökulmasta, jolloin pääpainoksi muodostuu mieleinen tekeminen, johon liittyy vahvasti kaverit sekä mukava harrastus. Lapsen kehityksen kannalta toiminnassa pyritään tukemaan yksilön itsetunnon vahvistumista ponin hallitsemisen kautta, sekä sosiaalisten taitojen kehittymistä turvallisessa talliyhteisössä. Raviurheilun nuorisotoiminta on hyvin teoriakeskeistä, suoritetaan ajokokeita kokeiden perään ja suorittaminen sekä kilpailu

ovat keskiössä. Koenkin opinnäytetyöni olevan erityisesti raviurheilun nuorisotoiminnalle hyvin tärkeä, koska se voisi tuoda uudenlaista pedagogista näkökulmaa raviurheilun lapsi – ja nuorisotyöhön.

Yhteiskunnallisella näkökulmalla tarkoitan syrjäytymisen ennaltaehkäisyä sekä sosiaalipedagogisen hevostoiminnan näkyvyyttä yhteiskunnallisella tasolla. Syrjäytymisen ennaltaehkäiseminen on ajankohtainen ja puhuttava aihe. Ongelmat lisääntyvät, ja tarvitaan uusia keinoja. Ennaltaehkäisevällä hevostoiminnalla ja sen juurruttamisella raviurheilun nuorisotoimintaan koko Suomen tasolla voi olla mittavia vaikutuksia lapsiin ja nuoriin. Nuorisoravikerhoihin on helppo päästä mukaan, eikä tavoitteena ole tehdä voittoa, vaan avata lapsille ja nuorille ovia hevosurheilun moninaiseen maailmaan. Tiivis kaveripiiri, turvallinen talliyhteisö, onnistumisen tunteet ja mielekäs harrastus luovat edellytykset hyvään arkeen.

4.2 Toteutussuunnitelma

Taulukko 2. Ponikerhon toteutussuunnitelma, kevät 2013

PVÄ	TEEMA	TAVOITE
24.1	<u>Tutustuminen hevos – ja ponirotuihin</u> Alkupiirissä käydään tulevat kerhokerrat läpi, tutustumista uusiin jäseniin "rotusalaatti" leikkinä Kollaasit hevosroduista pienryhmissä Hevostoiminta toiveiden mukaan	Ryhmäytyminen Tutustuminen Turvallisuuden tunteen luominen Lasten toiveiden kuuleminen Pienryhmissä paremmin tutustuminen
7.2	<u>Ponin rakenne</u> "ponit patsastelee" leikki Liitetään ruumiinosat hevostauluun ja katsotaan ponien rakennetta Hevostoiminta toiveiden mukaan	Yhteistyötaitojen kehittyminen Hevostoiminnassa hevosien kanssa vuorovaikuttaminen Onnistumisia lapsille
23.2	<u>Ajovarusteet ja valjastaminen</u> "tunnista varusteet" leikki Kootaan suitset ryhmissä Valjastetaan kaveri, sen jälkeen poni Ajoharjoitukset	Oppiminen ryhmässä Ryhmätyöskentely leikkimielisesti Onnistumiset ja mielekäs tekeminen
28.2	<u>Ponin rehut ja ruokinta</u> "Hevoset karkaa" – leikki Pisterata ryhmissä: Mitä poni syö? (Kollaasiin asioita), tunnistetaan käsillä ruokia, tehdään ponin ruokinta-annokset, ruoka-ajat Ratsastuksen harjoittelu Ruokitaan ponit!	Ryhmätyöskentely Sosiaaliset taidot Yhdessä oppiminen Liikunta-aktiivisuuden lisääminen Elämäntapakasvatus vastuun harjoittelu
7.3	<u>Ponin taudit ja sairaudet</u> "Poni sairastaa" – pantomiimi Kootaan yhdessä kollaasi eri taudeista Harjoitellaan ponien kanssa haavan hoitoa ja sairauksien ennaltaehkäisyä Talutusharjoitukset	draaman kautta onnistumisia ja iloisia hetkiä Yhdessä tekeminen Talutusharjoituksilla itsevarmuutta ja oman kehonkielen tarkkailua
21.3	<u>Poniagility</u> "Keppiheppa viesti" – leikkinä Harjoitellaan maastakäsittelyä (pysähtyminen, eteen, peruutus jne) Poniagilityä joukkueissa!	Fyysisen liikunnan kautta riemua Oman kehonkielen vaikutus poniin Poniagilityllä itsevarmuutta ponin käsittelyyn onnistumisia
28.3	<u>Keppihevosien tekeminen</u> "Keppihepparata" - leikki Askarrellaan keppihepat ja tehdään lopuksi esittelyt	Keppiheppaharrastuksen esitleminen lapsille Yhdistäviä tekijöitä Onnistumisia
18.4	<u>Poniraviurheilu</u> "Ravurit rallaa" –alkuleikki, minkä jälkeen vanhemmat nuoret kertovat kokemuksista, säännöistä jne Ponilähdön seuraaminen + palkitseminen Oman raviponin "luominen" ja esitleminen Ajaminen	Opastaminen poniraviurheilun maailmaan -> harrastukseen sitoutumalla yhteisöllisyyttä ja syrjäytymisen ehkäisemistä vastuukasvatus Lasten motivointi ja innostaminen
25.4	<u>Ponimonte</u> "Alkujumppa", harjoitellaan asentoa Nuoret kertovat mitä monte on, minkä jälkeen harjoitellaan ponien kanssa	Liikunta-aktiivisuuden lisääminen : monte vaatii kovaa kuntoa ja kannustaa lapsia liikkumaan Vertaisohjaajille vastuuta
27.4	<u>Ponitaitorata + loppujuhlat</u> Pisteissä käsitellyistä teemoista erilaisia tehtäviä Lopuksi kuvien katsomista, leikkejä ja herkuttelua!	Yhteisöllisyys näkyväksi, harrastuksen jatkuvuus Palautteen keräminen

Oheisessa taulukossa kuvaan ponikerhon aikataulua ja teemoja, sekä niiden sisältöä ja tavoitteita. Kerho toteutetaan keväällä 2013. Suunnitelma on alustava, ja lapsille annetaan mahdollisimman paljon mahdollisuuksia vaikuttaa ensimmäisellä kerralla kerhokertojen sisältöihin. Teemat ovat muotoutuneet syksyn (2012) viimeisen kerran toiveiden pohjalta.

Rajaan toteutussuunnitelmani kohteeksi tietyt menetelmät, joilla pyrin kerhokertojen yksittäisiin tavoitteisiin. Kerhokerroilla välitavoitteinani olivatkin esimerkiksi turvallisuuden tunteen luominen ryhmässä, vuorovaikutuksen lisääminen, ryhmäytyminen, lapsille vastuun antaminen, onnistumisen kokemusten tarjoaminen, lasten motivointi ja innostaminen sekä yhteisöllisyys. Haluan kuitenkin jättää suunnitelmaani tiettyä avoimuutta, mikä antaa tilaa spontaaniudelle ja lasten toiveiden kuulemiselle. Haluan tehdä kerhosta enemmän lasten kuin minun näköisen. Kerhokertojen suunnittelussa tavoitteinani on myös huomioida lasten ikä ja kehitystaso, hevostemme soveltuvuus harjoitteisiin sekä tietenkin ympäristön olosuhteet.

Ponikerhon rakenteen suunnittelussa tavoitteenani oli turvallisen ilmapiirin luominen. Turvallisuuden lisääntymiseen kuuluu halukkuus yhteistyöhön eli sitoutuminen, se tarkoittaa luottamusta ryhmää kohtaan ja halua saavuttaa päämäärä yhdessä ryhmän kanssa (Aalto 2002, 7). Kerhon strukturoidulla rakenteella haluan vaikuttaa lapsen kokemaan turvallisuuden tunteeseen siitä, mitä tulee tapahtumaan. Käytännössä tarkoitan sitä, että ponikerhokerrat noudattelevat jokaisella kerhokerralla samaa kaavaa, luovien kuitenkin suunnitelmaa aina lapsien toiveiden mukaan. Turvallisuuden tunne saa lapsissa aikaan myönteisyyttä toimintaa kohtaan, sekä lisää motivaatiota toimia yhdessä. Luottamuksen ollessa molemminpuolinen ihmisissä herää turvallisuuden tunne. Mitä turvallisemmaksi lapset kokevat olonsa ponikerhossa, sitä myönteisempiä ja avoimempia he ovat toimintaa kohtaan. (Aalto 2002, 7.)

Kerhon turvallisuutta sekä yleistä toimivuutta lisää selkeä struktuuri. Kerho alkaa alkupiirillä, jossa käsitellään kerhon sen päivän teema sekä käsiteltävät asiat. Sen jälkeen on teemaa mukaileva alkuleikki, jonka tavoitteena on edistää lasten ryhmäytymistä, lisätä ryhmän turvallisuutta sekä virittää heitä tulevaan kerhokertaan. Alkuleikin jälkeen on teeman mukaista toimintaa pienryhmissä ponien kanssa, lasten toiveita mahdollisimman paljon toteuttaen. Toiminnallisessa osuudessa osallistaminen näyttäytyy toiveiden kuulemisen lisäksi roolien tarjoamisena kullekin lapselle niin, että jokaisella lapsella on tärkeä tehtävä. Lopuksi kokoonnumme yhdessä sisälle loppupiiriin, jossa toteutetaan vaihtelevasti joko niin sanottu

”fiilisrinki”, tai ”fiilisjana”. Esimerkiksi fiilisingissä kiertää Kaapo-keppiheppa, ja kun Kaapo osuu kohdalle, lapsi saa kertoa missä tänään onnistui. Lapsen tehtävänä on sen lisäksi myös kertoa jokin asia, missä vieressä oleva ystävä tänään onnistui. Myönteisen palautteen antaminen ja saaminen on yksi parhaimmista keinoista lisätä ryhmän turvallisuutta. Se lisää lapsen hyvinvointia ja tämän jälkeen hänen on helpompi luottaa ryhmänsä muihin jäseniin. Tärkeää on myös, että lapset itse tiedostavat oppimansa sekä tarkastelevat toimintaa, tätä aion tukea muun muassa kerhon ajan kulkevan päiväkirjan avulla. (Aalto 2000, 21, 27, 65, 69, 103, 171, 180.)

Kerhokerroilla tavoittelen myös vuorovaikutusta mahdollisimman monen ryhmän jäsenen kesken. Vuorovaikutusta pyrin lisäämään esimerkiksi pienryhmätyöskentelyllä. Sillä tarkoitetaan toimintatapaa tai opetuksen muotoa, joka tapahtuu pääosin ryhmän omilla ehdoilla. Pienryhmätyöskentelystä voidaan soveltaa useita eri muotoja, joita ryhmässä noudatetaan. Ponikerhokerroilla tavoittelenkin pienryhmätoiminnan olevan läsnä jokaisella kerhokerralla; pyrin siihen, että lähes kaikki toiminta tapahtuu pienryhmissä. Kun osa ryhmästä valmistelee esimerkiksi hevosen ruokia, toinen puolisko voi ratsastaa, ja kolmas harjoitella ajamista. Pienryhmä antaa mahdollisuuden paremmin vuorovaikutukseen, koska luottamus ja turvallisuus syntyvät paljon helpommin pienessä ryhmässä kuin isossa. Yksilöllä on myös paremmin aikaa jakaa kokemuksia. Tämä työskentelyntapa parantaa lasten yhteenkuuluvuutta ja antaa enemmän yksittäiselle lapselle vastuuta. Pienryhmässä toimiminen antaa lapselle myös edellytyksiä ja taitoja selviytyä muissa arjen yhteisöissä, kuten perheessä ja harrastuksissa. (Vuorinen 2005, 92.)

Vuorovaikutuksen lisääntyminen sekä turvallisuuden tunne ryhmässä edesauttavat ryhmäytymistä. Ryhmäytymistä pyrin edistämään koko kerhokauden aikana. Ryhmäytyminen voidaan nähdä ryhmän yhtenäistymisprosessina, jossa ryhmän normit, roolit ja rakenteet muodostuvat jäsenten välisessä vuorovaikutuksessa. Ryhmäprosessi ei tapahdu hetkessä, vaan ryhmäytyminen vie aikaa. Oleellista ryhmäytymisessä on ryhmän jäsenten keskinäinen tunteminen, vuorovaikutus, luottamus ja viihtyminen. Ryhmäytyminen alkaa siitä, että ryhmän jäsenet oppivat tuntemaan toisensa mahdollisimman hyvin. Tästä johtuen tavoittelenkin kerhoissa sitä, että hevosmiestaitojen harjoittelemisen lomassa kokoajan tutustutaan toisiimme. Tähän pyrin toiminnallisten, vuorovaikutusta lisäävien harjoitteiden ja leikkien kautta. (Aalto 2000, 70-75.)

Ryhmäytymisprosessia edistää myös positiivisen palautteen antaminen ja saaminen. Olen aikaisemmin puhunut paljon sosiaalipedagogisen hevostoiminnan voimaannuttavista ja itsetuntoa kehittävästä vaikutuksista. Vaikka itse toiminta ponin kanssa varmasti antaa lapselle paljon positiivisia kokemuksia, niin siltikin pyrin antamaan lapselle mahdollisimman paljon myönteistä palautetta, sekä kannustan koko yhteisöä tukemaan toisia. Ryhmässä tasapuolisesti annettu positiivinen palaute lisää luottamusta ihmisten välille ja näin ollen parantaa koko ryhmän ilmapiiriä ja luo turvallisuutta. Se myös lisää ihmisen kykyä nähdä hyviä puolia sekä itsessä, että toisissa ihmisissä. Kokonaisuudessaan myönteinen palaute luo hyvää oloa, vahvistaa itsetuntoa ja lisää rohkeutta kehittää sitä ominaisuutta, josta palautetta saadaan. Pyrin kannustamaan lapsia antamaan toisillensa positiivista palautetta harjoitteiden lomassa, esimerkiksi toisen ratsastaessa ja odottaessa vuoroa, odottaja voi etsiä toisen suorituksesta hyviä asioita ja jakaa sen ratsastajalle myöhemmin. Myös hevosen ja ihmisen vuorovaikutusta on mielekästä tarkkailla sivusta ja antaa palautetta. Vertaispalaute on usein myös merkityksellisempää kuin ohjaajan antama palaute. (Aalto 2002a, 144-146.)

Lasten motivoinnissa ja innostamisessa aijon hyödyntää nuoria vertaisohjaajina. Tässä opinnäytetyössäni tarkoitan vertaisohjaajilla vanhempia ravinuoria, jotka ovat iältään 13-17 vuotiaita. Nuoret ovat kokeneita ponin käsittelijöitä, sekä kilpailleetkin jo poniraviurheilussa. Jokaisella kerhokerralla minulla oli apunani vaihtelevasti kahdesta viiteen vertaisohjaajaa, mikä myös mahdollisti pienryhmätyöskentelyn. Nuoret innostivat lapsia toimintaan kertomalla omakohtaisia kokemuksia ja ajatuksia aiheesta, sekä omalla innostuneisuudellaan motivoivat myös lapsia harjoittelemaan tiettyjä asioita. Nuoret olivat ennestään käyneet Hippoksen (ry) järjestämän ohjaajakoulutuksen, mikä edesauttoi myös oman luottamukseni muodostumista nuoriin pienryhmien ohjaajina. Kokonaisuudessaan toivon ja uskon, että erilaiset toiminnalliset harjoitteet, pelit ja leikit ponien kanssa toimivat itsessään niin suurena motivaatiotekijänä, ettei minun erikseen tarvitse kiinnittää huomiota lasten keskittymisen oikeanlaiseen suuntaamiseen. Odotustilanteita pyrin välttämään, ja tavoitteenani onkin että jokaisella lapsella on kokoajan jotain toimintaa ja tekemistä. Jokin rooli.

Raportointi käsittää toiminnallisessa opinnäytetyössäni palautteenkeruu tavan, sekä toiminnan kokonaisvaltaisen reflektoinnin ja kirjaamisen kerhokertojen päätteeksi. Palautetta kerään sekä toiminnallisin menetelmin että kirjallisena lapsilta (ks. liite nro 5). Kirjaan jokaisen kerhokerran jälkeen ylös havaintojani sekä kokemuksiani. Observoin lasten toimintaa myös hevosen välityksellä. Usein hevonen kertoo, kun lapsi esimerkiksi on saanut lisää itsevarmuutta tai on olemukseltaan rauhallisempi. Raportoin kerhokertojen toimintaa myös valokuvien

avulla. Raportoinnissa kiinnitän huomiota muun muassa seuraaviin asioihin: Lapsen sosiaalisen toimintakyvyn kehitys ryhmässä, lasten keskinäinen vuorovaikutus ryhmässä, ryhmädynamiikan kehittyminen ja ryhmän ryhmäytyminen, toiminnallisten menetelmien toimivuus sekä yleisesti sosiaalipedagogisen hevostoiminnan tavoitteiden toteutuminen toiminnassa.

4.3 Toimintakertojen toteutus

Ennen toiminnan aloittamista laadin ponikerholaisten vanhemmille tiedotteen tulevasta toiminnasta (ks. liite nro 1). Tiedotteessa kerrottiin toiminnan sisällöstä ja tavoitteista sekä käytännön asioista. Hankin tarvittavat materiaalit sekä hoidin käytännön järjestelyt, kuten tilat ja resurssit kuntoon. Kerhokertojen sisältö muodostui kerholaisten toiveiden pohjalta, mitkä olivat määritelty jo syksyllä 2012 yhdessä ponikerholaisten kanssa. Seuraavaksi kuvaan kerhokertojen rakennetta sekä menneitä kerhokertoja pääpiirteittäin.

Jokaisella kerhokerralla otin tavaksi pitää alkupiirin, jossa käsitellään päivän teema, ja että mitä tulee tapahtumaan missäkin järjestyksessä. Tämän toivoin luovan lapsille turvallisuuden tunnetta tulevasta tapahtumasta. Alkupiirissä myös lapset voivat esittää vielä toiveita tulevaa kerhokertaa koskien. Tämän jälkeen pidettiin alkuleikki, joka johdatteli jo aiheellaan päivän teemaan sekä vapautti ja rentoutti lapsia liikunnan myötä. Alkuleikin jälkeen siirryttiin itse teemaan, mikä käsiteltiin ensin käyden läpi teoriaa toiminnallisilla menetelmillä pienryhmissä. Tämän jälkeen siirryimme käytäntöön, eli itse toimintaan ponin kanssa. Koska pyrkimyksenä oli, ettei teorian läpikäymisestä tulisi koulumaista opiskelua ja monisteiden täyttämistä, halusin käydä teoriaa läpi leikkien ja toiminnallisten harjoitteiden kautta. Tavoitteenani oli näiden harjoitteiden kautta lisätä lasten ryhmäytymistä ja tutustumista toisiinsa, sekä osittain myös sosiaalisten taitojen kehittymistä.

Kerhon lopuksi jokainen kirjoitti kerhopäiväkirjaansa kuluneesta kerhokerrasta. Päiväkirjan tarkoituksena oli myös kerätä palautetta, ja se sisälsikin jokaiselta kerhokerralta palautelomakkeen (liite nro. 2). Päiväkirjan tarkoituksena oli myös edistää lapsen oppimista, ja vahvistaa onnistumisen kokemuksia. Päiväkirjaan tulikin kirjoittaa, missä oli tänään onnistunut, mistä piti, ja mistä ei niinkään pitänyt. Tämän jälkeen pidettiin loppupiiri, eli niin sanottu filisrinki jossa vielä käytiin kerhokerran kokemuksia ja onnistumisia läpi. Jos aikaa jäi, pidettiin toimin-

nallinen palautteenkeruu. Loppupiirissä käytiin mennyttä kerhokertaa läpi. Jos aikaa jäi, keräsin palautetta kerhokerrasta vielä toiminnallisesti janan tai leikin avulla. Janan toisessa päässä oli ”samaa mieltä”, toisessa päässä ”eri mieltä”. Esitin erilaisia väittämiä, kuten ”mielestäni teoria oli liian vaikeaa” tai ”minulla oli tänään hauskaa”, ja lapset liikkuvat janalla valitsemaansa kohtaan. Vuoroin myös lapset saivat esittää väittämiä. Leikkien keräsin palautetta esimerkiksi sanomalla että ”Ne jotka eivät pitäneet tänään talutusharjoituksesta menee kyykkyy” tai vastaavasti lapset keksivät erilaisia väittämiä. Loppupiirissä kiersi jokaisella kerhokerralla ”Kaapo-keppiheppa”. Otin keppihepan mukaan piiriin selkeyttääkseni vuorojen kulkua lasten välillä. Lisäksi lapset nauttivat kuin kädessä oli puheenvuoron aikana jotain pyöriteltävää. Jokainen sai vuorollaan piirissä kertoa mitä kerhokerrasta jäi mieleen. Vaihtelevasti piirissä saatettiin ensin kertoa itsestään että missä lapsi mielestään onnistui, ja antaessaan keppiheppaa seuraavalle tuli kertoa että missä kaveri onnistui tänään.

Ensimmäisellä kerhokerralla 24.1 teemana olivat hevos – ja ponirodut. Kerhokerralla oli pari uutta jäsentä mukana, joten aloitimme kerhon tutustumalla toisiimme ja kertomalla mitä tulee tapahtumaan. Alkupiirin jälkeen siirryimme alkuleikkiin. Tuolloin alkuleikkinä oli ”hevosrotusalaatti” lämmitellen päivän teemaan. Valitsin leikin, koska liikkueessaan lapset heräävät ja heittäytyvät tulevaan toimintaan. Lapsille jaettiin laput, joissa oli erilaisia hevosrotuja. Kun oman rodun nimi huudettiin, niin hedelmäsalaatin omaisesti lapset vaihtavat paikkaa. Leikin jälkeen siirryttiin luontevasti keskustelemaan leikissä esiintyvistä roduista. Lapsille oli aluksi hankalaa siirtyä pois koulumaailmasta ja ”viitataan kun on asiaa” – tyylistä keskustelusta. Kerroinkin, että kerhossa voi keskustella luontevasti eikä tarvitse viitata. Huomasin kerhon alkupiirissä kadonneen jännityksen katoavan lämmittelyleikin myötä, liikkueessaan lapset rentoutuivat ja vapautuivat.

Koska lapsia oli kerhokerroilla paljon paikalla, oli tarpeen jakaa ryhmä pienryhmiin tulevaa toimintaa varten, yksilöllisemmän ohjauksen takaamiseksi. Käytin pienryhmätyöskentelyä myös siksi, että käytännön osuudessa odotusajat eivät olisi niin pitkiä, ja että teoriaosuudessa lapset heittäytyisivät keskusteluun paremmin. Toiminta on myös pienryhmissä huomattavasti rauhallisempaa kuin isossa ryhmässä, ja ujoimmatkin lapset tutustuvat paremmin uusiin kavereihin. Ensimmäisellä kerhokerralla tuli neljä pienryhmää, joten teimme niin, että kaksi ryhmää oli ulkona ponin kanssa ja kaksi sisällä tutkiskelemassa hevos – ja poniroduja. Ryhmät luonnollisesti vaihtoivat toimintaa päikseen. Harjoitteet pyrimme pitämään lyhyinä jotta mielenkiinto säilyisi ja että ajan puitteissa pystyisimme toteuttamaan mahdollisimman monta teemaan liittyvää harjoitetta.

Hevosrotuja käsitellessämme ryhmä 1 ja 2 tekivät kollaaseja valitsemastaan hevos – tai ponirodusta, ryhmä 3 harjoitteli ratsastamista ja ryhmä 4 pohti toisen ponin kanssa ponin rodulle tyypillisiä käyttäytymistapoja sekä ulkomuodollisia seikkoja. Ensimmäisellä kerhokerralla ryhmäytyminen mielestäni sai hyvin alkunsa, sillä lapset heittäytyivät iloisina toimintaan, ja alkujännitys oli poissa kerhokerran jälkeen. Harjoitteet olivat turvallisia, koska ne tapahtuivat valvotusti pienryhmissä. Lapset pääsivät myös vaikuttamaan kerhokerran sisältöön valitessaan ratsastuksen toimintaosuuteen. Rotujen tutkaileminen oli myös lapsille mielekästä toimintaa, ja heillä olikin vapaat kädet esitelmien teossa.

Ryhmiiin jaossa käytin kerhokerroilla erilaisia menetelmiä. Suosituin lasten mielestä oli varmasti leikki, jossa neljä lasta tulee selin riviin nähden seisomaan, ja sillä välin rivissä olevat lapset vaihtavat paikkaa, minkä jälkeen selin seisovat lapset luettelevat vuorotellen ryhmiinsä tulevia lapsia sanoen esimerkiksi ”toinen vasemmalta” tai ”neljäs oikealta” tyyliin. Saatoin myös kuiskata lasten korvaa eri eläinhahmoja, joita lapset näyttelivät, ja siten etsivät oman ryhmänsä. Joskus ryhmiin jakaminen toimi samalla ikään kuin alkuleikkinä. Pienryhmät vaihtuivat joka kerta, koska halusin lasten tutustuvan tasapuolisesti kaikkiin ryhmän jäseniin ja opettelevan toimimista erilaisten ihmisten kanssa.

Ponin rakenne (7.2) kerta alkoi taas alkupiirillä, minkä jälkeen siirryimme ”ponit patsastelee” leikkiin. Leikissä musiikin loppuessa kukin menee valitsemaansa ponille tyypilliseen asentoon, ohjaaja kiertää ryhmässä ja koskettaessa lasta tämä kertoo mitä poni tekee juuri sillä hetkellä. Ponin rakennetta käsitelimme sekä konkreettisesti ponin kanssa että ison hevostaulun kanssa. Pienryhmiä syntyi taas 4. Yhdessä ryhmässä jaettiin lapsille ponin ruumiinosia kuvaavia lappuja, ja kukin sai tulla asettamaan sen taululle siihen kohtaan, johon ajatteli sen kuuluvan. Tämän jälkeen keskustelimme yhdessä, että menivätkö osat oikein. Yksi ryhmä taas katseli ponia käytännössä ja tunnusteli sen ruumiin osia, ja pohti että mihin se tarvitsee mitäkin kohtaa. Yhdessä ryhmässä leikittiin poni aiheisia leikkejä, ja yhdessä ratsastettiin lasten toivomuksen mukaan. Ryhmät aina kiersivät niin, että kaikki pääsivät tekemään kaikkea. Tässä vaiheessa huomasin, että 4 pienryhmää on kenties jopa liikaa, sillä yhdelle toiminnolle ei jäänyt kauaa aikaa. Minulla olikin ohjaajana haastava tehtävä aikatauluttaa vaihdot niin, että kaikki kerkesivät tekemään asiansa loppuun. Onneksi minulla oli apuna osaavat nuoret ohjaajat, jotka osasivat pitkityttää harjoituksia tarpeen mukaan omatoimisesti. Tällä kerhokerralla lapsille kertyi onnistumisia ponin kanssa niin ratsastaessa, kuin ruumiinosia tunnistelemalla.

Ajovarusteet ja valjastaminen 23.2 kerhokerta alkoi alkupiirin jälkeen ”tunnista varusteet” leikillä. Olin asettanut erilaisia ponin varusteita, kuten harjoja, suitsia yms. viltin alle lattialle numeroituna. Kullakin lapsella oli laput, johon he saivat veikata tunnustelemalla varustetta, että mikä se mahtoi olla. Kerhokerran lopuksi lapset saivat tehdä harjoitteen vielä uudestaan, ja tarkistaa olivatko oikeassa varusteiden opetteluun jälkeen. Lasten mielestä suitsien kokoamistehävä oli hauska. Ensin otettiin kisa, mikä ryhmä kokoaa suitset nopeinten. Sen jälkeen valittiin kokoaja, jolta sidottiin silmät ja ryhmäläisten tuli ohjeistaa häntä kokoamaan suitset silmät sidottuina. Tässä ei ollut aikarajaa, sillä tehtävä oli haastava, mutta uskon että se kehitti lasten ryhmätyöskentelytaitoja. Koska itse ajovaljaat ovat lasten mielestä usein hyvinkin monimutkainen järjestelmä, havainnollistettiin ponin valjastamista ensin käytännössä valjastamalla kaveri leikkimielisesti. Näin saatiin vähän tolkkua valjaiden kokonaisuuteen. Ryhmät saivat myös yhdessä onnistumisia. Sen jälkeen taas pienryhmätyöskentelyä, tällä kerralla tosin oli isommat ryhmät ja niitä oli vain kolme. Yksi ryhmä pääsi tekemään ajoharjoituksia ponin kanssa, yksi harjoitteli valjastusta toisen ponin kanssa, ja kolmas pohti erilaisia ponin varusteita teoriassa. Ja taas lopuksi oli rutiininomainen lopetus. Lapset nauttivat erityisesti suitsien kokoamisesta ja ponilla ajamisesta.

Ponin rehut ja ruokinta (28.2) kerta alkoi ”hevoset karkaa” leikillä, jossa ollaan piirissä niin, että osa lapsista on sisällä aitauksessa ikään kuin hevosina, ja loput pyörivät ympärillä. Lapset yrittävät vapautua aitauksesta. Tästä muodostui lasten lempileikki, ja he halusivatkin leikkiä sitä kaikilla kerhokerroilla. Tämän jälkeen siirryttiin pienryhmätyöskentelyyn. Sisällä olevat ryhmät koskettelivat ja tunnistivat ponin ruokia, sekä miettivät mitä poni voi syödä ja mitä ei. Ulkona olevat ryhmät saivat taas ruokkia ponit tekemillään ruoka-annoksilla. Yksi ryhmä harjoitteli ponin käsittelyä, kuten talutusta ja peruutusta, sekä tarkasteli ponin ilmeitä ja eleitä. Lasten mielestä mukavinta tällä kerralla oli ruokien tunnusteleminen silmät kiinni. Kaura ja erilaiset leseet tuntuivat kädessä mukavilta. Ponin ruokintaa opiskellessa oli myös hyvä opiskella omia elämäntapoja ja sitä, kuinka samalla tavalla tulee myös itse syödä terveellisesti ja liikkua päivittäin. Lapset saivat myös vastuuta tehdessään itse ruoka-annokset ja ruokkiessaan ponit. Onnistumisia ja voimaannuttavia kokemuksia syntyi ponia taluttaessa ”ihan itse” ja erilaisissa harjoitteissa.

Ponin sairauksia käsittelevällä kerhokerralla (7.3) käytiin sisällä sairauksia ja tauteja teoriassa, ulkona ponien kanssa harjoiteltiin haavan hoitoa ja tarkasteltiin esimerkiksi ponin terveyteen liittyviä ulkoisia tekijöitä. Toimintatavan tarkoituksena oli, että lapsille yhdistyisi teoria ja käytäntö. ”Poni sairastaa” pantomiimi oli lapsille mieluinen leikki. Siinä keksin lapuille erilaisia

sairauksia, ja lasten tuli esittää niitä muiden arvatessa. Koko kerhokaudella leikit olivatkin yksi mieluisimmista asioista kerhossa. Tällä kerhokerralla lapset nimenomaan halusivat tehdä talutusharjoituksia, sillä olivat kokeneet ne edellisellä kerhokerralla mielekkäiksi. Ja niinpä lapset saivat nauttia vain ponin kanssa olemisesta talutteleamalla ja hoitelemalla niitä. Tällä kerhokerralla jäi aikaa toiminnalliseen palautteen keruuseen, ja käytinkin fiilisjanaa. Tässä tavassa huomasi ryhmäpaineen merkityksen; kaikki olivat usein samassa päädyssä.

Lapset olivat jo kauan odottaneet poniagility kertaa 21.3, joka saavuttikin varmasti suurimman suosion. Kerhokerta alkoi keppiheppaviestillä, jossa agilityrataa menttiin keppiheppojen kanssa viestikisan omaisesti. Radalla oli esteitä, sekä esim. pressu joka tuli lävistää, ja rengas johon tuli pysähtyä. Tämän jälkeen keskityttiin ponin käsittelyyn, jonka jälkeen siirryttiin tekemään poniagilityä joukkueissa. Jokainen sai vuorollaan kokeilla rataa ponin kanssa. Tässä lapsen ja ponin vuorovaikutus pääsikin oikeuksiinsa. Lasten itsevarmuus selkeästi lisääntyi kun he pystyivät hallitsemaan ponia, ja poni suoritti annetut tehtävät. Tässä myös huomasi, kuinka lapset olivat todella kehittyneet ponin käsittelyssä. Tällä kerralla vallitsi oikea tekemisen ja toiminnan riemu, yhteiset onnistumiset ja ponin hupaisuus lisäsivät vielä lasten iloa!

28.3 Kerhokerralla ei ollutkaan ponit läsnä, sillä lapset olivat toivoneet että kerhokerta käytettäisiin keppihevosten tekemiseen. Olinkin hankkinut harjanvarsia, sukkia, vanua, nappeja, lankaa ja koristeita, joista syntyi mitä hienoimpia ja omaperäisempiä keppiheppoja. Lopuksi teimme niille nimitaulut, ja jokainen sai vielä esitellä oman keppiheppansa. Ne keille jäi aikaa, kisailivat keppiheppojensa kanssa tekemällä radalla. Tällä kerralla vallitsi todellinen omatoimisuus. Eräs nuoristamme myös kertoi yleisesti keppiheppaharrastuksesta, ja siitä kuinka harrastuksessa voi todella kilpailla. Lapset kuuntelivat mielenkiinnolla.

Hevosmiestaitoja ja teoriaa opiskellessamme käytin paljon työkaluna kollaasien tekemistä. Yksittäisten esitelmien teon lisäksi teimme niin sanotusti ”kiertäviä kollaaseja” niin, että ryhmät kiersivät eri asioita käsittelevien kollaasien välillä ja täyttivät aina ennestään rakentunutta tietoa. Esimerkiksi 18.4 poniraviurheilua käsittelevällä kerhokerralla lähdimme rakentamaan hyvin teoriapainoitteista aihetta tämänkaltaisen kollaasityöskentelyn avulla niin, että yhteen kollaasiin listattiin varusteita, toiseen sääntöjä, kolmanteen ponin edellytyksiä ja neljänteen kuskin vaatimuksia. Jokaisella pisteellä oli aina vanhempia ravinuoria johdattelemassa keskustelua. Nuoret vertaisohjaajina herättivät lapsissa kunnioitusta sekä toimivat hyvänä esimerkkinä. Pienryhmät kiersivät pisteillä kunnes kaikki ryhmät olivat

käyneet jokaisella pisteellä kirjoittamassa ja piirtämässä kollaasiin mieleen tulleita asioita. Lopuksi nuoret lisäsivät kollaasiin omaa teoriaansa. Lopuksi kävimme yhdessä aihealueet läpi.

Ponimonte kerralla 25.4 nuoret ottivat melkein kokonaan vastuun kerhokerran ohjaamisesta, sillä joukossa oli todella hyviä ratsastajia, jotka tiesivät asiasta paljon ja osasivat lapsille lajista kertoa. Alkuleikiksi lapset valitsivat hevoset karkaa, minkä jälkeen harjoittelimme monten asentoa. Kerhon alussa nuoret kertoivat omakohtaisia kokemuksiaan montesta lajina, sekä lapsia kiinnostavia asioita. Tämän jälkeen mentiin harjoittelemaan käytännössä ponien kanssa. Koska tällä kerralla ryhmä jaettiin vain kahtia, toinen ryhmä harjoitteli montea, ja toinen teki hoitotoimenpiteitä sillä välin toiselle ponille sekä mietti monten varusteita. Tämä kerhokerta vaati lapsilta paljon fyysisyyttä rankan raviratsastus asennon vuoksi, ja tässä kohin olikin hyvä ottaa puheeksi hevosharrastuksen vaatima kova kunto. Tämän kerran yksi tavoitteista oli nimenomaan vastuuttaa vanhempia nuoria ohjaukseen, ja he hoitivat sen puolen niin hyvin, että minun tuli olla vain sivusta seuraajana ja huolehtia aikataulutuksesta.

Viimeisellä kerhokerralla 25.4 oli ponitaitorata ja loppujuhlat. Ponitaitorata vaati niitä taitoja, joita olimme kerhokauden aikana opetelleet. Radalla liikuttiin pareittain. Parien tuli muun muassa selvittää ponin kanssa tehtävärata, johon kuului talutustehtäviä ja poniagilityä. Lisäksi rataan kuului ratsastusosuus, ponin ruokien tunnistamista, suitsien kokoamista, ponin ”haavan” sitomista, sekä pienempiä hevostiäidollisiä tehtäviä. Kaikki tehtävät kuitenkin vaativat ennen kaikkea parityöskentelyä. Tehtävä, jossa tuli parin kanssa ohjailla ponia niin että toinen ohjasi toiselta puolen ja toinen toiselta, vaati sujuvaa vuorovaikutusta sekä lapsen ja ponin välillä, että lapsien välillä. Lapset olivat innolla mukana ponitaitoradassa, ja kaikki saivat siitä diplomit sekä palkinnot. Lopuksi vielä leikittiin lasten valitsemia leikkejä ja katsottiin kuvia. Lapset antoivat vielä kokonaisvaltaisen palautteen kerhokerroista.

Käytännön harjoituksissa pyrin siihen, että jokaisella lapsella on toiminnassa oma roolinsa, eikä turhia odotteluhetkiä syntyisi. Ratsastaminen tai ajaminen harjoituksena on hyvin haastava toteuttaa niin, että kaikilla pienryhmän jäsenillä olisi joku homma. Tein usein niin, että yksi ratsasti, yksi lapsi talutti toiselta puolelta (ohjaaja toiselta), yksi arvioi (esim. ratsastusasento jne), sekä yksi valokuvasi. Arvioijan tehtävänä oli huomioida erityisesti positiiviset asiat kaverin tekemisessä, tällä pyrin siihen että lapset saavat myös ryhmän muilta jäseniltä positiivista palautetta, sekä oppivat antamaan sitä. Haastavaa käytännön harjoituksia suunnitellessa ja toteuttaessa oli turvallisuuden huomioiminen joka tilanteessa. Harjoitus piti pitää kasassa niin, ettei vilkkaimmille lapsille tule kiusausta lähteä juoksentelemaan ravien aikana ympäriinsä tai

keksiä muuta korvaavaa tekemistä. Onneksi harjoitteissa olivat todella rauhalliset ponit, jotka eivät stressaantuneet ympäröivästä hälinästä. Myös harjaustilanteissa sai lapsia kovasti rauhoitella. Käytännön harjoituksissa painotin myös sitä, että poniurheilu harrastuksena on kaikkea muuta kuin pelkästään ratsastamista tai ajamista, että yhtä tärkeää on myös ponin kunnossapitäminen ja hoitaminen.

5 OPINNÄYTETYÖN ARVIOINTI

Toiminnallisen opinnäytetyön koko prosessi tulee kuvata opinnäytetyössä tutkimusviestinnän keinoin. Raportissa selviää mitä ja miten on tehty, ja millaisiin tuloksiin on päästy, sekä koko opinnäytetyöprosessin onnistuminen. Opinnäytetyöstä tulee arvioida työn idea, työlle asetetut tavoitteet ja teoreettinen viitekehys. Arvioinnissa tulee kuvata sitä, saavutettiinkö työlle asetetut tavoitteet. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 65.) Myös Riitta Seppäsen-Järvelän (2004, 20, 22) mukaan jokaiseen kehittämishankkeeseen olisi tärkeää kuulua arviointia, sillä palaute on tärkeässä osassa muutoshakuista ja tietoista toimintaa. Arviointi luo hänen mukaansa edellytyksiä myös oppimiselle; toimintatapoja tarkastelemalla tuotetaan tietoa oppimisen perustaksi, jota jatkossa voidaan hyödyntää.

Alle on koottu arviointia toimintakertojen suunnittelun ja toteutuksen onnistuneisuudesta., sekä lapsilta ja vanhemmilta saatua palautetta. Tuon esiin toiminnan onnistumisia, haasteita sekä kehittämiskohteita. En korosta tässä niinkään oman ohjaamisen onnistuneisuutta, koska se ei ollut toiminnassa pää tavoitteena, tuon silti esiin joitain kokemuksia. Käyn läpi aikaisemmin esittämieni tavoitteiden toteutumista.

5.1 Toiminnan suunnittelun ja tavoitteiden arviointi

Ponikerhon suunnitelma ja kerhokertojen runko toimi mielestäni hyvin ohjaavana punaisena lankana. Vaikka kerhokerroissa tapahtuikin muutoksia, niin teemat onnistuttiin säilyttämään rungon mukaisina. Myös lapset ja vanhemmat kokivat rungon hyväksi, ja lapset muistivatkin aina ulkoa mitä oli tulossa seuraavalla kerhokerralla, ja osasivat varautua varusteissaan. Runko antoi myös minulle ohjaajana turvallisuuden tunnetta. Mielestäni hyvin suunnitellut kerhokerrat sekä toiminnan tavoitteellisuus olivat koko onnistuneen kokonaisuuden perustana. Lapset ja ohjaajat tiesivät selkeästi mitä tapahtuu koko kerhokauden aikana, ja näin välttyttiin ylimääräiseltä ”säädöltä”.

Suunnitteluvaiheeseen oli varattu aikaa noin kolme kuukautta. Aikataulu oli mielestäni riittävä toimintakertojen suunnitteluun. Ponikerhon rungon muodostus oli itselleni luontevaa, koska

olin jo aiemmin kuullut kerholaisten toiveita tulevasta kerhosta. Eniten aikaa suunnittelussa vei kerhon organisointi. Apuohjaajat, eli vanhemmat nuoret tuli saada motivoitua sitoutumaan ohjaamiseen, ja heitä oli myös perehdytettävä ponikerhon ohjaamiseen. Apuohjaajien työtä selkeyttääkseni, tein heille vielä jokaisesta kerhokerrasta ”infon”, mitä tulee tapahtumaan ja mikä on kenenkin rooli. Lisäksi ponien järjestäminen kerhoon, tilojen asettelu sekä ponikerhon aikataulujen yhteensovittaminen ravien aikataulujen kanssa vei suunnittelussa aikaa.

Haastavinta suunnitelman tekemisessä oli suunnitelman tarkkuuden säateleminen. Pyrin jättämään suunnitelmassa avoimuutta muutoksille. Vaikka lapset olivat syksyllä esittäneet toiveita, halusin jättää suunnitelmassa tilaa lasten pienemmillekin toivomuksille ja toteutustavoille. Halusin tehdä kerhosta lasten näköisen. Uskoin vahvasti siihen, että lapsen päästessä mukaan kerhon suunnitteluun, hänestä kasvaa aktiivinen vaikuttaja ja näin saavuttaa osallisuuden tunnetta. Vaikka opinnäytetyössäni olevassa suunnitelmassa on pääasiallisesti vain teemat, ja keinoja teemojen läpikäymiseen, niin siltikin se on mielestäni hieman liian tarkka. Jos tekisin asian uudestaan, suunnittelisin ennalta vain teemoja, ja lasten kanssa mietittäisiin miten niitä voitaisiin käydä läpi. Suunnitelma kuitenkin eli vahvasti kerhon edetessä.

Kuten aikaisemmin asiaa avasin, arvioinnissa merkittävää on tavoitteiden toteutumisen tarkasteleminen. Toimintakertojen arvioinnissa on hyvä miettiä, mitkä tavoitteet jäivät saavuttamatta ja miksi niin kävi. Lisäksi tulisi pohtia, mitä tavoitteita piti muuttaa ja miksi. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 155.) Tässä osiossa kuvaan sitä, miten tavoitteiden toteutuminen näkyi toimintakerroilla. Asiaa havainnoin toimintakerroilla sekä palautteita tutkimalla. Kirjoitin havaintoni ylös jokaisen kerhokerran jälkeen, jotta ne pysyisivät mielessä. Toiminnan suunnittelussa tavoitteiden asettamista olisi voinut pohtia tarkemmin, ja lähinnä tavoitteiden arvioitavuutta. Kenties tavoitteet olivat liian laajoja, ja ainakin arviointivaiheessa huomasin että niiden arvioiminen vain omien havaintojeni pohjalta oli haastavaa.

Ponikerhotoiminnan tavoitteena oli, että lapset saisivat uusia ystäviä, kokisivat osallisuuden tunteen, saivat elämyksiä sekä onnistumisen kokemuksia, kehittyisivät ryhmätyöskentelytaidoissaan sekä oppisivat tuntemaan itseään paremmin hevosmiestaitojen opettelemisen lomassa. Lisäksi olin eritellyt kerhokerroille pienempiä välitavoitteita, joilla pyrin taas pääsemään isompiin tavoitteisiini.

Suhtaudun kriittisesti asettamiini tavoitteisiin. Lähdekirjallisuutta lukiessani hämmennyin Saastamoisen (2007, 44-51) näkemyksestä, minkä mukaan sosiaalipedagogisessa

hevostoiminnassa toiminnan tavoitteet asetetaan aina asiakaskohtaisesti; Toiminnan tavoitteet jakaantuvat hevostoimintaan liittyviin tavoitteisiin ja toimintaan sitoutumiseen, asiakkaan yksilölliseen ja sosiaaliseen kasvuun sekä asiakkaan elämänhallinnan ja voimaantumisen tukemiseen. Vaikka omat tavoitteeni olivatkin samansuuntaisia, niin silti keskityin sosiaalipedagogisesta viitekehyksestä enemmänkin yhteisöllisyyden ja osallisuuden tukemiseen, ja sitä kautta myös yksilön voimaantumiseen. Koska tässä opinnäytetyössäni painotin syrjäytymisen ennaltaehkäisemistä, eikä työ ollut missään määrin korjaavaa, niin en nähnyt myöskään perusteita asettaa jokaiselle lapselle erikseen yksilöllisiä tavoitteita.

Jouduin paljon pohtimaan, miten arvioida vastaavia tavoitteita, kuten lapsen omaa kokemusta tai tunnetilaa osallisuudesta, tai sosiaalisten taitojen kehittymistä. Kenties tavoitteideni olisi pitänyt olla pienempiä sekä helpommin arvioitavissa olevia. Haaviston (2007, 8) näkökulma tavoitteiden asettelusta lasten kanssa näyttäytyy tässä vaiheessa opinnäytetyötä inhimilliseltä; Olisin voinut yhdessä lasten kanssa pohtia toiminnalle pieniä tavoitteita, joita olisi voinut jälkeempään arvioida lasten kanssa. Näitä pieniä tavoitteita olisi voinut olla esimerkiksi rohkeuden lisääntyminen hevosen kanssa toimiessa, uusien kavereiden saaminen tai itseluottamuksen lisääntyminen. Liikasen (2002) mukaan esimerkiksi lapsen minätunteita tulisi arvioida tarkkailemalla lapsen asennetta muihin ihmisiin, sekä sitä miten hän kokee itsensä suhteessa muihin lapsiin tai aikuisiin. Hänen mukaansa tulisi myös tarkkailla lapsen roolia sosiaalisissa konflikteissa. Tässä opinnäytetyössäni rajaan arviointini edellä olevista seikoista huolimatta omiin kokemuksiini ja havainnointeihin. Pyrin kokonaisvaltaiseen arviointiin, ja yksittäisen lapsen sijaan keskityn enemmän ryhmään, ja siinä tapahtuviin ilmiöihin. Koen myös, ettei ammattitaitoni riitä vielä arvioimaan lapsen itsetunnon kehittymistä. Haluan enemmän keskittyä ryhmään, kuin yksilöön. Kuvaan sitä, miten ryhmän kehitys, kuten yhteisöllisyys vaikuttaa yksittäiseen lapseen.

Oikeastaan kaikki tavoitteeni; uusien kavereiden saaminen, yhteisöllisyys, osallisuuden kokeminen, ryhmätyöskentelytaitojen kehittyminen sekä itsetunnon kehittyminen liittyvät yhteen isoon asiaan: Sosiaaliseen toimintakykyyn. Koska esimerkiksi yksittäisen lapsen itsetunnon kehittymisen arvioiminen tuntuu vastenmieliseltä, haluankin arvioida kokonaisuudessaan ryhmässä ilmenevää sosiaalista kehitystä ja toimintakykyä, ja sen kautta avata yhteisöllisyyteen ja osallisuuteen liittyviä havainnointeja. Tiikkasen & Heikkisen (2011, 1) mukaan sosiaalista toimintakykyä arvioitaessa tulisi kiinnittää huomiota vuorovaikutussuhteiden laatuun, sekä sosiaaliseen aktiivisuuteen ja osallistumiseen. Sosiaaliseen toimintakykyyn katsotaankin sisältyvän kaksi ulottuvuutta: ihminen

vuorovaikutussuhteissaan ja ihminen aktiivisena toimijana, osallistujana yhteisöissä ja yhteiskunnassa. Sosiaalinen toimintakyky näkyy koko lapsen elämässä ja yhteisöissä, se sisältääkin yksilön ja ympäristö välisen vuorovaikutuskentän mahdollisuudet, sekä toiminnan läheisissä yksilöiden välisissä suhteissa yhteisöissä ja yhteiskunnassa. (Tikkanen, Heikkinen 2011, 1-3.) Seuraavissa osioissa arvioin näiden tavoitteiden toteutumista.

5.2 Toiminnan toteutumisen arviointi

Tässä osiossa arvioin kokonaisvaltaisesti toiminnan sujuvuutta, sekä kerhokertojen toteutumista ja käyttämieni menetelmien toimivuutta. Aiemmassa taulukossa olin asettanut kerhokerroille yksittäisiä, pienempiä tavoitteita, joiden tavoite oli tähdätä isompien tavoitteiden toteutumiseen. Näitä osatavoitteita olivat muun muassa ryhmäytyminen, liikunta-aktiivisuuden lisääminen, lapselle vastuun antaminen, elämäntapakasvatus ponin kautta, turvallinen ilmapiiri, hevostaitojen kehittäminen ja onnistumisen kokemusten saaminen. Näiden tavoitteet tähtäsivät sosiaalipedagogiikan periaatteiden toteutumiseen toiminnassa, kuten yhteisöllisyyteen, osallisuuteen ja elämyksellisyyteen. Tarkastelen myös toiminnan sujuvuutta näiden tavoitteiden toteutumisen kautta. Lisäksi pohdin koko opinnäytetyön eettisiä kysymyksiä.

Ryhmäytyminen onnistui mielestäni hyvin tarkastellessa koko kerhon elämänkaarta. Hyppösen & Linnossuon (2002, 9 – 11) mukaan uuden ryhmän muodostuessa kyseessä on ryhmän aloitusvaihe, ja huomasinkin ensimmäisellä kerhokerralla, että lapset olivat hiljaisempia, ja minun rooli oli kerhon muihin kertoihin verrattuna suurempi, kuten Hyppösen & Linnossuo asian kuvasivat. Valitsinkin ensimmäisille kerroille paljon tutustumisleikkejä, jotka mielestäni rentouttivat ja vapauttivat yhteisöä. Ensimmäisellä kerhokerralla uudet pääsivät helposti tutustumisleikkien kautta mukaan toimintaan, ja mielestäni kerhossa oli turvallinen ilmapiiri, sillä loppupöyrissäkin kaikki uskalsivat rohkeasti avata suunsa. Ensimmäisellä kerhokerralla lapset esittivät toiveita tulevasta hevostoiminnasta, ja vaikka maastoratsastukset eivät vielä tässä vaiheessa onnistuneetkaan, niin silti vikeltäminen ja muut toiveet saatiin toteutettua. Hyppösen ym. (2002, 9-11) kuvaamaa vastustusvaihetta en juurikaan huomannut ryhmän kehittyessä, sen sijaan liittoutumisvaiheessa huomasin kuinka lapset uskalsivat jo kysyä sekä kritisoida. Viimeisillä kerhokerroilla ryhmän normit ja yhteinen työskentelytapa löytyivät ja

syntyi Hyppösen ym. (2002, 9-11) kuvaama me-henki. Viimeistä ”surutyön” vaihetta emme kokeneet, sillä lapset odottivat jo innolla syksyllä alkavaa seuraavaa ponikerhokautta.

Liikunta-aktiivisuuden lisääminen oli pienempänä tavoitteenani muutamalla kerralla, ja huomasin riehaannuttavien liikuntaleikkien vapauttavan lapsia, ja esimerkiksi ennen keskustelutuokiota leikittäminen auttoi lapsia vapautumaan ja heittäytymään keskusteluun. Myös Ranne ym. (2005, 77, 78) kuvasivat luovan liikkeen vaikutusta ryhmässä; Tällöin ihminen tulee näkyväksi erilaisella tavalla, ja huomasinkin liikunnan vähentävän ujoutta ja häpeää sekä varautuneisuutta, aivan kuten Ranne kuvasi. Uskon, että liikunnalliset leikit lisäsivät myös Ranteen (2005, 77, 78) kuvaamaa luottamusta, yhteisöllisyyttä ja yhteenkuuluvuutta.

Kerhokertojen osatavoitteisiin kuului myös terveellisiin elämäntapoihin oppiminen ponin kautta. Ponin hoitoa ja huolenpitoa harjoitellessa tulivat sopivasti esille elämäntavat ja myös itsestä huolehtiminen. Mannerheimin Lastensuojeluliiton (2014) mukaan kouluikäisen lapsen empatiakyy näkyy vahvasti hoivaamisena, ja huomasinkin lapsien tarpeen hoivata poneja jatkuvasti. Hoiva-innokkuuden ohella oli hyvä keskustella myös itsestä huolehtimisesta, mikä myös myötäilee Mannerheimin Lastensuojeluliiton (2014) teoriaa kouluikäisen lapsen ajattelun konkreettisesta ajattelutavasta; Lapsi ymmärtää parhaiten asiat, jotka voi itse nähdä, kuulla ja kokea. Näissä tilanteissa lasten kanssa oli hyvä keskustella siitä, että siinä missä poni tarvitsee säännöllisesti terveellistä ruokaa, hoitoa ja puhtaanapitoa, niin tulee myös itsestä huolehtia samalla tavalla. Uskon, että tällä tavoin pieni lapsi ymmärtää terveystiedollisia asioita jopa paremmin, kuin kirjasta opiskelemalla. Loppupelissä ponin ja ihmisen elämässä toistuu samat piirteet; onnelliseksi tekevät ystävät, säännöllinen arkirytm, mielekäs tekeminen ja terveys. Vastuuta oli hyvä harjoitella jakamalla tehtäviä lasten kanssa; toinen sai ruokkia ponin ja toinen selvittää harjan.

Kerhokerroilla pidin tärkeänä antaa lapsille vastuuta, mikä olikin yhtenä pienempänä tavoitteenani usealla kerhokerralla. Ohjaajana mielestäni tärkeintä kerhon aikana olikin luotto lapsiin, sekä vastuun antaminen. Saastamoisen (2007, 55–58) mukaan ryhmän pohtiessa hevosen huolenpitoon liittyviä asioita yhdessä, ryhmän jäsenien keskinäinen luottamus kasvaa ja näin ollen turvallinen ilmapiiri mahdollistuu. Hämäläinenkin (1999, 60-62) tiivistä sosiaalipedagogisen ajattelun ytimen, joka kannustaa erityisesti itsenäisyyteen ja vastuun ottamiseen. Lasten harjaantuessa hevosmiestaidoissaan lapsille pystyikin antamaan kerhon edetessä yhä enemmän vastuuta, sekä luottamaan heihin ponin hoitoon liittyvissä tehtävissä. Myös Heiskasen & Hiisijärven (2012, 25) mukaan vastuun antaminen yksilölle ja ryhmälle sai

aikaan osallisuuden kokemuksen. Lapsille suurimmat elämykset mahdollistui, kun lapsi pystyi hallitsemaan ponia ihan yksin, tai ratsastamaan ilman taluttajaa. Huomasin, kuinka tärkeää oli vetäytyä ohjaajana välillä sivummalle ja antaa lasten toimia keskenään ryhmässä, eikä aina olla kertomassa ongelmiin vastauksia. Hyppösen & Linnossuon (2002, 9-11) mukaan ryhmän ollessa tehokkaassa työskentelyvaiheessa ohjaajan tehtävänä onkin antaa ryhmälle vastuuta ja niin sanotusti jakaa johtajuutta ryhmäläisille. Huomasin tämän vaiheen merkittävyyden, ja sen kuinka tärkeää on osata jättäytyä sivusta seuraajaksi. Tällöin myös osallisuuden kokemus lasten näkökulmasta lisääntyi, ja tehtävien onnistuessa ilman ohjaajan apua riemu vain yltyi. Melkein yhtä tärkeää oli tietenkin turvallisuudesta huolehtiminen, kokoajan tuli olla tilanteen tasalla. Turvallisuuden kannalta ehdotonta olivat rauhalliset, helposti lasten käsiteltävissä olevat ponit.

Tavoitteenani oli myös antaa lapsille myönteistä palautetta sekä mahdollistaa onnistumisen kokemuksia. Aallon (2000, 21-27, 65-69) mukaan myönteisen palautteen antaminen ja saaminen onkin yksi parhaimmista keinoista lisätä ryhmän turvallisuutta, sillä se lisää lapsen hyvinvointia ja tämän jälkeen hänen on helpompi luottaa ryhmänsä muihin jäseniin. Hyvinvoinnin lisääntymisen huomasinkin harjoitteissa, joissa toiminnasta seurasi onnistumisia. Ponin rooli oli merkittävä, sillä poni antoi lapselle suoran palautteen toiminnasta, minä ohjaajana toimin vain tulkkina. Esimerkiksi lapsen ryhdistäessä rintaansa talutusharjoituksessa ponikin pysyi paremmin ruodussa, tällöin saatoin vain kysyä lapselta näkikö hän muutoksia ponin toiminnassa. Mielestäni ponikerholaiset todella saivat itsevarmuutta ponia käsitellessä; kerhokertojen lopussa heidän ilmeensä oikein hehkui kun he puhuivat kuinka olivat pystyneet hallitsemaan ponia. Onnistumiset näyttäytyivät myös ryhmässä. Esimerkiksi tehtävässä, jossa tuli ryhmässä koota suitset, näkyi kuinka ryhmä onnistuessaan yhdessä sai onnistumisen tunteen. Seppälä (2009, 42) tiivistikin eläimen antaman itseluottamuksen merkityksen; Lapsen hallitessa eläintä lapsen luotto itseensä kasvaa. Palolan (2003, 85-87) kuvaama valtava motivaatio ilmeni lapsien innokkuutena ponin kanssa toimimiseen; Mitä itsevarmemmiksi lapset tulivat ponin kanssa, sitä innostuneempia he olivat toiminnasta.

Toiminnan sujuvuuteen ja luontevuuteen vaikutti merkittävästi se, että olin suurimmalle osalle lapsista ennestään tuttu ja luotettava aikuinen. Toiminnan sujuvuuteen vaikutti myös se, että Jokimaan ravikeskus oli minulle ennestään tuttu paikka, sekä tiesin tarkoin käytettävissä olevat resurssit. Sain myös paljon vastuuta kerhokertojen suunnitteluun ja toteutukseen nähden. Koska olin itse kerhossa vastuuohjaajana, pystyin luovimaan aikaisemmin suunniteltua kerhokerran sisältöä ryhmän toiveiden ja esimerkiksi sääolosuhteiden mukaan. Oma ohjaustani helpotti huomattavasti se, että lapsilla oli luonnostaan valtava motivaatio ponin

kanssa touhuamiseen. Toiminta oli heille myös mieluista, jolloin haasteita ryhmän hallinnassa ei juuri ollut. Kokonaisuudessaan uskon että ponikerho teki lapsen päivästä, ja arjesta himpun verran paremman. Lapset saivat selkeästi uusia ystäviä, mistä kertoi muun muassa viimeisellä kerralla käynnissä ollut puhelinnumeroiden vaihtaminen.

Kriittisesti ponikerhokertoja tarkastelemalla tekisin muutaman asian toisin. Pohdin esimerkiksi ponikerhojen ajankohtaa, ravien aikana turvallisuusriskit ovat suurempia ja yleistä ”hälinää” on paljon, joten kaikki sosiaalipedagogisen hevostoiminnan rentouttavat elementit aistikokemuksineen eivät pääse oikeuksiinsa. Toisaalta ravien aikana kyyditykset järjestyvät helpommin vanhempien ollessa raveissa, ja myös lapset pääsevät sisälle raviurheilun maailmaan ja siihen, mitä raveissa tapahtuu. Myös talliyhteisön voimaannuttavaa vaikutusta emme päässeet kokemaan ravikeskuksen tiloissa. Kehittämisen paikka raviradan kerhoissa onkin juuri miettiä fyysistä sijaintia. Vaikka ravikeskuksella on loistavat puitteet ja nuorisotilat, kannattaisi silti harkita kerhojen pitämistä konkreettisesti hevostallilla, jolloin kerhosta saadaan paljon vaikuttavampi. Pohdin myös kerhokertojen sisältöä, ja joillakin kerroilla tuntui, että asiaa ja harjoitteita ja tekemistäkin oli jopa liikaa. Olisi ehkä ollut parempi, että yksi asia olisi käsitelty kunnolla ja rauhassa, kuin että monta pientä asiaa raapaistu pinnasta.

Lisäksi mielestäni ryhmäkoko sosiaalipedagogisen hevostoiminnan tavoitteisiin nähden oli aivan liian suuri. Myös Fageström (2010) määritteli sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ryhmäkoon olevan ideaali, kun ryhmässä on kolmesta seitsemään lasta. Suuri ryhmäkoko olikin kompastuskivenä sille, etten pystynyt mahdollistamaan lapsille tarpeeksi yksilöllistä toimintaa, ja näin ollen sosiaalipedagogisen hevostoiminnan kuntouttava viitekehys hälveni. Opinnäytetyössäni sosiaalipedagoginen hevostoiminta ilmeni ennemminkin yhteisöllisenä kuin yksilöllisenä toimintana. Lisäksi pohdin eettisestä näkökulmasta suuren ryhmäkoon vaikutusta yksittäiseen tukea tarvitsevaan lapseen, ohjaajan tulisi kuitenkin jakaa huomiotaan tasapuolisesti kaikille.

Arvioinnissa tärkeää onkin arvioida myös koko opinnäytetyöprosessin eettisiä kysymyksiä. Koko sosiaalialan työ on saanut alkunsa etiikkaan ja ihmisoikeuksiin liittyvien kysymysten pohdinnasta. Ammatillisella tasolla eettisyys onkin taitoa tarkastella ja kyseenalaistaa omaa ammatillista toimintaa ja päätöksentekoa sekä sen eettisyyttä. (Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet 2005, 5-6.) Opinnäytetyö prosessin aikana olen pyrkinyt kyseenalaistamaan omaa toimintaani ja päätöksentekoa. Oma toimintaani tarkastelin erityisesti nuorten apuohjaajien kanssa. Annoin nuorten ohjattavaksi usein sellaisen pienryhmän, joka ei sillä

hetkellä ollut ponien kanssa toimimassa. Tämä johtui pääasiallisesti turvallisuus – ja vastuukysymyksistä. Esimerkiksi ajo – ja varusteet kerralla nuoret halusivat viedä lapset tallialueelle tarkastelemaan erilaisia ravihevosen varusteita. Jouduin pohtimaan, että voinko päästää neljä lasta hetkeksi pois näköpiiristäni nuorten vastuulle, nuorilla oli kuitenkin todella hyvä ajatus toiminnassa ja he olivat todistaneet aiemmin jo ehdotonta luotettavuutta. Koska tallialue oli vain 200metrin päässä, ja nuoretkin jo 16 vuotiaita, päästin lapset nuorten kanssa tutustumaan varusteisiin hetkeksi. Kerhokerran jälkeen pohdin, että oliko tämä eettisesti oikein, olivathan lapset kuitenkin minun vastuullani. Toisaalta tämä oli luottamuksen osoitus nuoria kohtaan, ja se varmasti myös voimaannutti heitä.

Eettisyyttä pohdin myös ponien kannalta. Ponit joutuivat työskentelemään lasten kanssa koko kerhokerran, ja esimerkiksi ajokerralla yksi poni joutui kiertämään hiekkakenttää yli tunnin verran. Puhuimme tästä paljon lasten kanssa, ja lapsetkin ymmärsivät että poni tarvitsee välillä taukoja. Lapset usein elävät suureellisissa kuvitelmissa ponien ympärillä, mutta uskon että kerhon aikana lapsetkin ymmärsivät että ponin hyvinvoinnista huolehtiminen on aina etusijalla. Ponien omistaja kuitenkin kerhon jälkeen sanoi, että ponien vointi ja mieliala on kerhon myötä parantunut huomattavasti, mikä on johtunut ponien runsaasta käsittelystä ja luottamuksen vahvistumisesta ihmiseen.

5.3 Ulkoinen palaute toiminnasta

Osallistujilla on tärkeä rooli arvioinnissa, ja usein kohderyhmältä kerätäänkin palaute suunnitellun tuotteen onnistumisesta. Palaute toimii myös tukena arvioitaessa asetettujen tavoitteiden saavuttamista. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 157). Tässä osiossa kuvaan lasten vanhemmilta, lapsilta sekä ohjaajaltani saatua palautetta.

Lapsilta keräsin palautetta hyvin paljon ja monella eri tapaa. Jokaisen kerhokerran päätteeksi lapset kirjoittivat kerhopäivyyriin, jossa kysyttiin erilaisia kysymyksiä kuten ”mikä oli mieluisinta?”, ”Missä onnistuin?” ja ”Mistä en niin pitänyt”. Ratsastus tai kerhokerran hevostoiminta oli lapsista pääasiallisesti kaikista mieluista. Yllättäen kuitenkin myös alkuleikit saivat positiivista palautetta, ja ryhmän lempileikiksi muodostuikin hullutteluleikki ”hevokset karkaa”. Lapset kokivat eniten onnistumisia ponin käsittelyyn liittyen, ja kirjoittivatkin esimerkiksi ”Sain ponin tänään peruuttamaan”, tai ”Poni pysähtyi käskystä”. Epämieluisia

asioita lapset eivät niinkään osanneet sanoa, joskus päiväkirjassa saattoi lukea että ”Sain ratsastaa liian vähän aikaa” tai ”Oli tyhmää kun satoi”. Ajattelisinkin, että ponin käsittelyyn liittyvät tehtävät olivat kaikista mieluisimpia lapsille, ja ainakin havaintojen perusteella tuottivat paljon onnistumisia.

Aalto (2000, 65, 69) kuvasi, kuinka tärkeää on, että lapset itse tiedostavat oppimansa sekä tarkastelevat toimintaa. Kerhokerroilla pidinkin tärkeänä sitä, että lapset tarkastelivat oppimaansa, ja pohtivat sitä, että missä olivat onnistuneet ja mitä olivat oppineet. Toiminnallista palautetta keräsin lopuksi fiilisingissä, sekä jos aikaa jäi niin palautejanan avulla. Fiilisingissä jokainen sai vuorollaan kertoa ”fiiliksensä” kerhokerrasta, ja pääasiassa aina tyttöjen mielestä ”kaikki oli kivaa”. Fiilisjanassa yritin saada yksityiskohtaisempaa palautetta kysymällä tarkentavia kysymyksiä kuten ”Minusta peruuttaminen on vaikeaa”, ja lapsen tuli asettua janalla ”samaa mieltä” tai ”eri mieltä” kohdalle. Harvemmin janankaan avulla löysi epämieluisia asioita, ja toisaalta janan käytön havaitsin haasteelliseksi koska ryhmäpaine näytti usein yksittäisen lapsen suunnan, ja kaikki olivat aina samassa ”samaa mieltä” päädyssä. Kerhokertojen lopuksi kirjoitettiin tai piirrettiin myös seinällä olevaan kerhokollaasiin kerhokerran tuntemuksia. Pääasiallisesti se koostui heppojen kuvista, ja ”oli kivaa” kommenteista. Itselle jäänyt erityisesti mieleen lausahdus: ”Tää on maailman paras kerho!”. Vanhempien kanssa olin tekemisissä lapsia tuotaessa ja haettaessa. Vanhemmat kertoivat suullisesti, että lapset olivat todella nauttineet kerhosta, ja ettei kotona enää muusta puhuttukaan kuin poneista.

Sain palautetta myös ohjaavalta opettajaltani sekä Lahden Hevosystäväinseuran työntekijältä. Ohjaavan opettajani Jaana Mantelan mukaan kerho on ollut syrjäytymistä ennalta ehkäisevää työtä parhaimmillaan, ja hän katsoi että sosiaalipedagogisen hevostoiminnan periaatteet ovat toteutuneet hyvin kerhossa. Lahden Hevosystäväinseuran työntekijän Miia Hovilaisen mukaan ponikerhon myötä ponikerhotoiminta on juurtunut Jokimaan raviradalle, ja kerho nähdään erittäin onnistuneena. Lapset ovat olleet raveissa näkyvillä, jolloin ponikerhotoiminnasta on levinnyt tieto myös muulle raviyleisölle. Toimitusjohtaja Tomi Himanka myös arvostaa sitä, että ravikeskuksen ”ihmiskuvaan” kuuluvat lapset ja nuoret siinä missä aikuiset ja vanhuksetkin. Lahden ponikerhotoiminnasta kiri tieto myös Hippokselle, ja täten Jokimaan ravinuoret palkittiinkin vuoden nuorisoravikerhona, perusteena aktiivinen ponikerhotoiminta ja hurjasti lisääntynyt jäsenmäärä. Ponikerhotoimintaa esiteltiin muun muassa ravigaalassa kuvin ja videoin, jolloin tieto toiminnasta levisi sekä tv - yleisön ääreen että koko ravikansalle. Projektin jälkeen minua pyydettiin luennoimaan sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta muille

Hippoksen nuorisovastaaville ja kerhojen vetäjille, ja uskon että luentoni innosti myös muita kehittämään kerhotoimintaa ja erityisesti monipuolistamaan sitä teoriasta käytäntöön!

5.4 Sosiaalipedagogisten periaatteiden toteutuminen toiminnassa

Saastamoisen (2007, 10) määrittelemät sosiaalipedagogiset lähtökohdat; Osallisuus, yhteisöllisyys, toiminnallisuus, vuorovaikutteisuus ja elämyksellisyys näyttäytyivät ponikerhotoiminnassa eri tavoin. Nämä sosiaalipedagogiset periaatteet ohjailivatkin koko opinnäytetyöni toiminnallista prosessia, ja erityisesti osallisuus ja sen mahdollistaminen lapselle on ollut itselleni erittäin tärkeä periaate.

Ryhmän sosiaalista toimintakykyä edistää yksilön kokema osallisuuden tunne. Lapset saivat vaikuttaa kerhokertojen sisältöön, mikä mahdollisti osallisuuden heti kerhon alkaessa. Osallisuus näkyi erityisesti pienryhmätyöskentelyssä, jolloin jokainen lapsi pääsi tekemään jotakin. Lasten osallistamisessa varmasti merkittävintä olikin huomioda se, ettei kukaan joutuisi odottamaan tai vain katselemaan muiden tekemistä, sen sijaan pyrin järjestämään kerhokerrat niin, että kerhossa vallitsi kokoajan ”tekemisen meininki”! Haavisto (2007, 8) puhui osallistamisen näyttäytymisestä harjoitteissa erilaisissa rooleissa. Ponikerhossakin jokaisen oma rooli sen hetkessä tehtävässä mahdollisti jokaisen kokeman osallisuuden tunteen. Esimerkiksi hevostaitojen kehittyessä ohjaajan sijasta taluttajaksi tulikin toinen ryhmäläinen. Tai pienryhmissä yksi valokuvasi, yksi talutti ja yksi ratsasti. Mielestäni pienikin tehtävä tai rooli mahdollistaa lapselle tunteen siitä, että hän vaikuttaa ryhmään ja harjoitukseen. Myös Tolonen (2011) puhui osallisuuden kokemuksesta; Osallisuuden kokemukseen vaikuttaa se, millainen rooli yksilölle tarjotaan; onko yksilö toimenpiteiden kohde, palvelua käyttävä ja vaikuttamiseen oikeutettu ihminen. Uskon, että lapsille syntyi kokemus aktiivisena toimijana kerhossa. Onnistuin mielestäni tarjoamaan yksilölle roolin yhteisönsä aktiivisena jäsenenä.

Osallisuus näkyikin kerhon edetessä yhteisöllisyytenä. Kerhokerroilla koin, että lapset olivat yhteisönsä aktiivisia jäseniä, ja minä ohjaajana toiminnan sivusta seuraajana. Kerhoyhteisöstämme muodostui joustava ja helposti lähestyttävä ryhmä; Ryhmä kykeni spontaaneihinkin muutoksiin kerhon aikana, ja lapsilla oli harjoitteita suorittaessa selkeästi yhteiset tavoitteet. Uskon, että lapselle on ollut merkittävää olla osallisena kerhoyhteisössä sosiaalisen kehittymisen näkökulmasta. Kuten Hämäläinenkin (199, 89-90) kuvasi itsetunnon

ja identiteetin kehittyvän osallisuuden ja yhteisöihin kuulumisen myötä, uskon että lapsienkin identiteetti sai edes vähän maustetta kerhon aikana, niin vahvasti osallisuus kerhossa näyttäytyi. Lasten aktiivisuus ilmeni kerhoissa lisääntyneenä oma-aloitteisuutena sekä vastuunottona, lapset tekivät oma-aloitteisia ratkaisuja ponin hoidossa, vaikkakin alkuvaiheessa tulivat kysymään neuvoa. He myös ehdottelivat toimintaideoita ohjaajalle ja suorastaan pursusivat intoa. Ponin vetovoima ja vaikutus oli niin suuri, että motivaatio toimintaa kohtaan vain kasvoi. Tässä näyttäytyikin Kurjen (2000, 19-22, 44) kuvaama sosiokulttuurinen innostaminen; Kerhossa lapset kasvoivat aktiiviseksi toimijoiksi yhteisössä, eli saavuttivat osallisuuden. Toivon, että tämä osallisuus näyttäytyi jollain tavalla myös lapsen elämän muissa yhteisöissä.

Jo aiemmin esillä olleet Heiskanen ja Hiisijärvi (2012, 9-10) kirjoittivat sosiaalipedagogisen yhteisön mahdollisuudesta oppia samanaikaisesti yksilönä ja ryhmänä. He myös korostivat tavoitteena olevan ryhmän itseohjautuvuus ja itseoppivuus, eli ryhmän itsenäinen toiminta. Koinkin viimeisillä kerroilla, että minun roolini on huolehtia vain turvallisuudesta ja toiminnan tavoitteellisuudesta. Lapset tiesivät mitä tekivät, ja suoriutuivat itse nuorten kanssa erilaisista harjoitteista. Esimerkiksi viimeisellä kerralla ollut tehtävärata, jossa oli pistetyöskentelynä erilaisia tehtäviä kuvasi hyvin tätä asiaa: Itse valvoin vain toimintaa ryhmien pörrätessä alueella intoa pursuten. Jos ryhmälle tuli ongelma, he ratkaisivat sen itse. Pyrinkin kannustamaan ryhmäläisiä miettimään ensin yhdessä asiaa, ja sitten vasta kysymään. Myös Saastamoinen (2007, 55–68) korosti turvallisen ilmapiirin ja luottamuksen syntyvän yhdessä asioita pohtimalla.

Yhteisöllisyyttä tarkastellessa on tärkeää kiinnittää huomio ryhmän vuorovaikutuksen laatuun. Huomasin Saastamoisen (2007, 35) näkökulman hevosten vaikuttavuudesta ponikerhokerroilla. Ponit selkeästi helpottivat lasten kontaktinottoa ja vuorovaikutusta; lasten oli helppo aloittaa keskustelu ponin hoidon lomassa, ja samalla pitikin yhdessä miettiä kuka tekee ja mitä. Ponit myös antoivat tunteen yhteenkuuluvuudesta ja läheisyydestä. Olen siis samoilla linjoilla Saastamoisen (2007) kanssa siitä, että sosiaalipedagogisessa talliyhteisössä vaikuttavinta on hevosten merkitys itsessään, yhteinen kiinnostuksenkohde hevosia kohtaan luo yhteenkuuluvuutta. Viimeisillä kerhokerroilla ponikerhossa näyttäytyikin selkeästi yhteisöllisyys, joka paistoi jo lasten tavasta puhua; ”Minä” vaihtui sanaksi ”Me”. Enää harjoitteita ei haluttukaan tehdä yksin, vaan parasta oli kun juuri kaveri tulikin taluttamaan, tai ponin sai ruokkia yhdessä. Saastamoinen puhui myös hevostoiminnan rentouttavasta vaikutuksesta, ja huomasinkin ponikerhokertojen jälkeen lasten olevan vapautuneempia ja rentoutuneempia, heidän silmänsä säihkyivät ja he pursusivat intoa. Poni mahdollisti lapsille

elämyksiä ja onnistumisia, ja sitä kautta itsetunnon kehittymistä. Elämyksiä lapsille tarjosivat varmasti uusiin lajeihin tutustuminen, kuten vikellys, ponimonte tai ajaminen. Itse hevostoimintaosuudet jäivät yksittäisen lapsen kohdalla valitettavan lyhyiksi, joten kenties pienempi ryhmä tai enemmän poneja olisi toiminut paremmin.

Yhteisöllisyyttä ja vuorovaikutusta oli hyvä kehittää pienryhmätyöskentelyssä, jota käytin paljon ponikerhotoiminnassa työkaluna. Tämän opinnäytetyön jälkeen olenkin vakuuttunut pienryhmätyöskentelyn positiivisista vaikutuksista. Kopakkalan (2005, 182) kuvaus pienryhmätyöskentelyn vaikutuksista konkretisoitui: Pienryhmässä hiljaisemmatkin lapset rohkaistuivat toimimaan kavereiden kanssa sekä erityisesti pääsivät osalliseksi toimintaan. Jättäydyin ohjaajana tarkoituksella sivummalle pienryhmistä, ja ajoittain kuulin lasten vaihtavan edellisiä heppakokemuksiaan sekä pohtivat syvällisemmin käsiteltävää aihetta, ja toivat esiin sellaisia asioita joita eivät ohjaajan kuullen välttämättä sanoisi. Pienryhmissä huomasin lasten tutustuvan toisiinsa helpommin; he muun muassa kyselivät toistensa asioista ja keskustelivat vapaasti. Käytin tarkoituksella pienryhmien jaossa satunnaisesti ryhmät sekoittavia välineitä, jotta lapset pääsisivät olemaan tekemisissä mahdollisimman monen muun lapsen kanssa. Havaitsin siis pienryhmätyöskentelyn edistävän vuorovaikutusta, sekä lasten kontaktin ottoa toisiinsa. Myös ohjaajan läsnäololla on vaikutuksensa ryhmään, ja huomasin lasten pystyvän olevan paljon ”lapsenmielisempiä” keskenään.

Pienryhmätyöskentelyn ehdottomuuden huomasin ponin kanssa tehtävissä harjoitteissa. Olisi ollut mahdollisuus, jos 15 lasta olisi samanaikaisesti harjannut ponia. Tilanne rauhoittui, kun porukkaa oli jaettu. Oli myös tärkeää, että apuohjaajat tiesivät tehtävänsä pienryhmien ohjaajina. Apuohjaajat myös pitivät tilanteista, koska pääsivät kertomaan omia kokemuksiaan hevosten parissa ja näin ollen nuorten minäkuvakin varmasti kehittyi. Pienryhmätyöskentely myös edisti sekä henkistä että fyysistä turvallisuutta – ohjaaja pystyi paremmin hallitsemaan pienempää ryhmää kerrallaan, ja varmistamaan myös vuorovaikutuksen laadun. Havaitsin, että kerhon loppupuolella lapset työskentelivät rohkeammin pienryhmissä, ja kullakin oli selkeästi oma roolinsa. Lasten innostus huokui ryhmässä toimiessa, ja yhteinen mielenkiinnonkohde näkyi ryhmien toimivuutena. Pienryhmien ohjaajien (nuorten) tehtävänä oli taata, että jokainen lapsi pääsee osallistumaan ryhmän työskentelyyn. Vuorottelua harjoiteltiin esimerkiksi ponin kavieria putsatessa, ja kerhon viimeisillä kerroilla lapset sopivat jo itse että kuka putsaa ensin ja kuka seuraavaksi. Uskon, että pienryhmätyöskentelylläkin oli vaikutusta siihen, että lapset rohkaistuivat myös puhumaan ja toimimaan reippaammin isossa ryhmässä.

Olen paljon kirjoittanut ponin vuorovaikutusta edistävästä voimasta. Ponikerhoissa ponin valtava vaikutus lapsiin, kuten vuorovaikutuksen lisääminen, rentoutuminen ja vastuunotto eivät jääneet epäselviksi. Teimmekin lähes jokaisella kerhokerralla jonkinlaisia vuorovaikutusharjoituksia, ja käsitelimme paljon poneja. Uskon, että lapset saivatkin näistä onnistumisia ja lisää itsevarmuutta käsittelyyn. Kerhokertojen edetessä lapset käsitelivät kokoajan yhä itsevarmemmin ponia, ja myös kerhon ujoimmilla ryhti parani ponia käsiteltäessä. Uskon lasten huomanneen ponin tavan reagoida lasten tunnetiloihin ja kehonkieleen. Ranne (2005, 78) mainitsikin keskeiseksi sosiaalipedagogisen työn menetelmäksi kehon liikkeen käyttämisen. Kerhossa huomasin, kuinka helppoa on käyttää vuorovaikutuksen välineenä ponia. Yhdessä tehtävät harjoitteet ponin kautta antoivat lapsille mahdollisuuden tutustua toiseen muutoin kuin puhumalla. Osa lapsista oli aikaisemmin käynyt ratsastuskoulussa talutusratsastuksessa, mutta silti ponin kanssa kommunikointi oli kaikille uutta, ja kaikki olivat samalla viivalla. Mielestäni harjoitteet vastasivat hyvin toimintakokonaisuuksien tavoitteita. Ponin ja lapsen vuorovaikutusta tarkastellessa huomasin Leimerin (1994, 61-64) kuvaaman lapsien luontaisen kiintymyksen eläimiin; Vuorovaikutus ponin kanssa ja ponin lähestyminen oli ensimmäisilläkin kerroilla paljon helpompaa kun muiden ihmisten. Ujoimmatkin tytöt rohkaistuivat ottamaan ponin kautta kontaktia muihin lapsiin ja ohjaajiin.

Saastamoinen (2007, 37) puhui hevosten voimaannuttavasta vaikutuksesta, ja ponikerhoissa näkyikin selvästi kuinka helppoa ponin kautta oli ottaa kontaktia toiseen lapseen. Poni herätti myös itsessään kunnioitusta, ja näin ollen säätelä lapsien käyttäytymistä. Uskon, että ponit antoivat lapsille tunteen yhteenkuuluvuudesta, olihan heillä yhteinen tavoite; pitää ponista huolta. Saastamoisen (2007, 35) mukaan sosiaalipedagogisessa yhteisössä vaikuttavinta onkin ponin tai hevosen merkitys itsessään, koska yhteinen kiinnostuksen kohde luo yhteenkuuluvuutta. Ponikerhon aikana minun oli myös helppo ottaa asioita puheeksi lasten kanssa, myös ponimaailman ulkopuolelta. Olen Saastamoisen (2007, 35) kanssa samoilla linjoilla siitä, että ennaltaehkäisevästä näkökulmasta sosiaalipedagogisen hevostoiminnan osallistavalla työotteella on merkittävät vaikutukset. Talliyhteisö tai vaikka vain ponikerho on monelle lapselle paikka, johon voi tulla omana itsenään, ilman esimerkiksi koulussa vallitsevaa kiusatun roolia. Ongelmiin päästään nopeasti kiinni, sillä hevostoiminnan lomassa asioiden puheeksi ottaminen on luontevampaa.

Sosiaalipedagoginen ajattelutapa pyrkii edellä mainittujen periaatteiden avulla ehkäisemään syrjäytymistä. Toiveenani olikin, että lapsi löytäisi ponikerhotoiminnan kautta pitkäkestoisen

harrastuksen hevosurheilun maailmasta, ja sitä kautta kiinnittyisi yhteiskuntaamme. Koistinen (2005, 1-2) kirjoitti syrjäytymisen ennaltaehkäisemisestä, ja hänen mielestään keskeisessä asemassa ovat sosiaaliset suhteet, kuten esimerkiksi vapaa-ajan yhteisöt. Uskon, että ponikerhon tarjoaman yhteisöllisyyden ja elämyksien kautta lapsen arki muuttui ainakin himpun verran paremmaksi, ja toivon että ponikerhon monipuolinen konsepti tarjosi jokaiselle lapselle hevosurheilun maailmasta jotakin. Siinä missä toinen innostui ponilla ajamisesta, toinen nautti ratsastamisesta ja kolmas vain ponin hoitamisesta ja käsittelemisestä. Viimeisellä kerralla lapset olivat toisaalta surullisia ponikerhon päättymisestä, ja myös vanhemmat olisivat toivoneet jatkoa. Pyrin parhaani mukaan ohjaamaan myös vanhempia lähitalleille lastensa kanssa tutustumaan. Uskon, että jokaisella lapsella oli kerhon päätyttyä ainakin toiveena jatkaa hevosharrastusta.

6 POHDINTA

Opinnäytetyöni aihe, sosiaalipedagoginen hevostoiminta avasi omia silmiäni paitsi sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan, ennen kaikkea myös sosiaalipedagogiikan maailmaan; sosiaalipedagoginen hevostoimintahan on ennen kaikkea sosiaalipedagoginen työtap, jossa käytetään ikään kuin välineenä eläintä. Ponikerhotoiminnassa sosiaalipedagogiikan teoria lokshti käytäntöön, ja ennen kaikkea osallisuuden käsite, sekä miten osallisuus yhteisössä todellisuudessa kehittyy.

Opinnäytetyöni tietoperusta avasi silmäni sosiaalipedagogiikan käsitteen ytimeen. Lukuisten määritelmien lukemisen jälkeen sosiaalipedagogiikan merkitys avautui. Minulle sosiaalipedagogiikka tarkoittaa käytännön tiedettä, joka voi olla läsnä oikeastaan missä vain – Ja keille vain. Sosiaalipedagogiseen toimintaan vaaditaan ohjaajalta sosiaalipedagogisen ajattelutavan ja ideologian sisäistämistä. Sosiaalipedagoginen toiminta voi toteutua erilaisissa arjen ja vapaa-ajan yhteisöissä ja ympäristöissä, ja se voi painottua niin ennaltaehkäisevään kuin korjaavaankin työtöteeseen. Toiminnan ydin on siinä, että toiminnan kohderyhmä tai asiakas on todella toiminnassa osallisina, ja että toiminta on lähtöisin kohderyhmästä itsestään. Toiminnan ohjaajalta vaaditaan välitöntä, aitoa läsnäoloa, ja tilan antamista kohderyhmälle. Laajemmin katsottuna tämä sosiaalipedagoginen toiminta vaikuttaa yhteiskuntaamme monin tavoin, kuten väestön hyvinvointiin ja ihmisten kokemaan arkeen – Ja toisinpäin: Yhteiskuntamme kasvatukselliset rakenteet vaikuttavat merkittävästi ihmisten jokapäiväiseen elämään.

Ponikerhotoiminnassa sosiaalipedagogiikan ideologia kiteytyi; Ponikerhosta muodostui tiivis ja avoin yhteisö, mikä toivottavasti teki lasten arjesta himpun verran parempaa, ja näin lisäsi yksittäisen lapsen hyvinvointia. Uskon, että toiminnalla oli myös pidempi aikaisia vaikutuksia, sillä moni lapsi löysi ponikerhon myötä itselleen uuden rakkaan harrastuksen, ja toivon sen säilyvän lapsien kohdalla heidän hyvinvointiaan kannattelevana vapaa-ajan toimintana. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan vaikuttavuus näkyi lapsissa välittömänä ja aitona iloisuutena. Koenkin, että ponikerhotoiminta oli onnistunutta juuri sen takia, että se oli lasten tekemää ja lasten näköistä toimintaa. Ohjaajana loin toiminnalle rajat ja turvalliset raamit, mutta katsoin myös tärkeäksi antaa lapsille tilaa vaikuttaa toimintaa sekä rauhaa toimia ponin kanssa. Uskon myös, että ponin vaikuttavuus korostui, kun ohjaaja ei ollut kokoajan vieressä neuvomassa, vaan lapselle annettiin rauha nauttia ponin läsnäolosta.

Koko opinnäytetyöprosessissa minulle syntyi paljon ideoita, miten sosiaalipedagogista hevostoimintaa voitaisiin alana kehittää, ja näin tämä syrjäytymistä ennalta ehkäisevä ja korjaava ala voisi osaltaan vaikuttaa yhteiskuntamme tilanteeseen. Myös Vilkka & Airaksinen (2003, 160-161) kannustavat kertomaan opinnäytetyössä mahdolliset jatkosuunnitelmaehdotukset ja kehitysideat. Mielestäni koko hevosalan lapsi – ja nuorisotoiminta tarvitsisi enemmän toimintaa. Urheilukeskeisyys näkyy tarjonnassa; paljon tarjotaan pienimmillekin lapsille ratsastusopetusta, mutta missä ovat hevosen käsittelyyn ja hoitamiseen liittyvät kerhot? Talleilla on yhä vähemmän tarjolla monipuolista hevostoimintaa, ja siksi uskonkin että sosiaalipedagogiselle hevostoiminnalle tulee olemaan tulevaisuudessa tarvetta. Alan ammattilaisilta tulisikin vaatia työtä sosiaalipedagogisen hevostoiminnan tulevaisuuden hyväksi. Yksi suurimmista tavoitteista on saada Kelan avustus sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan, jolloin useimmilla asiakkailla on mahdollisuus osallistua toimintaan. Tämä vaatisi tulevaisuudessa tutkittua tietoa ja tieteellistä näyttöä sosiaalipedagogisen hevostoiminnan voimaannuttavista vaikutuksista.

Tätä opinnäytetyötä tehdessä huomasin, kuinka vähän sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta on tarvittavaa tutkimustietoa tai kirjallisuutta. Haluaisin ehdottomasti enemmän sosiaalipedagogisen hevostoiminnan lähdekirjallisuuteen ennaltaehkäisevän työn vaikuttavuus näkökulmaa, sekä enemmän painotusta yhteisöllisyyden korostamiseen, ja juurikin talliyhteisön kuntouttavaan voimaan. Tällä hetkellä sosiaalipedagoginen hevostoiminta nähdään vielä enemmänkin korjaavana työnä, mikä painottuu vahvasti yksilölliseen voimaantumiseen terapeuttisesta viitekehyksestä. Toivoisin, että ajattelutapa ja työn viitekehys muuttuisivatkin enemmän syrjäytymistä ennaltaehkäisevään työhön. Tutkimustieto myös antaisi näyttöä Kelalle sosiaalipedagogisen hevostoiminnan vaikuttavuudesta. Tutkimustiedon lisäksi sosiaalipedagoginen hevostoiminta vaatisi moniammatillista yhteistyötä, verkostoitumista, jotta hevostoiminta saataisiin juurrutettua kiinteäksi osaksi syrjäytymistä ennaltaehkäisevään tai korjaavaan työhön. Tärkeää olisikin saada myös muut kuin itse hevostoiminnan ohjaajat vakuuttuneiksi toimintamuodon tehokkuudesta, ja siihen vaaditaan tutkimustietoa.

Opinnäytetyössäni olen puhunut paljon sosiaalipedagogisen hevostoiminnan kriteereistä. Lisäksi käytännön osuudessa olen olettanut ohjaavani sosiaalipedagogista hevostoimintaa. Vielä voisin kyseenalaistaa sen, että oliko tämä ponikerhotoiminta todellista sosiaalipedagogista hevostoimintaa, vai oliko se vain kerhotoimintaa? Mikä erottaa sosiaalipedagogisen hevostoiminnan muusta yhteisöllisestä tallitoiminnasta? Ranne (2002, 106-111) puhui sosiaalipedagogisen toiminnan tiukoista kriteereistä, kuten yksilöllisten tavoitteiden

määrittelemisestä asiakkaalle, jotka minä asetin ennemminkin koko ryhmälle. Ristiriitaista onkin, että Mönkkösen, Nurron & Väisäsen (1999, 19) mukaan sosiaalipedagogiseen toimintaan ei kuulu tarkka rajaaminen tai määrittely, vaan toimintojen sosiaalipedagogisia muotoja ja piirteitä pyritään arvioimaan käytännössä. Kenties ponikerhotoiminnasta tekee sosiaalipedagogista hevostoimintaa työn kriittinen ja ammatillinen tarkastelu, sekä työn jäsentäminen sosiaalipedagogiikan käsitteistöillä, kuten esimerkiksi Orava (2010, 2) asian näki. Uskon myös, että itsessään kriteerien tiedostaminen antoi minulle sosiaalipedagogisen viitekehyksen ohjata ponikerhotoimintaa.

Hämäläinen (1999, 24, 27) taas painotti sosiaalisen ja pedagogisen näkökulman tekevän toiminnasta juuri sosiaalipedagogista, joka onkin juuri teorian muuttumista käytännön toiminnaksi. Kenties myös useilla sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ohjaajilla on tietynlainen uskomus siihen, että toiminta syntyy tiettyjä menetelmiä käyttämällä. Mielestäni kuitenkin kaikkein tärkeintä on asiakkaiden aito kohtaaminen sekä luottamus, ja sosiaalipedagogiikan teorian sisäistäminen niin, että osallisuus, voimaantuminen ja yhteisöllisyys näkyvät käytännössä asiakkaissa. Tärkeää mielestäni sosiaalipedagogisessa työssä on myös ohjaajan epäitsekkyys; Ohjaajalla tulee olla vahvuutta antaa ryhmälle tilaa ja luottamusta, sekä vetäytyä itse sivummalle tilanteen salliessa. Mielestäni kuitenkin tätä kaikkea ei pystytä kirjoista opettelemaan, ja tähän vaaditaankin aitoa tilanteenlukutaitoa sekä ryhmän havainnoimista, läsnäoloa. Ehkä tässä tapauksessa onkin kysymys juuri Hämäläisen (1999, 24, 27)) kuvaamasta sosiaalisen ja pedagogisen näkökulman yhdistymisestä; Sosiaalipedagogisessa ajattelutavassa ryhmän ohjaajan on samalla kohdattava yksilö pedagogisesta näkökulmasta, että havainnoitava ryhmää ja keskittyttävä yhteisöön. Kuinka tämä sitten muuttuu tiiviiksi käytännön toiminnaksi? Mönkkösen (1999, 23) mukaan ohjaajalla on vuorovaikutukseen ja kasvatukseen sellainen suhde, mikä ohjaa hänen toimintaansa, ja tätä voidaan kutsua sosiaalipedagogiseksi tietoisuudeksi. Uskon, että opinnäytetyöni suunnitelmallisuudella ja tavoitteellisuudella on ollut suuri vaikutus työni sosiaalipedagogisuuteen, koska olen tietoisesti jäsentänyt työtäni sosiaalipedagogiikan käsitteillä ja pyrkinyt toimimaan sosiaalipedagogisista lähtökohdista.

Hämäläinen (1999, 75) painotti sosiaalipedagogisen työn lähtökohtina olevan osallisuus, yhteisöllisyys ja dialogisuus. Tänä päivänä monet sosiaalipedagogisen hevostoiminnan toimijat pitävät yksilöllistä sosiaalipedagogista hevostoimintaa. Esimerkiksi erityistä tukea tarvitsevien lasten kanssa pidetään jonkun verran sosiaalipedagogista hevostoimintaa, mutta tämä on yksilöllistä. Se eroaa ratsastusterapiasta, koska se on toiminnallisempaa ja sisältää ratsastuksen

lisäksi myös vuorovaikutusta hevosen kanssa ja erilaista toimintaa. Jos sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa on vain yksi asiakas kerrallaan, kuinka ihminen voi kokea itsensä osalliseksi, ja kuinka sosiaalipedagogiikan lähtökohdat pääsevät toteutumaan? Kuten Hämäläinen (1999, 75) kirjoitti, osallisuus on yhteisöön liittymistä ja vaikuttamista, ja juuri näin mahdollistetaan yksilön sosiaalinen kasvu. Tähän tarvitaan yhteisöä ja vastavuoroista toimintaa. Sosiaalipedagogista hevostoimintaa alana tulisikin viedä enemmän yksilöllisestä toiminnasta yhteisölliseen suuntaan. Myös Oravan (2010, 83) tutkimustuloksista sosiaalipedagogisen hevostoiminnan toimijoiden haastatteluista on tullut esille, ettei yhteisöllisyys välttämättä toteudu kaikissa sosiaalipedagogisen hevostoiminnan toteutumismuodoissa, tai sitä ei välttämättä tavoitella niin aktiivisesti kuin toiminnallisuutta tai elämyksellisyttä. Samaan tutkimustulokseen on päätenyt myös Miettinen (2005, 59, 60): Vaikka muutamasta nuoresta saattaakin muodostua jonkunlainen ryhmä, niin siinä ei pystytä hyödyntämään yhteisön kasvattavaa voimaa.

Hämäläisen (1999, 20) mukaan sosiaalipedagogisessa toiminnassa on nimenomaan kaksi puolta; sosiaalinen ja pedagoginen, ja ilman näiden yhdistämistä toimintaa ei voida kutsua sosiaalipedagogiseksi. Ehkä sosiaalipedagogisen hevostoiminnan käsite kaipaisi vielä lisää määrittelyä niin, että se erotettaisiin pelkästään pedagogisesta hevostoiminnasta. Vaikkei pedagogisesta hevostoiminnasta puhuta, tai se ei ole edes ”virallinen termi”, niin itse näkisin osan tämän päivän sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta lukeutuvan enemmänkin pedagogiseen hevostoimintaan, jossa talliyhteisön vaikuttavuus kuitenkin uupuu. Mielestäni tällainen toiminta ei kuitenkaan täytä sosiaalipedagogisen hevostoiminnan kriteerejä. Toisesta ääripäästä voidaan tarkastella niin sanotusti ”sosiaalista hevostoimintaa”, jossa ryhmäkoko on ehkä liiankin iso, eikä hevosen kasvattavasta voimasta saa kaikkia mahdollisuuksia irti. Tällöin ei myöskään voida keskittyä yksilöön, ja yksilön voimaantumiseen, vaan pääpaino on ryhmässä. Kuten aikaisemmin kirjoitin, ponikerhoryhmäni oli jopa ehkä liiankin iso, ja olisinkin toivonut että olisin voinut keskittyä enemmän yksilöön. Minulle ideaali sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ryhmäkoko olisi kolmesta kuuteen, jolloin olisi vielä inhimillistä laatia jokaisen kanssa tavoitteet, ja keskittyä sekä yhteisöllisyyteen että tavallaan myös yksilöllisyyteen.

Sosiaalipedagogista hevostoimintaa tänä päivänä tuotteistetaan, ja puhutaan paljon sosiaalipedagogisen hevostoiminnan toimintakerroista, ja sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ryhmistä. Ja samanaikaisesti puhutaan markkinoinnin haastavuudesta, sekä koko alan tuntemattomuudesta. Ehkä jo sana sosiaalipedagogiikka kalskahtaa kuulian korvaan;

Maallikolle, tai saatikka esimerkiksi mielenterveyskuntoutujalle sana voi olla jopa liiankin hieno, ja siitä on itsessään vaikea ymmärtää mitä se todellisuudessa tarkoittaa. Mielestäni sosiaalipedagoginen hevostoiminta pitäisi näkyä enemmänkin juuri hevoskerhoina, joilla voisi olla erilaisia suuntaa antavia nimiä kuten ”tallihöperöt” tai ”sunnuntai hevostelijat”. Toiminta voisi siitä huolimatta olla tavoitteellista, ja noudattaisi samoja sosiaalipedagogisen hevostoiminnan periaatteita.

Kokonaisuudessaan sosiaalipedagogisella hevostoiminnalla voisi olla laajoja sovellusmahdollisuuksia sosiaalialan eri kentillä. Orava (2010, 86) tuo esiin myös sosiaalipedagogisen hevostoiminnan mahdollisuuksia erityisopetuksessa, sekä aivan perusopetuksessakin. Allekirjoitan hänen näkemyksensä hevostoiminnan mahdollisuuksista opiskella erilaisia kouluaineita toiminnallisesti, kuten arkielämän matematiikkaa sekä liikuntaa ja biologiaa. Tulevaisuudessa mielenkiintoista olisikin tutkia ja selvittää miten hevostoiminta näyttäytyy asiakkaille, ja siten voitaisiin tarkentaa hevostoiminnan eri työmuotojen soveltamista eri asiakasryhmille. Vaikka tutkimustietoa hevostoiminnan voimaannuttavista vaikutuksista on kerätty, niin erityisesti kiinnostaisi vielä asiakkaiden henkilökohtaiset kokemukset ja ajatukset. Olenkin Haaviston (2007, 8) kanssa samoilla linjoilla siitä, että sosiaalipedagogisen hevostoiminnan tulisikin näyttäytyä lapsille vain mukavana harrastuksena, kun taas ammattilaisen silmistä katsottuna toiminnalla voi olla korkealuontoisempia tavoitteita.

Koistinen (2005, 1-2) puhui sosiaalipedagogisen hevostoiminnan syrjäytymistä ennaltaehkäisevistä vaikutuksista, sekä siitä, kuinka toiminnallisuudella, yhteisöllisyydellä ja elämyksillä voidaan parantaa lapsen arkea huomattavasti. Uskon että tällaisen ponikerhotoiminnan myötä lapsen arjesta tulee himpun verran parempaa, ja lapsen sosiaaliset taidot ja itsetunto saavat jonkinlaista pohjaa kehittyäkseen. Koistinen (2005, 1,2) mainitsi myös ennalta ehkäisevän työn ja varhaisen puuttumisen merkityksen painottumisesta tänä päivänä auttamistyössä. Uskon, että sosiaalipedagoginen hevostoiminta voi olla tämän päivän, ja eritoten tulevaisuuden työmuoto, jossa voidaan toimia sekä korjaavasta – että ennaltaehkäisevästä viitekehyksestä käsin.

Tietämykseni sosiaalipedagogiikasta ja sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta vahvistui ja jäsenyi tämän opinnäytetyön tekemisen myötä. Myös uskoni hevostoiminnan kuntouttavaan vaikutukseen lisääntyi entisestään, sekä halu toteuttaa sitä itse sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ohjaajana. Toivon myös, että tämä opinnäytetyö antaisi lukijalleen näkymiä sosiaalipedagogisen hevostoiminnan punaiseen lankaan, ja uskoa toiminnan vaikuttavuuteen.

LÄHTEET

- Aalto, M. 2000. Ryppäästä Ryhmäksi. Turvallisen ryhmän rakentaminen. Tammerpaino Oy.
- Hausjärvi.Aro, T., Siiskonen, T., Ahonen, T., Ketonen, R., 2000. Joko se puhuu? Kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa. P-S Kustannus. Jyväskylä 2000.
- Cacciatore, R, Korteniemi-Poikela, E, Huovinen, M. 2008. Miten tuen lapsen ja nuoren itsetuntoa. WS-Bookwell Oy. Juva.
- Fageström, N. 2012. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta. Luento Ypäjän Hevosopistolla 26.1.2012.
- Haavisto, R. 2007. Hevonen auttaa kuntoutuksessa. Talentia 4/2007.
- Hakkarainen, J. 2009. Sosiaalipedagogiikka ja sosikulttuurinen innostaminen ammatillisen identiteetin rakennusaineina. Opettajankoulutuksen kehittämishanke. Tampereen ammatillinen opettajakorkeakoulu. 2009.
- Heiskanen, T. Hiisjärvi, S. 2012. Ryhmien ohjaaminen; Vertaisryhmä ja sen ohjaaminen. Elä! Elämän punaista lankaa etsimässä. Viitattu 4.3.2012. Saatavissa: [<http://www.ela.fi/akatemia/ryhmienohjaaminen.php>].
- Hämäläinen, J. 1999. Johdatus Sosiaalipedagogiikkaan. Kuopion Yliopisto. Kuopio 1999.
- Hyppönen, M. & Linnossuo, O. 2002. Zip, zap ja boing. Helsinki: Lasten keskus.
- Hyvätti, N. Ratsastuspedagogiikka: talliyhteisö kasvattajana. Hippos 6/2004, 37.
- Miettinen, M. 2005. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta nuorten sosiaalisen kuntoutuksen muotona. Kuopion yliopisto. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Sosiaalityön pro gradu – tutkielma.
- Kaarela, J. 2005. ”Juokse sinä humma, kun taivas on niin tumma...” Sosiaalipedagoginen hevostoiminta lastensuojelun sosiaalityön avohuollon tukitoimena. Teoksessa S. Okulov & K. Koukkari (toim.) Ratsastuspedagogiikasta sosiaalipedagogiseksi hevostoiminnaksi – sosiaalipedagogisen hevostoiminnan perusteet ja sovellukset täydennyskoulutuksen kokemuksina. Kuopion yliopisto. Koulutus- ja kehittämiskeskus. Tutkimuksia ja selvityksiä 7/2005, 50–58.

Kjälldman, Ritva 2010. The impact of Socio-Pedagogic Equine-Activities intervention on Special Education Pupils with Neurological Disorders. Maataloustieteen Päivät 2010. Viitattu 18.8.2014. <http://www.smts.fi/jul2010/esite2010/061.pdf>.

Kaukkila, V, Lehtonen, E. 2007. Ryhmästä enemmän. Käsikirja ryhmän ohjaajan taitoja tarvitsealle. Laadukasta kulttuuria vapaaehtoistyön – hanke. Suomen mie-lenterveysseura.

Ketolainen, S. 2005. Hevoset kuntouttajina – kokemuksia huumeriippuvaisten nuorten aikuisten kuntouttamisesta. Teoksessa S. Okulov & K. Koukkari (toim.) .

Ratsastuspedagogiikasta sosiaalipedagogiseksi hevostoiminnaksi – sosiaalipedagogisen hevostoiminnan perusteet ja sovellukset täydennyskoulutuksen kokemuksina. Kuopion yliopisto. Koulutus- ja kehittämiskeskus. Tutkimuksia ja selvityksiä 7/2005, 67–78.

Kopakkala, A. 2005. Porukka, jengi, tiimi. Ryhmädynamiikka ja siihen vaikuttaminen. Edita prima Oy. Helsinki.

Koistinen, K. 2005. Hevostoiminta ehkäisemään lasten ja nuorten syrjäytymistä. Teoksessa S. Okulov & K. Koukkari (toim.) Ratsastuspedagogiikasta sosiaalipedagogiseksi hevostoiminnaksi – sosiaalipedagogisen hevostoiminnan perusteet ja sovellukset täydennyskoulutuksen kokemuksina. Kuopion yliopisto. Koulutus- ja kehittämiskeskus. Tutkimuksia ja selvityksiä 7/2005, 1–10.

Kurki, Leena 2000. Sosiokulttuurinen innostaminen. Muutoksen pedagogiikka. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.

Kurki, Leena 2002. Persoona ja yhteisö- Personalistinen sosiaalipedagogiikka. Jyväskylä: Kopijyvä Oy.

Lauronen, Essi 2010. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta osana ADHD-lapsen kuntoutusta. Opinnäytetyö. Savonia Ammattikorkeakoulu. Viitattu: 18.8.2010. [https://publications.thesis.fi/bitstream/handle/10024/6877/Essi_Lauronen.pdf?sequence=1]

Liikanen, P. 2002. Identiteetti ja itsetunto. Viitattu: 28.8.2014. Saatavissa: [www.liikastensukuseura.fi/itse.htm].

Lindholm, M., Huoponen, K. ym. Kasvattajan Kapsäkki. Ohjaajan opas ja muuta materiaalia. Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry. Kirjapaino 2005.

Lepistö, O. 2012. Vaikuttavuuden Mittaaminen Sosiaalipedagogisessa Hevostoiminnassa. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan täydennyskoulutus. Ypäjä 17.2.2012.

Leimer, G. 1994. Heilpadagoginen vikellys ja ratsastus anorexia nervosan hoidossa. Teoksessa Törmälehto E. (toim.) Ratsastusterapiaa koskevia kirjallisuusotteita osa 1, Kuntoutusliiton julkaisu.

Luhtaniemi, T. 2005. Sosiaalipedagoginen hevostoimintaryhmä perheneuvolapsykologin asiakastyössä. Teoksessa S. Okulov & K. Koukkari (toim.) Ratsastuspedagogiikasta sosiaalipedagogiseksi hevostoiminnaksi – sosiaalipedagogisen hevostoiminnan perusteet ja sovellukset täydennyskoulutuksen kokemuksina. Kuopion yliopisto. Koulutus- ja kehittämiskeskus. Tutkimuksia ja selvityksiä 7/2005, 59–66.

Mannerheiminlastensuojeluliitto. Vanhempainnetti. Lapsen kasvu ja kehitys. Viitattu: 18.8.2014. Saatavissa: [www.mll.fi/vanhempainnetti].

Miettinen, M. 2005. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta nuorten sosiaalisen kuntoutuksen muotona. Kuopion yliopisto. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Sosiaalityön pro gradu – tutkielma.

Mustonen, L. 2008. ”Oletko katsonut hevosta silmiin?” Sosiaalipedagoginen hevostoiminta erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten kuntoutuksessa. Kasvatustieteen Pro Gradu – tutkielma. Opettajankoulutuslaitos, Hämeenlinna. Tampereen yliopisto.

Mönkkönen, K., Nurro, M & Väisänen R. 1999. Sosiaalipedagogiikan käytännön sovelluksia. Kuopion yliopisto. Opetusjulkaisuja 4/1999.

Nokelainen, E. & Toikander, T. 2006. Ohjattu pienryhmätoiminta osana nuoriso-työtä. Perusteluita toiminnan tehokkuudelle. Sarja D. Opinnäytetyöt 2/2006. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Helsinki: Nykypaino Oy.

Orava, J. 2010. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan päämäärät ja toteutus. Itä-Suomen Yliopisto, Filosofian tiedekunta. Erityispedagogiikan pro-gradu tutkielma. Viitattu: 30.11.2012. Saatavissa: [http://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20110185/urn_nbn_fi_uef-20110185.pdf].

Okulov, S. 2005. Esipuhe teoksessa S. Okulov & K. Koukkari (toim.) Ratsastuspedagogiikasta sosiaalipedagogiseksi hevostoiminnaksi – sosiaalipedagogisen hevostoiminnan perusteet ja sovellukset täydennyskoulutuksen kokemuksina. Kuopion yliopisto. Koulutus- ja kehittämiskeskus. Tutkimuksia ja selvityksiä 7/2005.

Palola, L. 2003, Laukki-projekti, ratsastusterapia psykososiaalisena kuntoutuksena. Teoksessa Linnosuo, O. (toim.) Sosiaalinen ja toiminnallisterapeuttinen työ nuorten kanssa. Turun ammattikorkeakoulu, Turku.

Pakarinen, M. 2009. Hevosavusteisen auttamistyön eri muotoja sekä sosiaalipedagoginen hevostoiminta englanniksi. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta syrjäytymisen ehkäisyssä ja sosiaalisessa kuntoutuksessa VI. Projektityö.

Peltomäki, M. 2007, Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan mahdollisuudet nuorten sosiaalisen kasvun tukemisessa. Pro gradu – tutkielma, Kuopion Yliopisto.

Pennanen, A. 2005. Nuorisokodin nuorten innostaminen hevosten pariin. Teoksessa S. Okulov & K. Koukkari (toim.) Ratsastuspedagogiikasta sosiaalipedagogiseksi hevostoiminnaksi – sosiaalipedagogisen hevostoiminnan perusteet ja sovellukset täydennyskoulutuksen kokemuksina. Kuopion yliopisto. Koulutus- ja kehittämiskeskus. Tutkimuksia ja selvityksiä 7/2005, 30–34.

Pärnä, K. 2004. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta sosiaalityön menetelmänä käytöshäiriöisten nuorten sosiaalisessa kuntoutuksessa. Kuopion yliopisto. Sosiaalityön pro gradu -tutkielma.

Ranne, K. Lipsanen, M. & Rouhiainen-Valo, T: ”Sosiaalipedagoginen ammatillisuus. Madsenin kukasta toiminnan tulppaaniksi”, Sosiaalialan ammatillisen käyttöteorian muotoutuminen sosionomi (AMK) – koulutuksessa. Pori: Satakunnan ammattikorkeakoulu, 2005.

Rainio, S. 2005. Tallista tikapuut tulevaisuuteen – talliyhteisö nuorten kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin tukijana. Teoksessa S. Okulov & K. Koukkari (toim.) Ratsastuspedagogiikasta sosiaalipedagogiseksi hevostoiminnaksi – sosiaalipedagogisen hevostoiminnan perusteet ja sovellukset täydennyskoulutuksen kokemuksina. Kuopion yliopisto. Koulutus- ja kehittämiskeskus. Tutkimuksia ja selvityksiä 7/2005. 11–19.

Saastamoinen, K. 2007. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan mahdollisuudet psykososiaalisen toimintakyvyn tukemisessa. Kuopion yliopisto. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Sosiaalipedagogiikan pro-gradu tutkielma.

Seppälä, E. 2009. Tapa toimia talliyhteisössä lasten – ja nuorten sosiaalisen kasvun ja hyvinvoinnin tukena. Esite ja artikkeli sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta. Diakonia – Ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö 42-48.

Seppänen-Järvelä, R. 4/2004. Prosessiarviointi kehittämisprojektissa. Opa käytäntöihin. STAKES. Helsinki 2004.

Sosiaaliportti sosiaalialan ammattilaisille. Kuntouttavan työtoiminnan käsikirja. Viitattu: 18.8.2014. Saatavissa: [[www.sosiaaliportti.fi/kuntouttavan työtoiminnan käsikirja](http://www.sosiaaliportti.fi/kuntouttavan%20tyotoiminnan%20kaskikirja)].

Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet 2005. Arki, arvot, elämä, etiikka. Helsinki: Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia. Ammattieettinen lautakunta. Viitattu 28.8.2014. Saatavissa: www.talentia.fi/files/558/1649_Etiikkaopas2005_1_.pdf

Tiikkanen, P, Heikkinen, R-L. 2011. Sosiaalisen toimintakyvyn arviointi ja mittaaminen väestötutkimuksissa. Viitattu: 28.8.2014. Saatavissa: [www.thl.fi/tietokanta].

Tolonen, T. 2011. Osallisuus ja sen tukeminen. Luento Lahden Ammattikorkeakoulussa 19.8.2011.

Yle oppiminen, aistit. Viitattu 20.8.2014. Saatavissa: [www.oppiminen.yle.fi/ihminen/aistit].

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Kirjayhtymä.

Vuorinen, I. 2005. Tuhat tapaa opettaa. Tampere: Kirjatalo Resurssi.

LITTEET

1. Ponikerholaisen palautelomake
2. Tiedote vanhemmille

LIITE 2

Palautelomake

Kivointa tänään oli

Opin

tänään

En pitänyt siitä kun_

Seuraavalta kerralta toivon...

Haluan vielä kertoa, että...

Kiitos! :)

Hei ponikerholaisten vanhemmat!

Kerhokerroilla harjoittelempa hevosmiestaitoja pienryhmissä toimien. Jokaiseen kerhokertaan sisältyy leikkejä, ryhmätyöskentelyä sekä käytännön harjoituksia ponin kanssa. Kerhossa toivomme lasten ja nuorten saavan uusia kavereita kivan harrastuksen parista. Kerhossa kaikki toiminta pyritään luomaan mahdollisimman turvalliseksi. Toivoisimme, että mikäli lapsellanne on allergioita tai erityisiä sairauksia, että ilmoittaisitte niistä meille.

Kerhossa meillä on käytössämme kaksi shetlanninponia, jotka omistavat Riku Lindgren. Ponit ovat kilttejä ja helposti käsiteltäviä.

Varusteet:

Toivoisimme, että lapsilla olisi kerhokerroilla mukana säähän sopivat varusteet, sillä olemme kerhossa paljon ulkona. Raviradalta saa kypärät lainaan, joten ratsastuskerroille ei tarvitse varautua erikoisemmin. Lasten on hyvä varautua umpinaisiin kengin (tennarit/lenkkarit).

Oheessa kevään aikataulut.

Aurinkoista kevättä!

Ystävällisin terveisin,

Saara Laatinen

nuorisovastaava

p. 0407499057

saara.laatinen@luukku.com